

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİNİN MİZAH
TARZLARI VE BAŞ ETME İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selin UÇAR

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Burcu SEVİM

İSTANBUL – 2021

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİNİN MİZAH
TARZLARI VE BAŞ ETME İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selin UÇAR

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

“Bu tez, __/____/20____ tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/ Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Selin UÇAR

15.06.2021

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezi, İstanbul Kent Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Selin UÇAR tarafından kaleme alınmıştır. Evrensel nitelikteki bu araştırmada, katılımcıların kişisel bilgileri gizli kalmıştır.

Selin UÇAR

15.06.2021

TEŞEKKÜR

Desteklerinden dolayı tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Burcu SEVİM'e İstanbul Kent Sosyal Bilimler Enstitüsü etik kurulu ve jürisine,
Her zaman yanımda olan değerli aileme Teşekkürlerimi sunarım.

Selin UÇAR

15.06.2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ve SEMBOLLER LİSTESİ.....	i
TABLolar LİSTESİ	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: LİTERATÜR TARAMA VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. Narsisizmin Kavramı	11
1.1.1. Narsisizmin Gelişimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar.....	11
1.1.2. Narsisistik Kişilik Özelliği	13
1.1.2.1. Narsisizmin Ayrımsal Boyutları	16
1.1.2.2. Narsisizmin Alt Türleri.....	16
1.1.2.2.1. Büyüklenmeci Narsisizm.....	16
1.1.2.2.2. Kırılgan Narsisizm.....	17
1.2. Baş Etme	18
1.2.1. Baş Etmenin Gelişimiyle İlgili Çalışmalar.....	19
1.2.2. Şema Terapide Baş Etme.....	20
1.2.2.1. Aşırı Telafi	22
1.2.2.2. Kaçınma	23
1.2.2.3. Şemadan Kaçınma	23
1.2.3. Baş Etme ve Narsisistik Kişilik Özelliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	24
1.2.3.1 Baş Etme ve Narsisistik Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki İçin Yürütülen Yerel Çalışmalar	26
1.2.3.2. Baş Etme ve Narsisistik Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki İçin Yürütülen Uluslararası Çalışmalar	27
1.3. Mizah Kavramı.....	28
1.3.1. Mizahın Gelişimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar.....	29
1.3.2. Mizah Tarzları	30

1.3.2.1. Saldırgan Mizah.....	30
1.3.2.2. Katılımcı Mizah	30
1.3.2.3. Kendini Yıkıcı Mizah	31
1.3.2.4. Kendini Geliştirici Mizah	31
1.4. Mizahın Narsistik Kişilik Özelliği ve Baş Etme ile İlişkisi	32
BÖLÜM 2: YÖNTEM	35
2.1. Veri Toplama Teknikleri.....	35
2.2. Evren ve Örneklem	35
2.3. Veri Toplama Araçları	35
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	36
2.3.1.1. Young Kaçınma Ölçeği	36
2.3.1.2. Young Telafi Ölçeği	37
2.3.1.3. Narsistik Kişilik Envanteri.....	37
2.3.1.4. Kırılgan Narsisizm Ölçeği (KNÖ).....	38
2.3.1.5. Mizah Tarzları Ölçeği (Humor Styles Questionnaire).....	38
BÖLÜM 3: BULGULAR	41
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	78
SONUÇ ve ÖNERİLER	87
KAYNAKÇA.....	92
EKLER	112
ÖZGEÇMİŞ	127

KISALTMALAR ve SEMBOLLER LİSTESİ

APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği
DSM-V	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
min	: Minimum Değer
maks	: Maksimum Değer
α	: Alfa
n	: Frekans
%	: Yüzde
$\bar{x}$	: Aritmetik Ortalama
F	: F Değeri
H	: Hipotez
r	: Pearson Korelasyon Katsayısı
t	: t değeri
p	: Anlamlılık değeri
$\pm$	: Artı Eksi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı	41
Tablo 2. Katılımcıların Psikolojik Durum Özellikleri	42
Tablo 3. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının dağılımı.....	43
Tablo 4. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının cinsiyete göre değerleri	45
Tablo 5. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının cinsiyete göre karşılaştırılması	46
Tablo 6. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının medeni hallerine göre değerleri.....	48
Tablo 7. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının medeni hallerine göre karşılaştırılması	49
Tablo 8. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının eğitim durumuna göre değerleri	51
Tablo 9. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılması.....	52
Tablo 10. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının çalışma durumlarına göre değerleri	54
Tablo 11. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının çalışma durumlarına göre karşılaştırılması	55

Tablo 12. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının gelir durumuna göre karşılaştırılması	57
Tablo 13. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının gelir durumuna göre karşılaştırılması	58
Tablo 14. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının yaşam yerine göre değerleri.....	59
Tablo 15. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının yaşam yerlerine göre karşılaştırılması	60
Tablo 16. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının geçmiş psikolojik rahatsızlık durumuna göre değerleri	62
Tablo 17. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının geçmiş psikolojik rahatsızlık durumlarına göre karşılaştırılması	63
Tablo 18. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik rahatsızlık durumuna göre değerleri.....	65
Tablo 19. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik rahatsızlık durumuna göre değerleri karşılaştırılması	66
Tablo 20. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik tedavi durumuna göre değerleri	68
Tablo 21. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik tedavi durumuna göre karşılaştırılması	69

Tablo 22. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri, Kırılgan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorları arasındaki ilişkileri	71
Tablo 23. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Kırılgan Narsisizm Ölçeğine göre değerleri	73
Tablo 24. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Kırılgan Narsizm Ölçeğine göre karşılaştırılması.....	74
Tablo 25. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Narsistik Kişilik Envanterine göre değerleri.....	76
Tablo 26. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Narsistik Kişilik Envanterine göre karşılaştırılması	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Waterhouse - Ekho ve Narkissos.....	7
Şekil 2. Mizah Tarzları	8

ÖZET
İst. Kent Üniv., Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Özeti

Tezin Başlığı: NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİNİN MİZAH TARZLARI VE BAŞ ETME İLE İLİŞKİSİ

Tezin Yazarı: Selin UÇAR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burcu SEVİM

Kabul Tarihi: 15.06.2021

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 111(tez) + 15(ek)

Anabilimdalı: Psikoloji

Bilimdalı: Psikoloji Bilim Dalı

Fransızcadaki “narcissisme” sözcüğünden Türkçeye geçen narsisizm, “özseverlik” anlamında kullanılmaktadır. Kişilik bozukluklarındaki karakteristik özellikler, başa çıkma stratejilerine de yansımaktadır. Kişilik bozukluklarının sosyal destek istemekten kaçınması da yine bir başa çıkma stratejisi olarak görülmektedir. Büyükleme narsisizm, uyumlu mizah (kendi kendini geliştiren mizah ve katılımcı mizah) kullanımı ile ilişkiliyken kırılma narsisizm, uyumsuz mizah (saldırgan mizah) kullanımı ile ilişkilidir. Bu mizah biçimleri narsisizmin patolojik biçimleri ile baş etme arasındaki ilişkilere aracılık etmektedir.

Narsisistik kişilik özelliğinin mizah tarzları ve baş etme ile ilişkisinin araştırıldığı bu tezdaki amaç, narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireylerin mizah tarzlarının baş etmeyle olan ilişkisini literatüre sunmaktır. Bu ilişkiye irdelemek için Kişisel Bilgi Formu; Young Telafi Ölçeği; Young Kaçınma Ölçeği; Narsistik Kişilik Envanteri; Kırılma Narsisizm Ölçeği (KNÖ); Mizah Tarzları Ölçeği kullanılmış, daha sonra veriler, SPSS 20.0 programında analiz edilmiştir. Çıkan sonuçlar ise tartışılarak araştırma sonlandırılmıştır.

Araştırmadan çıkan sonuçlara göre, narsisizmin baş etme ve mizah stilleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu analize ek olarak erkek katılımcıların saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah tarzları kullanımı, kadın katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. asilik ve manipülatif olma, kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. psikosomatizm, sosyal çekilme, aktiviteyle zihinden uzaklaşma kadınlar yüksekken; hissizlik, duyguları bastırma erkekler daha yüksektir. Tüm mizah çeşitlerinin kullanımında bekarlar, diğer medeni durumdakilere göre yüksektir. Young Telafi Ölçeği’ne göre boşanmış olanlar, evli olanlara göre aşırı bağımsızlıkta daha yüksek orandadır. Young Telafi Ölçeği’ne göre lise mezunları, manipülatif olma, kendine yönelimlilik; Young Kaçınma Ölçeği’ne göre ise lise mezunları, sıkıntıyı yok sayma, sosyal çekilme ve hissizlik, duyguları bastırma alt boyutunda yüksek lisans mezunlarından daha yüksek bulunmuştur. Bireylerin Kırılma Narsizm skoru arttıkça Kendini Geliştirici Mizah kullanım skoru azalmakta veya Kendini Geliştirici Mizah kullanımı arttıkça Kırılma Narsizm kullanım skoru azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, Baş Etme, Mizah Tarzları.

ABSTRACT

İstanbul Kent University – Graduate Education Institute Abstract of Master’s Thesis

Title of the Thesis: THE RELATIONSHIP OF THE NARSICIST PERSONALITY FEATURE ON COPING AND HUMOR STYLES

Author: Selin UÇAR

Supervisor: Dr. Lecturer Burcu SEVİM

Date: 15.06.2021

Nu. of pages: vii (front part) + 111(thesis) + 15 (app.)

Department: Psychology

Subfield: Psychology Department

Narcissism, which translates from the word “narcissisme” in French to Turkish, is used to mean “altruism”. The characteristic features in personality disorders are also reflected in coping strategies. The fact that personality disorders refrain from seeking social support is also seen as a coping strategy. While grandiose narcissism is associated with the use of harmonious humor (self-cultivating humor and connected humor), fragile narcissism is associated with incompatible humor (aggressive humor) use. These forms of humor mediate the relationships between the pathological forms of narcissism and coping.

The purpose of this thesis, which investigates the relationship between narcissistic personality trait and humor styles and coping, is to present the relation between individuals with high narcissistic characteristics and coping styles to coping. In order to examine this relationship, Personal Information Form; Young Compensatory Scale; Narcissistic Personality Inventory; Young-Rygh Avoidance Inventory; Hypersensitive Narcissism Scale (ADNÖ); The Humor Styles Scale was used, then the data were analyzed in SPSS 20.0 program. The results were discussed and the research was concluded.

According to the results of the research, narcissism was found to be related to coping and humor styles. In addition to this analysis, aggressive humor and self-destructive humor styles of male participants were found higher than female participants according to the Humor Styles Scale. According to Young Compensatory Scale, sub-dimensions of being rebellious and manipulative were found higher than women. According to the Young Avoidance Scale, while women were high in psychosomatism, social withdrawal, and withdrawal from activity; In the lower dimension of numbness and emotion suppression, men are higher. In all types of humor, singles are higher than in other marital status. According to the Young Compensatory Scale, those who are divorced have a higher rate of excessive independence than married ones. According to Young Compensatory Scale, high school graduates, being manipulative, self-directed; According to the Young Avoidance Scale, high school graduates were found higher than graduate graduates in the sub- dimension of ignoring distress, social anxiety and numbness, and suppressing emotions. Self-Enhancing Humor score decreases as individuals' Fragile Narcissism score increases or Fragile Narcissism score decreases as Self-Enhancing Humor increases.

Keywords: Narcissism, Coping, Humor Styles.

GİRİŞ

DSM-V'in (DSM-5: 2013) tanı kriterlerine göre kişilik bozuklukları uyumsuz kişilik özelliklerini içermektedir. Bu özellikler aynı zamanda başkalarıyla ilgili olarak duygulanımın düzenlenmesi, hedefe yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesi ve stresle başa çıkmada güçlükler çekilmesi anlamına gelmektedir (Beck ve ark., 2015).

Stres ve başa çıkma bilişsel teorisi (Lazarus ve Folkman, 1984) bu zorlukların bazılarının incelenmesi için çerçeve sunmaktadır. Stresi yönetmek, duyguları düzenlemek ve kısmen de olsa başkalarıyla ilişki kurabilmek stresle başa çıkma yollarına dönüştürülebilmektedir. Lazarus ve arkadaşlarına göre (Lazarus ve Folkman, 1984; Lazarus ve Launier, 1978), baş etme, stres durumunu ve duygusal bileşenleri kapsamaktadır.

Baş etme ve kişilik özellikleri, özellikle endişeli ve depresif bozukluklarda kişilerde ciddi sorunlara neden olabilmektedir. Mevcut çalışmalar, kişilik bozukluklarına ek olarak kişilik özelliklerinin de başa çıkma konusunda belirleyici bir unsur olarak var olduğunu savunmaktadır (Krueger ve ark., 1993; Roy-Byrne ve ark., 1992; Vitaliano ve ark., 1990; Millon, 1981). Potansiyel olarak baş etme stratejilerinin kullanımı kişilik özellikleriyle ilintilidir. Krueger, McCormick, Schulz ve Grueneich (1993), borderline kişilik bozukluğu olan madde bağımlıları arasında daha fazla kaçma / kaçınma olduğunu vurgulamıştır.

Kişilik bozuklukları için karakteristik olan diğerleriyle ilişkide karşılaşılan zorluk ve engellenmeler de (Millon, 1981) başa çıkma stratejilerine kısmen yansımaktadır. Kişilik bozukluklarının sosyal destek istemekten kaçınma eğilimi ile ilişkili olduğunu vurgulayan araştırmalar da bulunmaktadır (Vitaliano ve ark., 1990; Vollrath ve ark., 1994).

Bu çalışmanın amacı, narsisistik kişilik özelliğindeki mizah tarzlarının baş etme ile ilişkisini irdelemektir. Büyüklenmeci narsisizm, uyumlu mizah (kendi kendini geliştiren mizah ve katılımcı mizah) kullanımı ile ilişkiliyken, kırılğan narsisizm, uyumsuz mizah (saldırgan mizah) kullanımı ile ilişkili bulunmuştur Bu mizah biçimleri narsisizmin patolojik biçimleri ile baş etme arasındaki ilişkilere aracılık etmektedir (Zeigler-Hill ve Besser, 2011).

Araştırmanın Problemi ve Problem Cümlesi

Narsisistik kişilik özelliğine sahip bireyler, insanların kendisini abartılı şekilde önemsemesini ve hak ettiklerini düşünerek insanların kendilerine karşı aşırı hayranlık duymasını beklemektedir. Bu bekleyişin altında hassas bir benlik saygısı yatmaktadır. Narsisistik kişilik bozukluğunun belirtileri ve belirtilerinin şiddeti değişkendir. Bu kişilerde genel olarak izlenen bulgular ise şu şekildedir:

- Abartılı bir öz-önem düşüncesi
- Hak sahibi olmak ve sürekli, aşırı şekilde kendine hayranlık beslemek
- Düşündükleri denli başarılı olmasalar bile üstün olarak tanınmayı beklemek
- Başarılarını ve yeteneklerini abartmak
- Başarı, güç, parlaklık, güzel görünme ya da mükemmel dostluk ile ilintili fanteziler ile ilgilenmek ve meşgul olmak
- Diğer bireylerden daha üstün olduklarına ve yalnızca aynı derecede özel olan bireylerle ilişki örüntüsü sağlayacağına inanmak
- Konuşmalarında, onlardan aşağıda olarak algıladıkları insanları küçümsemek
- Beklentileri ve özel tercihlerine uyulmasını beklemek
- İstediklerini elde etmek için başka kimselerden yararlanmak
- Başkalarının ihtiyaçlarını ve duygularını tanımakta isteksiz ve yetersiz olma
- Başkalarına imrenirken başkalarının ona imrendiğine inanmak
- Kibirli ve iddialı bir şekilde davranmak
- Her şeyin en iyisine sahip olmak, hak görmek ve istemek için ısrarcı davranmak gibi semptomlar göstermektedir (Campbell ve Baumeister, 2006).

Güçlü bir görüntü çizen narsisistik kişilik bozukluğuna neyin sebep olduğu konusunda türlü ihtimallerden bahsedilse de kesin sebebi hala tartışmalıdır. Narsistik kişilik bozukluğu ile bağlantılı olabilen durumlar, şu şekilde sıralanabilir:

- Çevre faktörü ve erken çocukluk deneyimleri ile uyumsuz bir şekilde gelişen süreçlerin sonunda kendine karşı aşırı olan bir hayranlık besleme ya da olağandan daha üst düzeyde eleştiride bulunma ve ebeveyn ya da bakım verenlerin işlevsel olmayan tutumları
 - Genetik - kalıtsal özellikler
 - Nörobiyoloji – beyin, davranış ve düşünme arasındaki ilişkiler
- Aynı zamanda, narsisistik kişilik bozukluğu olan insanlar, eleştiri ve kendilerine yönelik tehdit olarak hissettikleri bir şeyi ele alma konusunda zorluk çekerlerse şunları yapabilir:
- Özel tedavi sunulmadığında sabırsız bir davranımda veya öfkeli olabilir.
 - Kişilerarası önemli sorunlara sahip olabilir.
 - Bir kimseye değerli olmayan bir gözle bakarak tepki verebilir.
 - Duyguları ve davranışları düzenleme konusunda zorluk çeker.
 - Tehditle baş etme ve değişime uyumlu olma konusunda temel problemler yaşar.
 - Büyük bir kıskançlık hissederler.
 - Güvensizlik, utanç, kırılganlık gibi gizli hislere sahiptirler (Campbell ve Baumeister, 2006).

Yukarıda bahsi geçen zorluk sonrası süreç ise bir nevi bireylerin mizah tarzlarının aşırı telafi ile ilişkisine işaret etmektedir. Mizah tarzları, kişilik psikolojisi alanında, bireylerin mizahın günlük yaşamda kullanımında farklılık gösterme şekilleriyle ilgili bir araştırma konusudur. Bu tarzlar şu şekilde sıralanarak açıklanabilmektedir:

Katılımcı Mizah: Kişinin kendi ihtiyaçlarına da önem vererek başkalarını eğlendirdiği, gevşemeye odaklanılan sosyal ve paylaşımcı bir mizah türüdür

(Hampes, 2006) Bireyler kendileriyle ilgili şakalar yapsalar bile kendileri hakkında olan benlik saygılarını koruyabilirler (Martin ve ark, 2003).

Kendini Geliştirici Mizah: Bu mizah tarzına yatkın mizaçta olan bireylerde genellikle hayatla ilgili nükteli bir hayat perspektifi vardır. Stresli ve onlar için zor durumlarda bile bu hali muhafaza ederler (Hampes, 2006). Mizahın birey tarafından algılanması oldukça yeterlidir, başka kişilerle paylaşılmasına gereksinim yoktur. İşbu mizah tarzı işlevsel ve bireylerle olan ilişkide ahenklidir. Kavramsal manada mizahı kullanarak başa çıkma ile de ilintilidir (Martin, 1993).

Saldırgan Mizah: Başkalarına karşı kaba ve uygun olmayan bir biçimde davranım göstererek bireyin kendi haz ve üstünlük ihtiyaçlarını tamamlamaya çalışmasıdır (Martin ve ark, 2003).

Kendini Yıkıcı Mizah: Bu mizah tarzında ise kişi kendini kendi gereksinimlerini göz ardı ederek ve ikinci plana atarak başka bireylerle olan iletişimini güçlendirmeye çalışır ve bunu kendine karşı öz-yergi ile yapabilir (Martin ve ark, 2003).

Araştırma sorusu “Narsisistik kişilik özelliğindeki mizah tarzlarının baş etme ile ilişkisi bulunmakta mıdır?” olan bu tezin hipotezleri şu şekildedir:

H1. Narsisist kişilik özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler, saldırgan mizah tarzını diğer bireylere göre daha fazla kullanmaktadır.

H2. Bireylerin saldırgan mizahı kullanma oranı arttıkça, aşırı telafi baş etme biçimi artmaktadır.

H3. Narsisist kişilik özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler, aşırı telafi baş etme biçimini diğer bireylere göre daha yüksek oranda kullanmaktadır.

H4. Erkek katılımcılar Kendini Yıkıcı Mizah ve Saldırgan Mizahı kadın katılımcılara göre daha fazla kullanmaktadır.

H5. Kırılgan narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler, aşırı telafi baş etme biçimini diğer bireylere göre daha yüksek oranda kullanmaktadır.

H6. Bireylerin kırılğan narsisist özellikleri arttıkça, psikosomatizm, duyguları bastırma, sosyal çekilme ve aktiviteyle zihinden uzaklaştırma şeklindeki baş etme biçimleri artmaktadır.

H7. Kırılğan narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizahı diğer bireylere göre daha düşük oranda kullanmaktadır.

H8. Bireylerde hak iddia etme arttıkça, hissizlik duyguları bastırma, psikosomatizm ve aktiviteyle zihinden uzaklaştırma artmaktadır.

H9. Bireylerde psikosomatizm ve sosyal çekilme arttıkça kendini geliştirici mizahı kullanma azalmaktadır.

H10. Kırılğan narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler, Narsistik Kişilik Envanterinin teşhircilik, hak iddia etme alt boyutlarını ve Narsistik Kişilik Envanteri toplam skorunu daha yüksek oranda kullanmaktadır.

Tezin Amacı ve Önemi

Bu tezin yazılış amacı narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireylerin mizah tarzlarının baş etmeyle olan ilişkisini literatüre sunmaktır. Bu amaçla yola çıkarak orijinal bir eser oluşturmaya çalışmakta olan bu tez, psikoloji literatürü açısından önem teşkil etmektedir.

Varsayımlar

Literatür taramasından elde edilen bilgilerin doğru olduğu varsayılmaktadır. Bunun yanı sıra katılımcıların anket sorularını, içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Google Forms'a aktarılan ölçekler, katılımcılara sunulduktan sonra veri girişleri sağlanacak ve SPSS 20.0 programı ile veriler analiz edilecektir. Bu süreçte tüm veriler gizlilik unsuruyla saklanacaktır, ancak verilere erişim engellenecektir. Veriler, 463 katılımcının verdiği cevaplarla kısıtlı kalmıştır.

BÖLÜM 1: LİTERATÜR TARAMA VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Fransızcadaki “narcissisme” sözcüğünden Türkçeye geçen narsisizm, özseverlik anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2020). narsisistik kişilik, abartılmış bir özönem duygusu ve hayranlık beklentileriyle karakterize edilen bir kişilik türüdür. Bu kişiliğin DSM-5’te yer alan ruhsal bozukluk hali ise narsisist kişilik bozukluğu olarak bildirilmektedir (DSM-5, 2013).

Narsisizmde görülen aşırı özönem duygusu, insanların kendilerini önemsemeleri konusunda şişirilmiş bir histir. Bu hisse bağlı olarak hayranlık beklentisi içine giren birey, sorunlu ilişkiler, özgüven sahibiymiş gibi görünme ve empati eksikliği gibi problemlerle karşı karşıya gelebilmektedir. Ancak kendine karşı olan olağandan fazla gözüken güven personası aralandığında, en ufak bir eleştiriye karşı dahi savunmasız olan kırılgan bir benlik saygısı bulunmaktadır (Demirci ve Ekşi, 2017; Anlı ve Bahadır, 2012).

Narsisistik kişiliğin tarihi alt yapısına inildiğinde ise köklü bir geçmişle karşılaşmıştır. "Narsisizm" terimi, Ekho adındaki bir perinin umutsuz aşkını reddeden yakışıklı bir Yunan genci Narkissos’un (Yunanca: Νάρκισσος) hakkındaki Yunan mitinden gelmiştir. Narkissos bir su havuzunda kendi yansımasına aşık olup Ekho’nun sevgisini reddetmiştir. O andan sonra Ekho’nun, büyük ızdıraplar çektiği öne sürülmüştür. Narkissos neredeyse her an, sudaki yansımasına bakmış ve mitolojik verilere göre Narkissos, en sonunda bir nergis çiçeğine dönüşmüştür (Symington, 1993).

Antik Yunan’da mitolojik kökeninden dolayı aşırı bencillik olarak kavranan bu terim, zamanla psikolojik bir terim olarak anılmaya başlamış ve birçok yazarın kalemine yansımıştır. Narsisizm hakkında yazan yazarların isimleri ve çalışmaları, şöyle sıralanmıştır:

- 1752’de Jean-Jacques Rousseau’nun “Narcissus: Or self-admirer” adlı oyunu Paris’te icra edilmiştir.

- 1898'de İngiliz bir psikolog olan Havelock Ellis, aşırı mastürbasyona atıfta bulunarak "nergis gibi olmak" terimini kullanmış ve cinsel bir sorunu, narsisizm ile birlikte anmıştır.
- 1899'da Paul Näcke, cinsel sapkınlık çalışmasında "narsisizm" terimini kullanan ilk kişi olmuştur.
- 1911'de Otto Rank, narsisizmi kibir ve kendini beğenmeye bağlayan ilk psikanalitik makaleyi yayınlamıştır.
- Sigmund Freud 1914'te "Narsisizm üzerine: Giriş" başlıklı bir makale yayınlamıştır.
- 1923'te Martin Buber, "Ich und du" (Ben ve sen) başlıklı bir makaleyi yayınlamıştır. Bu makalede, narsisizmin eşit olmaktan uzak duran bir kişilik özelliği olduğuna değinmiştir (Millon ve ark., 2004; Zuern, 1998).

Ekho'nun Narkissos'a beslediği imkansız aşk, güzel sanatlara da ilham olmuştur. Aşağıda yer alan görsel, John William Waterhouse'un 1903 yılında çizdiği bir resimdir. Resimde Ekho, Narkissos'a; Narkissos ise sudaki yansımasına bakmıştır.

Şekil 1. Waterhouse - Ekho ve Narkissos

Kaynak: <https://www.posterlounge.de/p/536169.html>, Erişim Tarihi: 12.01.2020.

Mizahın Alt Yapısı

Mizah çeşitli şekillerde kavramsallaştırılmıştır. Mizah ile ilgili araştırmalarda güncel olarak mizahın kişilerarası doğasını anlamak için iki boyutlu bir çerçevenin geliştirilmesi, konu hakkındaki araştırmaları büyük ölçüde etkilemiştir (Martin ve ark., 2003). Mizah, sosyal kontrol, statü bakımı ve grup uyumu gibi çeşitli kişilerarası işlevlere hizmet eden sosyal bir olgudur (Martin, 2007).

Martin ve ekibi (2003) tarafından geliştirilen çerçeve, hem mizahın kişilerarası doğasını (yani iyi huylu mizacını) hem de iyileştirme hedefini (yani benlik veya başkalarıyla ilişkiler) yansıtan iki temel boyutun olduğunu öne sürmektedir. Bu iki boyutun birleşimi, katılımcı mizah olarak adlandırılan dört farklı mizah stiliyle sonuçlanmaktadır (Martin ve ark., 2003).

Şekil 2. Mizah Tarzları

Kaynak: Besser, A. ve Zeigler-Hill, V. (2011). Pathological Forms of Narcissism and Perceived Stress During the Transition to the University: The Mediating Role of Humor Styles. International Journal of Stress Management © 2011 American Psychological Association. Vol. 18, No. 3, 197–221. 1072-5245/11/\$12.00 DOI: 10.1037/a0024826

Kendini geliştirici mizah: Şekil 2’de stresli durumlarda bile eğlence bulma gibi araçlarla kendini geliştirmek için kullanılan iyi huylu mizah olarak bahsedilmektedir.

Saldırgan mizah: Kendini geliştirmek için bireyin kendisiyle alay etmesi veya başkalarını bastırmak için kullanılan ironili ve zararlı mizah olarak açıklanmaktadır.

Katılımcı mizah: Dostça şakalar yaparak başkalarıyla ilişkileri geliştirmek için kullanılan iyi huylu mizah olarak sunulmaktadır.

Kendini yıkıcı mizah: Kendini küçümsemek gibi eylemler yoluyla başkalarıyla ilişkileri geliştirmek için kullanılan zararlı mizahtır (Besser ve Zeigler-Hill, 2011).

Nispeten iyi huylu, olumlu (veya uyarlanabilir) mizah stillerinin (yani, katılımcı ve kendini geliştiren) yüksek dışadönüklük, açıklık ve benlik saygısı gibi kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aksine, daha zarar verici (veya uyumsuz) mizah stillerinin, yüksek seviyelerde nevroitiklik, psikopati ve Makyavelizm ile ilintili olduğu bulunmuştur (Martin ve ark., 2003; Vernon ve ark., 2008; Veselka ve ark., 2010; Martin, 2007).

Sevim’e (2011) göre yakın ilişkilerde, uygun mizah stillerinin kullanılması önem teşkil etmektedir. Bu önem unsuru, yaş ya da cinsiyet gibi sosyo-demografik verilere göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin erkekler, kadınlara göre daha agresif ve kendini yenen stiller kullanabilmektedir. Mizah stilleri, ilişkiler üzerinde etkin bir yapıya sahiptir ve bu stiller, olumlu ve olumsuz mizah stilleriyle şekillenebilmektedir. Olumlu mizah stilleri (katılımcı ve kendini geliştiren stiller) ilişki memnuniyetine katkıda bulunurken, 14 negatif mizah stili (kendini yenilgiye uğratan ve agresif stiller) ilişkiler memnuniyetini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Mizahın kullanım şeklini etkileyebilecek faktörlerden biri de bireylerin kendileri hakkında ne hissettikleridir. Örneğin, benlik saygısının mizahın uyumlu mizah stilleri ile pozitif, uyumsuz stillerle negatif korelasyonu olduğu bulunmuştur (Galloway, 2010). Yani, yüksek benlik saygısına sahip bireyler, zarar veren mizah biçimlerinden ziyade, katı veya kendini geliştiren hedeflere hizmet eden iyi huylu mizah biçimlerini kullanma eğilimindedir. Yüksek benlik saygısı ve mizah stilleri arasındaki bağlantı, yüksek benlik saygısının, baskınlık ve bağlılığın bir karışımı ile karakterize edilen kişilerarası stilleriyle ilişkilidir (Zeigler-Hill, 2010).

Uyumlu mizah biçimleriyle narsisizm araştırıldığında narsisizm miktarı arttıkça uyumlu mizahın azaldığı görülmüştür (Veselka ve ark., 2010). Narsisizm, kontrol ve sosyal egemenliğe odaklanan kişilerarası bir tarz ile karakterizedir (Gurtman, 1992; Ruiz ve ark., 2001). Narsisizmle ilgili konular, hem klinik psikolojiyi hem de sosyal kişilik psikolojisini kapsar, ancak narsisizmi kavramsallaştırma ve ölçmedeki farklılıklar nedeniyle literatürde olan bu söylemleri entegre etmek zor bir yöntem olarak görülmektedir (Cain ve ark., 2008; Miller ve Campbell, 2008; Pincus ve ark., 2009). Klinik psikologlar genellikle narsisizmin, kibirli davranışlar, emir verme tutumları, empati eksikliği ve diğer bireyleri sömürme istekliliği ile ilişkili olduğunu düşünmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000).

Bu narsisizm biçimi, bireylerin olumsuz duygusal durumları deneyimleme eğilimlerini gösterecek şekilde duygusal istikrarsızlık ile karakterizedir. Buna karşılık, sosyal psikologlar, genellikle narsisizmin alt klinik düzeylerine odaklanır ve bu durumu, duygusal esneklik ve dışa dönüklük unsurlarına sahip olan normal olarak dağıtılmış bir kişilik özelliği olarak kavramsallaştırmaktadır (Miller ve Campbell, 2008; Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu farklılıklar, klinik psikologların narsisizmi tipik olarak sosyal kişilik psikologları tarafından görülme biçiminden daha patolojik bir yapı olarak düşünmesiyle sonuçlanmaktadır (Besser ve Zeigler-Hill, 2011).

Stres ve başa çıkma bilişsel teorisi (Lazarus ve Folkman, 1984) narsisistik kişilik özelliğindeki zorlukların bazılarının incelenmesi için bir çerçeve sunmaktadır. Lazarus ve ekibine göre (Lazarus ve Folkman, 1984; Lazarus ve Launier, 1978), başa çıkma, stres durumu ve duygusal eşlik edenlerle çalışmayı amaçlayan tüm bilişsel ve davranışsal çabaları kapsamaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984; Lazarus ve Launier, 1978).

Potansiyel olarak işlevsiz baş etme stratejilerinin kullanımı kişilik bozuklukları ile ilişkilidir (Krueger ve ark., 1993). Kişilik bozuklukları için karakteristik olan diğer bireyler ile ilişki kurmadaki zorluklar da (Millon, 1981) başa çıkma stratejilerine kısmen yansımaktadır. İki çalışma da kişilik bozukluklarının sosyal destek istemekten kaçınma eğilimi ile ilişkili olduğunu bulmuştur (Vitaliano ve ark., 1990; Vollrath ve ark., 1994).

1.1. Narsisizmin Kavramı

Narsisizm, kişinin idealize edilmiş benlik imajının ve niteliklerinin kibirinden ya da kendine olan bencilce hayranlığından ötürü ön plana çıkmasıdır (Lancer, 2018). Kavram, genç bir Yunanlı olan Narkissos'un su havuzuna yansıyan silüetine aşık olmasıyla mitolojideki ve tarihteki yerini almıştır. Amerikan Psikiyatri Birliği, narsisistik kişilik bozukluğu sınıflandırmasını, 1980'den bu yana tarihsel megalomani konseptinden yola çıkarak Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabında (DSM) listelemiştir (Ozan ve Ark.,1980).

Narsisizm sosyal veya kültürel bir sorun olarak da kabul edilmektedir. Millon (1981), üç temelli faktörleri arasında narsisizmi de tanımlayarak kavramın psikolojik literatürde tartışılmasını sağlamıştır. Üç kişilik özelliğinden biri, narsisizmken diğerleri, psikopati ve Makyavelizm'dir. Birincil narsisizm veya sağlıklı bir kendini sevme dışında, narsisizm genellikle bir kişinin veya grubun kendisiyle ve başkalarıyla ilgili olan ilişkilerinde bir sorun olarak görülmektedir (Millon, 1981).

1.1.1. Narsisizmin Gelişimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Narsisizm konusunda çeşitli teoriler güncel hayatta da tartışılmaktadır. Kernberg, bireylerde narsisizmin ebeveyn reddi veya terk edilmesinin bir sonucu olarak geliştiğini düşünmektedir. Öte yandan Kohut, narsisistik libidoyu nesne sevgisine dönüştürülmüş olarak görmemekte, aksine yetişkinliğe doğru kendi gelişim sürecini takip ettiğini ileri sürmektedir. Kohut'un teorisi aslında patolojik narsisizmin, reddetme veya kayıtsızlık nedeniyle ebeveynleri idealleştirememesinden kaynaklanabileceği kendiliğin gelişimsel bir teorisi (Kernberg, 1976; 1980; Kohut, 1976). Üçüncü bir teori Millon (1981) tarafından benimsenmiştir ve sosyal öğrenme narsisizm teorisini ortaya atmıştır. Bu görüş, narsisizmin erken dönem öğrenme ortamının sonucu olduğunu ve ebeveyn tutumlarına bağlı (şımartmış ya da aşırı tolerans göstermiş ebeveynler) olarak geliştiğini düşünmektedir (Millon, 1981; Akt. Akın, Şahin, & Gülşen, 2015).

Narsisist birey, genellikle ya ilk doğan ya da tek çocuktur, bu da dikkatin ve ilginin yoğunluğuna işaret etmektedir. Hem kültürel hem de psikanalitik yaklaşımlar, teorik

spekülasyonlar açısından zengin olsalar bile her ikisinin de zorlukları mevcuttur. Psikanalitik formülasyonlara aşına olan araştırmacılar, varsayımların mutlak gerçekler olarak değerlendirildiğini bilmektedir (Dervin, 1982).

Bilişsel terapinin öncülerinden olan Beck, özgüvenin tehdit altında olduğu durumlarda kendini aşağılık hissetme ve değersizlik hislerinin ortaya çıktığını ve bu hislerin narsisizmin içeriğinde yer alan temel hislerden olduğunu ifade etmektedir. Benliğe karşı bir tehlike hissedilmediği zaman ise üstün olma düşüncesi, bu hislere karşı yapılan bir telafi olarak kullanılmaktadır (Beck ve ark., 2004).

Bireyler, işbu temel duyguları ile baş etmek için çok özel ve üstün olduklarına inanmakta ve özel olduklarına ilişkin kanıt toplama eğilimindedir. Bu anlamda çalıştığı yerde olan maaşının yüksek olması ön plana çıkma arzusu ve her şeyin en iyisini hakettikleri düşüncesi narsisist bireyler için önem teşkil etmektedir (Beck ve ark., 2004).

Ayrıca narsisist bireyler haklılık duyguları ve insan ilişkilerinde olan manipülatif, kıskanç olma, eleştiriye karşı dayanıksızlık ve kontrolcü tutumları ile de klinik olarak dikkat çekmektedirler (Beck ve ark., 2004). Beck'e göre narsisizmdeki bir diğer önemli nokta narsisist bireylerin hissettiği duygu ve düşüncelerdir. Narsisist kimseler hissettikleri üzüntü duygusu ve suçluluk düşüncelerini olumlu imgelerine yönelik bir tehdit olarak algılamaktadırlar. Narsisist bireylerin dış çevreye karşı yansıttıkları imajları kendileri için çok mühim bir konumdadır; imajları, kendilerine yükledikleri anlamların ve değerlerin onları koruyan bir kalkanı haline gelmektedir (Beck ve ark.2004).

Tıpkı Beck gibi bilişsel bir bakış açısına sahip olan bir diğer kuramcı ise Young'tur. Young, şema kuramı perspektifinden narsisistik kişilik bozukluğunu ele almıştır. Bahsi geçen kurama göre narsisistik kişilik özelliğinde sık rastlanılan şekli ile haklılık, duygusal yoksunluk ve kusurluluk/utanç şemaları görülmektedir. Bu dominant olarak görülen şemaların haricinde ise boyun eğme, yetersiz özdenetim/öz disiplin, sosyal izolasyon, yüksek standartlar, cezalandırma, güvensizlik ve onay arayıcılık gibi şema örüntüleri de görülebilmektedir (Young ve ark, 2003).

Yukarıda görüldüğü gibi narsisizme yönelik araştırmalar yapan ve literatüre katkı sunan tüm kuramcılar, kendi bakış açılarından narsisizmi kavramsallaştırmış olsalar

da hemen hemen tüm araştırmacıların aşağılık hissi ve kusurluluk şemasının altını çizdiği görülmüştür. Örneğin, Horney (1939) narsisizmin bir illüzyon olduğunu öne sürerek narsisist özelliklere sahip bireylerin hiçlik hissine sahip olabileceklerini belirtmektedir. Bu noktada Kohut (1971) narsisizmde yer alan kendine karşı duyulan zayıf olma hissi ve aşağılık hissetme örüntülerine dikkat çeker. Bu araştırmacılara ek olarak Beck ise kendini önemli hissetmeme hali ve aşağılık hissetme durumuna odaklanmaktadır (Beck ve ark., 2004).

Young, narsisistik kişilik özelliğinde görülen kusurluluk şemasını bu konuda ele alarak Beck'in düşünceleri ile aynı doğrultuda bir yol izlemektedir. (Young ve ark., 2003). Yukarıda ismi geçen kuramcılar narsisistik kişilik özelliğinde bulunduğu ortak noktalardan biri, kusurluluk ve aşağılık hislerinin narsisizmde önemli bir rol oynadığıdır. Narsisizmde yer alan telafi biçimlerinden biri ise narsisizmde yer alan büyülenmecilik özellikleridir. Narsisist bireyler, bu telafi mekanizmasını kendilerinde tehlike hissine neden olan olumsuz duygulardan uzaklaşmak için kullanmaktadır. Alfred Adler ise narsisist bireylerde görülen aşağılık hissinden uzaklaşabilmek ve bu durumu telafi edebilmek için karşıtını yaratarak üstünlük hissi ile cevap verdiklerini belirtmektedir. Aşağılık ve üstünlük hisleri, bu konuda Adler'in kuramını oluşturan önemli iki yapıdır (Adler, 1929).

1.1.2. Narsisistik Kişilik Özelliği

Narsisizm özelliklerini üç farklı eğilimde açıklamak mümkündür. İlk eğilim olarak, çeşitli psikolojik düşünce okulları toplumda bencillik ve şişirilmiş yüksek benlik saygısının yaygınlığını araştırdıklarında narsisizm üzerinde de durdular (Wallach ve Wallach, 1983). Bu eğilimin bir sonucu olarak toplumda sosyal açıdan yaşanan çatışma potansiyeli de artmaktadır. Örneğin, Fichten (1984) evliliklerinde sorunlar yaşamakta olan partnerlerdeki kendilerinin ve eşlerinin davranışları hakkında mevcut atıfların narsisistik veya bencil yanlılıkları yansıttığını bulmuştur Ayrıca Emmons'a (1987) göre, ırkçılık, cinsiyetçilik ve milliyetçilik gibi koşullar, grup düzeyinde ortaya çıkan narsisistik eğilimin örnekleri olarak görülebilmektedir.

Dikkat çekilebilecek ikinci bir eğilim, sosyal psikolojinin kendi kendine hizmet veren önyargı fenomeniyle gelişen literatürüdür (Harvey & Weary, 1984; Snyder,

Stephan ve Rosenfield, 1978). Bu fenomen, insanların başarılı sonuçlarının sorumluluğunu kabul etme ve başarısız sonuçlardan dolayı kendini suçlamayı reddetme eğilimini ifade etmektedir. Greenwald (1980) bu fenomenden verimsizlik olarak bahsetmiş ve fenomeni bireylerin bilişsel süreçlerini karakterize eden narsisistik tonlarla diğer iki bilişsel önyargı (egosantriklik ve bilişsel muhafazakarlık) arasına dahil etmiştir (Greenwald, 1980).

Üçüncü eğilim ise klinik bir olgu olarak narsisizme odaklanmaktadır. Narsisizmin psikanalitik bakış açıları Kemberg (1976, 1980) ve Kohut (1976) yazılarında bulunabilmektedir. Her iki yazar da bu özelliğin, tüm klinik bulgularla araştırılması gerektiğini savunmakta ve önlemler alınabileceğini vurgulamaktadır (Kemberg, 1976; 1980; Kohut, 1976).

Narsisistik kişilik özelliğinde yoğun olarak yaşanan duygusal olarak yalıtılmışlık hissi, kopuk olma hali, boşluk ve yalnızlık hislerinin bağlantıları erken çocukluk dönemine dek uzanır. O dönemde duygusal ihtiyaçları yeterince karşılanmamış çocuklar, yetişkin olduklarında duygusal yoksunluklarını karşılamak için aşırı telafi biçimlerinde bulunmaktadır. Narsisist bireyler, duygusal ihtiyaçlarının giderilmemiş olduğunu fark etmemektedir. Bu ihtiyaçlarının tamamlanması için başka insanlardan destek beklemek narsisist kişilik özelliğine sahip bireyler için bir nevi zayıflık anlamına gelmektedir. Yoğun bir şekilde güç, hayranlık beklentisi, ilgilenilme ve onlara imrenilmesini arzulayan narsisist kişilik özelliğine sahip bireyler duygusal yoksunlukları ile baş etmeye çalışmaktadırlar. Tüm ihtiyaçlarının karşılanmasının onun için bir hak olduğunu düşünen narsisistik bireyler ihtiyaçları giderilmediklerinde agresif ve ısrarcı bir tutumda olabilmektedirler (Young ve ark., 1994).

Narsisistik kişilik bozukluğunda erken çocukluk dönemini karakterize eden dört faktör mevcuttur, narsisizmin çocukluktaki temeli: yalnızlık ve izolasyon, yetersiz sınır alanları, kullanılma ya da manipüle edilme yaşantısı ve koşullu onaylamadır (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Narsisistik kişilik özelliğinin var olduğu kimseler kendilerini belli bir açıdan kusurlu hissetmektedir. Kendilerinde var olan ufak bir noksanlık narsisist bireylerde utanç duygusuna neden olmaktadır. Kendilerine karşı duydukları kusurluluk hisleri nedeniyle insanlar ile duygusal açıdan

çok yakınlaşamamaktadırlar. Kusurluluğun telafisi olarak narsisist bireyler eleştirilmeye ve reddedilme olasılığına karşı daha duyarlı, savunmacı ya da öfkeli tepkiler verdikleri görülmektedir (Young ve ark., 1994).

Narsisistik örüntüde olan bireyler hissettikleri kusurluluk ve utanç duygularını telafi etmek için büyüklenmeci örüntüler, güç arzusu, akademik başarı peşinde olma ve kendini ön plana çıkarma davranışları göstermektedir. Aynı zamanda kusurluluk hisleri aktif olan narsisist bireylerin aslında yakın ilişkileri arzuladıklarını ama içlerinde yer alınca kendi benlikleri ile reddedileceklerini düşünerek bu durumda kararsızlık yaşamaları kırılgan narsisizm ile yakından ilintilidir (Young ve ark., 2003). Bu durum kalıcı ve sürdürülebilir ilişkiler kurma konusunda zorluk yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca haklı olduklarını düşünme ve büyüklenmeci tutumlarda bulunma örüntülerine sahip narsisist bireyler de diğer kimselerden daha üstün, daha güçlü olduklarına dair aşırı denetimci ve manipülatif bir yapı bulunmaktadır; empati kuramayan ve üzerine düşünmeden davranışta bulunabilen bir örüntüye sahip olabilmektedir (Young ve ark., 2003).

Narsisistik kişilik özelliklerinin bir kavrama dayandırılmasında boyutlar ile ilişkili bir yaklaşım metodu kullanılmaktadır. Patolojik narsisizm, narsisistik kişilik özelliğine göre süregelen bir durum olarak yorumlanmakta narsisistik kişilik özelliklerinin ise değişken boyutları, dereceleri ve farklı görüngüleri olabileceği belirtilmektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Ayrıca narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili yapılan araştırmalar, klinik olmayan örneklem gruplarına odaklanmaktadır. Narsisistik kişilik özellikleri ile ilgili sağlanan çalışmalar klinik görüşmeler yerine anketlere ve öz bildirim ölçeklerine dayanmaktadır (Miller ve Campbell, 2010).

Yapılan çalışmalar narsistik kişilik özelliğinin birçok eksen 1 bozukluğuyla komorbidite gösterdiğini ileri sürmektedir (Pincus ve ark. 2009). Narsistik kişilik bozukluğunun dışa vurum, heyecanlanma isteği ve topluma karşıt davranışlar sergileme ile ilintili olabileceği düşünülmektedir (Miller ve ark., 2009; Pincus ve ark., 2009; Akt. Üzümcü, 2016).

1.1.2.1. Narsisizmin Ayrımsal Boyutları

Narsisizm, her araştırmacı tarafından tek boyutlu bir kavram olarak gösterilmektedir. Araştırmacıların bir kısmı, narsisizmin iki boyutu arasında ayırım yapmaktadır (Miller ve ark., 2013, Sherman ve ark., 2015). Bu iki bileşenli yaklaşımlarını, büyüklenmeci (açık) ve kırılgan (örtük) narsisizm olarak ayırmak mümkündür (Demirci ve Ekşi, 2017).

1.1.2.2. Narsisizmin Alt Türleri

Narsisizmle ilgili araştırmalar geliştikçe narsisizmin sadece tek faktörden oluşan bir kişilik yapılanması olmadığı, farklı ifade şekillerinin de mevcut olabileceği belirlenmiştir. Birçok araştırmacı ve teorisyen, narsisistik kişilik özelliğinin en az iki alt tipi olduğunu belirtmektedir (Pincus & Roche, 2011; Ronningtam, 2012; Russ ve ark., 2008; South ve ark., 2011).

Narsisizmin alt türleri, alt başlıklarla büyüklenmeci (açık) ve kırılgan (örtük) narsisizm olarak anlatılmaktadır. Literatürde de değinildiği gibi, bu iki tür, iki boyut arasında ayırım yapabilmek için belirlenmiş boyutlar ve alt türlerdir. İki boyuta ait bilgiler, aşağıda yer almaktadır.

1.1.2.2.1. Büyüklenmeci Narsisizm

Klinik narsisistler, büyüklük ve aşırı duyarlılık durumları sergilemektedir. Klinik narsisizmde büyüklüğün ve aşırı duyarlılığın birlikte ortaya çıkması nedeniyle, resmi olarak tanınan klinik narsisizm alt tipleri yoktur. Klinik narsisizm nadir görülmektedir. Dünya nüfusunun sadece yüzde birini etkiler ve bu sayının oldukça sabit kaldığı görülmektedir (Jauk ve ark., 2017).

Narsisizmin iki alt tipi vardır: Büyüklenmeci (açık) ve kırılgan (örtük) narsisizm. Her iki alt tip de çekirdek bir özellik olarak kendiliğinden merkezlidir, ancak kendi içlerinde farklılıklar da mevcuttur. Büyüklenmeci narsisizm, dışadönüklük, düşük nevrozite, üstünlük ve yetki duygularının açık ifadeleri ile karakterizedir. Büyüklükleri nedeniyle, bir şekilde geri kalanın üzerinde olduklarına ve bu nedenle

özel muamele görme hakkına sahip olduklarına inanırlar. Onların görüşüne göre, tüm bireylerin işi, onların ihtiyaçlarını karşılamaktır (Brogaard, 2019).

Benliğe ilişkin bakış ve algı, narsistik kişilik özelliğinin büyüklenmeci alt türüne sahip bireylerde riske girdiğinde narsisist bireyler kendilerini reddedilmiş ve başarısız hissetmekte ve yoğun bir agresyon deneyimi yaşamaktadırlar (Rodewolt ve Morf, 1998). Bireyin hem kendine hem de çevresinde olan insanlara karşı yansıtılmakta olan bu agresyon ve öfke duyguları bir diğer saptanan veriler içerisinde yer almaktadır (Twenge ve Campbell, 2003).

Örneğin, büyüklenmeci narsistik kişilik özelliği ile ilgili gerçekleştirilen, üniversite öğrencilerini ve şiddet suçlarından tutuklu olan mahkumları kapsayan bir araştırmada, büyüklenmeci narsistik kişilik örüntüleri sergileyen bireylerin üniversite öğrencilerine göre daha çok şiddet suçları işleyen bireyler arasından ortaya çıktığı görülmüştür (Bushman, Baumeister ve Phillips, 2001).

Bu duruma yakın bir biçimde Amerika'da yaşanan okul saldırılarından sonra, suçların nedeni olarak suçluların sosyal olarak reddedilmeyi öne sürdüğü görülmüştür. Bu durum tam olarak narsistik kişilik özelliğini karşılamıyor olsa bile basın üyeleriyle olan görüşmelerinden Narsisistik Kişilik Envanteri'nin (NPI) bazı maddeleri ile örtüşen yönlerinin olduğu çıkarımı yapılmıştır (Akt. Twenge ve Campbell, 2003).

Büyüklenmeci narsisizm örüntülerine sahip olan kimselerde sosyal olarak reddedilmeye ve olasılığına karşı agresyon ve öfke duygularının açığa çıkması dışa dönük kişilik özelliğine sahip olan bireylerde beklenen bir unsur olmaktadır (Rodewolt ve Morf, 1998). Okul saldırıları gibi aşırı saldırgan ve öfkeli bir tutum göstermek, büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm özellikleri haricinde bir de narsisizmin antisosyal yönüne vurgu yapmakta ve bazı araştırmalara göre antisosyal narsisizm olarak üçüncü bir alt tür olabileceğini düşündürmektedir (Houlcroft, Bore ve Munro, 2012; Akt. Eldoğan, 2016).

1.1.2.2.2. Kırılgan Narsisizm

Kırılgan narsisizm, içe dönük öz emilimi, yüksek nevrotikliği, nazik eleştirilere bile aşırı duyarlılığı ve sürekli bir güvence ihtiyacını yansıtmaktadır. Craig Malkin'in

“Yeniden Düşünme”de belirttiği gibi, savunmasız narsisist “diğer narsisistler kadar diğerlerinden daha iyi olduklarına inanıyorlar, ama eleştiriden öylesine içtenlikle korkuyorlar ki bu durum, onlarda paniğe dahi sebep oluyor” (Malkin, 2015: 34).

Narsisizmin alt tipleri arasında ortak bir çekirdeğin bulunmaması nedeniyle, çoğu kişilik araştırmacısı, büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmi, bağımsız özellikler olarak görmektedir. Bununla birlikte, narsisistik kişilik bozukluğunda, klinik tipte, iki özelliğin birlikte var olması, aslında ortak bir temele sahip olduklarını düşündürmektedir (Jauk ve ark., 2017).

Literatürde var olan büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm tiplerinin her ikisinin de büyüklenmeci, ben merkezci tutum ve davranış örüntülerinde bulunmakta olduğu gözlemlenmesine rağmen incinebilir ya da kırılgan narsisizm özelliğine sahip bireyler için hak görücülüğün, hissettikleri yetersiz olma hissinin aşırı telafi biçimi olarak kullanıldığı birçok araştırmada desteklenmiştir (Dickerson & Pincus, 2003 akt. Levy, 2012; Hendin & Cheek, 1997 akt. Levy, 2012; Rose, 2002 akt. Levy, 2012; Wink, 1992 akt. Levy, 2012; Russ ve ark., 2008; South ve ark., 2011; Akt. Üzümcü, 2016).

1.2. Baş Etme

Baş etme kavramı, insanların yaşam olaylarının verdiği gerginlik hissinden zarar görmekten kaçınmak için yaptıkları eylemlere atıfta bulunmaktadır. Bu kavramın merkezinde, insanların karşılına çıkan güçlüklerle karşı aktif olarak verilen tepkiler bulunmaktadır. Bu güçlerin birçoğunun kökenlerinde sosyal faktörlerin olması nedeniyle baş etme anlayışı, güce karşı oluşan stratejiler açısından önem taşımaktadır (Benedict, 1938).

Baş çıkmanın, güçlkle karşılaşlan özel durumlarda ortaya çıkan tehditlere karşı son derece kişiselleştirilmiş bir savunma olarak görülme yönünde belirgin bir eğilim bulunmaktadır. Odak noktası öncelikle ruhsal fenomenler üzerinde olduğundan, başa çıkmaya yönelik klinik bir yaklaşım, ortak yaşam görevlerine ve kurumsallaşmış çözümlerin varlığına bakma eğilimindedir (Mechanic, 1974).

Yıllar boyunca başa çıkma, ustalık, savunma ve adaptasyon gibi akrabalık kavramlarıyla değişimli olarak kullanılan çeşitli kavramsal anlamlar kazanmıştır (White, 1974). Esasen konsept, duygusal sıkıntıyı önlemeye veya kontrol etmeye yarayan dış yaşam türlerine verilen herhangi bir yanıtı ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu nedenle başa çıkma, hem insanların yaşadığı yaşam türlerinden hem de duygusal yaşamlarından ayrılmaz bir unsur olarak kabul edilmektedir (White, 1974).

1.2.1. Baş Etmenin Gelişimiyle İlgili Çalışmalar

Literatürde de bahsinin geçtiği gibi Lazarus modeli, belirli bir baş etme teorisini de temsil etmektedir. Bu teoriler iki bağımsız parametreye göre sınıflandırılabilir: (a) duruma göre durağan yönelimli ve (b) mikroanalitik ve makroanalitik yaklaşımlar (Krohne, 1996).

Eğitime yönelik ve devlet odaklı araştırma stratejilerinin farklı hedefleri bulunmaktadır. Bunlar: Özelliğe yönelik (ya da eğilimli) strateji, baş etme kaynakları ve eğilimleri belirli stresli bir karşılaşmanın talepleri için yetersiz olan bireylerin erkenden tanımlanmasını amaçlamaktadır. Bu kişilerin erken teşhisi, bir seçim prosedürü veya başarılı bir birincil önleme programı oluşturma fırsatı sunmaktadır (Byrne, 1964).

Mikroanalitik yaklaşımlar, çok sayıda özel başa çıkma stratejisine odaklanırken, makroanalitik analiz daha yüksek bir soyutlama düzeyinde çalışır ve böylece daha ana yapılar odaklanır. Bu savunmaların özellik odaklı görünümü, kişilik boyutundan gelen baskılara karşı duyarlıdır (Byrne, 1964; Eriksen, 1966).

Lazarus ve Folkman (1984) tarafından önerilen duygu odaklı ve sorun odaklı baş etmenin iki temel fonksiyonunun ayrımı, başka bir makroanalitik devlet yaklaşımını temsil etmektedir (Folkman ve Lazarus 1988, Lazarus 1991). Lazarus ve ekibi, sekiz baş etme stratejisini birbirinden şu şekilde ayırmıştır: Yüzleşmeyle baş etme, mesafelendirme, kendini kontrol etme, sosyal destek arama, sorumluluğu kabul etme, kaçış-kaçınma, planlı problem çözme ve olumlu değerlendirme (Folkman ve Lazarus 1988, Lazarus 1991).

Bireylerin stresli durumlarla başa çıkma süreçleri üzerine yapılan araştırmalar son otuz yılda önemli ölçüde büyümüştür (Lazarus, 1991; Zeidner ve Endler, 1996). Strese karşı bilişsel yanıtların anlaşılması bu çalışmaların ana odağını oluşturmuş ve bireylerin strese karşı yönettikleri davranışları incelemiştir (Janis, 1983; Krohne, 1978; 1993; Roth ve Cohen, 1986). Bu kavramlara tekabül eden yaklaşımlar, baskıya duyarlılık (Byrne, 1964), izleme-körelme (Miller, 1980; 1987) veya dikkat reddi (Mullen ve Suls, 1982) olarak sıralanabilmektedir.

1.2.2. Şema Terapide Baş Etme

Bireyler olumsuz olarak yorumladıkları yaşam olayları ile karşı karşıya kaldıklarında bireyler için algılanan etkisi oldukça fazla olan duygular yaşantılayabilirler. Bu durum erken çocukluk döneminde gelişen şemalarla uyumsuz başa çıkma tepkilerinden (aşırı telafi, teslim olma, kaçınma) ve bilişsel olarak tutarlı olma ihtiyacından oluşmaktadır. Erken çocukluk dönemi şemaları belirli bir süre sonunda bir nitelik halini aldığı ve bireyler için başa çıkma biçimi olarak algılandığında şemaların devamlılığını sağlamakta ve sürekliliği olan yapılar almasına neden olmaktadır (Rafaeli, Bernstein, & Young, 2011; Akt. Tunçel, 2019).

Şema terapide (Young, 1990) kişilik bozuklukları, karakteristik konular, bazı kronik Eksen I tanıları ve çeşitli bireysel ve çift problemleri olan danışanları tedavi etmek için kullanılan bütüncül bir terapi yaklaşımı ve teorik çerçeve söz konusudur. Şema terapi, Beck'in bilişsel terapisinden temel alınarak geliştirilmiştir (Beck ve ark., 1979). Şema terapide, akut psikiyatrik semptomlardan ziyade süreç içerisinde bir bozukluğun kronik ve karakteristik yönlerini ele almayı hedeflemektedir.

Young'a göre narsisistik bireyler, şemaların harekete geçirdiği eksik hissetme ve aşağılık hislerinden uzaklaşabilmek için aşırı telafi ve kaçınma gibi baş etme biçimlerini kullanmakta ve bu sayede olumsuz hislerden uzaklaşabilmektedir. Şema terapi, tedavi için uyumsuz şemaları, başa çıkma stratejilerini ve / veya modları her danışana uygun şekilde uygulamayı hedefleyen esnek bir yapıdadır. Terapi genellikle orta veya uzun sürelidir (Young ve ark., 2003).

Şema terapi, akut gerçekleşen psikiyatrik semptomlardan ziyade bir patolojinin kronik olan ve devamlılığı, ilişkiselliği olan yönlerini incelemeyi hedeflemektedir.

Şema terapi modeli üç temel yapıyı tanımlamaktadır: “Şemalar” temel psikolojik öğelerdir; “Başa çıkma stilleri” şemalara karakteristik davranışsal cevaplardır; ve “modlar” belirli anlarda çalışan şemalar ve başa çıkma tarzlarıdır. Duygusal zorluklar ise, çoğunlukla erken dönemde gelişen uyumsuz şemalara ve başa çıkma stillerine yol açan erken çocukluk döneminde ve ergenlik dönemindeki karşılanmamış çekirdek ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır (Young ve ark., 2003).

“Şemalar” başa çıkma stillerinin geliştirilmesi ile dışta olan davranımı etkileyen iç olaylardır. Erken uyumsuz şemalar, çocukluk döneminde başlayan ve bireyin yaşamı boyunca tekrar eden, döngüsel, geniş, kendini aktif tutmaya çalışan, yaygın kalıplardır. Tanım gereği, uyumsuz hatıraları, duyguları, bilişleri ve bedensel hisleri içermektedir. Bireyin kendini ne şekilde kavramsallaştırdığını ve çevreyle olan ilişkilerini birleştirmektedir (Young ve ark., 2003).

Tehlike hissedildiğinde verilen tepkilerden olan savaş, kaç veya dona kal tepkimeleri psikoloji literatüründe var olan şema kavramına, şemalarla baş etme biçimi olarak geçmektedir. Örneğin, dona kalma davranışı şema kavramında teslim olmaya tekabül etmektedir. Bu durum bireyin karşı karşıya kaldığı tetikleyiciye ilgili bir şey yapmaması olarak tanımlanmaktadır (Young ve ark., 2003). “Şemadan Kaçınma” ve “Şemayı Telfi Etme” teslim baş etme biçimine göre erken dönem uyumsuz şemaların verdiği rahatsızlık ile baş etme konusunda daha aktif bir konumda yer almaktadırlar. Kaçma tepkisi ise şemadan kaçınma stratejisine tekabül etmektedir (Young ve ark., 2003). Şema terapiye göre, şemaları tetikleyen yaşantılardan kaçınma davranışını benimseme, tetikleyicilerin acı veren yönlerini hissetmemek için tercih edilmektedir (Tunçel, 2019).

Örneğin, Terk Edilme/ İstikrarsızlık şeması olan bir birey yakın ilişkilerden kaçınarak şemalarını aktif hale getiren durumlar ile baş ettiğini düşünebilmektedir (Young ve ark., 2003; Akt. Tunçel, 2019). Savaş tepkisinin ise şemalar ile başa çıkma biçimlerinden aşırı telfi ile ilintili olduğu belirtilmektedir (Young ve ark., 2003). Aşırı telfi başa çıkma tepkisinde de tıpkı kaçınmada olduğu gibi bilişsel, davranışsal ve duygusal yanıtlar gözlemlenmektedir. Aşırı telfi başa çıkma tepkisinin kaçınmadan farklı olduğu yönlerden birisi ise bireyler aşırı telfi tepkisini

kullandıklarında şemaları harekete geçiren faktörlere karşı tedbirli olabilmektedirler. Örneğin, güvensizlik/istismar şemasını deneyimleyen bir birey şema ile aşırı telafi stratejisini kullanarak başa çıkabilmek için diğer insanları kötüye kullanma ya da güven vermeyen şekilde davranma yoluna gitmeyi tercih edebilmektedir (Young, 2003). Aşırı telafi başa çıkma biçimini ayrıca manipülatif tutumlar, sosyal statü kazanma isteği, baskın davranış stili ve güç bir durumda bırakıcı davranım şekilleriyle kendisini göstermektedir (Young, 1999). Telafi edici başa çıkma biçimleri de kaçınmada olduğu gibi bireylerde görülen psikopatolojik durumların bir açıklayıcısı olarak literatürde yer almaktadır. Örneğin, Mountford, Waller, Watson ve Scragg (2004), şemalarını tetikleyen zorlayıcı yaşam olaylarına maruz kaldıklarında anoreksiya nervoza hastalarının, boyun eğme ve yüksek standartlar gibi şemaların verdiği hislerle başa çıkabilmek için aşırı telafi stratejisine denk düşen davranımlarda bulunduklarını ileri sürmüştür (Tunçel, 2019).

1.2.2.1. Aşırı Telafi

Psikolojide telafi, kişinin bir yaşam alanındaki memnuniyetsizliğini veya yetersizliğini kapatmak için başvurduğu mükemmeliyetçi bir stratejidir. Aşırı telafi ise özellikle kişilik bozukluklarında ortaya çıkmakta ve yoğun bir telafi seviyesine işaret etmektedir. Kavram, gerçek veya hayal edilen eksiklikleri ve kişisel veya fiziksel olarak kendini aşağıda hissetme durumunu kapsayabilmektedir. Olumlu ve uyumlu telifler, kişinin zorluklarının üstesinden gelmesine yardımcı olabilmekte iken; olumsuz telifler güçlendirilmiş bir kendini aşağıda hissetme hali ile sonuçlanmaktadır (McCrae ve ark., 2000).

Bir üstünlük hedefi ile karakterize edilen aşırı telafi, güç, egemenlik, benlik saygısı ve kendini devalüasyon için çaba harcamaktadır. Yardım talebi içeren yetersiz telafi ise cesaret eksikliğine ve yaşam korkusuna yol açmaktadır. Bireysel psikoloji okulunun kurucusu Alfred Adler, aşağılık hissetme durumu ile ilgili olarak telafi terimini tanıtmıştır (Kathleen ve ark., 2014).

Narsisist kişilik özelliğine sahip bireyler, aşırı telafi şekillerini dış dünyaya karşı gösterdikleri büyüklenmeci benlik tutumlarının devamlılığı için çokça kullanmaktadır. Bahsi geçen kişiler, dış dünyaya karşı adeta bir duvar örerek

yalnızlıklarını kimseye göstermemeyi tercih etmektedir (Behary ve ark., 2013; Rafaeli ve ark., 2010; Young ve ark., 2003).

1.2.2.2. Kaçınma

Kaçınma, başa çıkma stilleri arasında bulunmaktadır. Bireylerin, rahatsız edici hissettiren şeyleri düşünmekten, duyumsamaktan veya hissetmekten kaçınmak için davranışlarını değiştirmeyi içeren uyumlu görülmeyen bir başa çıkma biçimidir. Başka bir deyişle kaçınma, başa çıkmaya çalışmak yerine stres üreten durumlardan kaçmayı tercih etme durumudur (Schroevers ve ark., 2011).

Stresten kaçmak, daha az gergin hissetmek için önemli bir yol gibi görünse de çoğu zaman, uzun vadede sonuç vermemektedir. İnsanlar stresle yüzleşmek yerine kaçmayı tercih edebilmektedir. Endişeli insanlar başa çıkmadan kaçınmaya özellikle duyarlı olabilirler çünkü bu süreç, başlangıçta kaygı uyandıran düşünce ve durumlardan kaçınmanın bir yolu gibi görünmektedir. Doğal olarak kaygıya yatkın olanlar, kaçınma tekniklerini erken gelişim dönemlerinde öğrenmiş olabilirler ve bu nedenle daha sonra proaktif stratejiler öğrenmekte zorlanabilirler (Hofmann ve Hay, 2018).

Kaçınma ile başa çıkma biçimi uyumsuz ya da sağlıksız olarak kabul edilir, çünkü insanı strese sokan şeylerle başa çıkmayı reddeder ve bazı durumlarda stresi, şiddetlendirebilmektedir. Strese neden olan faktörün bulunması, stresin azalmasında ve baş etmede önemli bir role sahip olmaktadır (Dijkstra ve Homan, 2016).

1.2.2.3. Şemadan Kaçınma

Erken dönem uyumsuz şemaları sürdürücü etkiler şema terapi yaklaşımı doğrultusunda yorumlandığında, bu etkiye sahip baş etme biçimlerinden biri de şemadan kaçınmadır. Şemadan kaçınmanın alt boyutları arasında; sosyal yönden geri çekilme, duygusal denetim, sıkıntı hissini yok saymak, psikosomatik semptomlar, yapılan bir etkinlik ile şemanın verdiği hisleri zihinden uzak hale getirme ve duyguları bastırma bulunmaktadır (Soygüt ve ark., 2008). Şema terapi yaklaşımı çerçevesinde erken çocukluk döneminde gelişen uyumsuz şemaların aktifleşmesini

önlemek amacıyla bireylerin kaçınma baş etme biçimini kullandığı bilinenler arasında yer almaktadır (Young ve ark, 2003). Bireyler, hem aktif hem de pasif şekillerde olan kaçınma biçimlerini öne sürerek erken çocukluk döneminde gelişen şemaları görmezden gelmektedirler. Örneğin, duygusal yoksunluk şemasına sahip olan bir birey baş etme biçimi olarak kaçınmayı kullandığında romantik ilişkilerden kendisinin sevgiye değer biri olmadığını düşünerek uzaklaşabilmektedir. Erken çocukluk dönemi şemalarını aktifleştiren tetikleyicilerle karşı karşıya geldiklerinde bireyler onlardan kaçınma ve dikkatini başka yöne çekme eğilimi içerisinde olmaktadır. Bireyler eğer yaşantılarında travmatik bir deneyime maruz kaldıysalar bu hatıralarının bir inkarı olarak da kaçınma eğilimi içerisine girebilmektedirler (Simeone-DiFrancesco ve diğerleri, 2015; Akt. Tunçel, 2019).

1.2.3. Baş Etme ve Narsisistik Kişilik Özelliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ampirik bulgular, değersizliğin - görkemle birlikte - narsisistik benliğin önemli bir bileşeni olduğunu ileri sürmektedir. Ek olarak, değersizliğin öz bildirim ve örtülü tedbirler yoluyla değerlendirilmesi ile örtük benlik saygısına ilişkin tutarsız bulgular arasındaki bilgiler, narsisistlerin muhtemelen değersizliğe karşı savunma yaptığını göstermekte (Kernis ve Sun, 1994) veya algılanan başarısızlık deneyiminden sonra kendini geliştiren atıflarda bulunduğunu ileri sürmektedir (Rhodewalt ve Morf, 1998),

Narsisist bireylerin bir ego tehdidi ile karşı karşıya kaldıklarında kendilerini önlemeye ve böylece kendilerini değersizliğe karşı korumak için otomatik kaçınmayı etkili bir strateji olarak kullanıp kullanmadıkları gözlemlenmektedir. Narsisistik öz düzenlemenin kendini aldatıcı doğasını vurgulayan klinik teorilere uygun olarak (Kohut, 1976) ilgili mekanizmanın baskı olduğu varsayılmaktadır. Yani, kaçınma stratejisinin otomatik olarak uygulandığını ve kişinin tehdide karşı savunmakta olduğunu bilmediği düşünülmektedir (Kohut, 1976).

Young, Klosko ve Weishaar, haklılık şeması aktif olan bireylerin kaçınma stratejisi olarak vasat (ortalama) olduğu durumlardan kaçınmakta olduğunu ileri sürmektedir. Aynı zamanda haklılık şeması narsisist bireylerde en çok görülen erken çocukluk dönemi şemalarından biri olarak öne çıkmaktadır. Narsisistlerin görkemli benliklerini

korumak için potansiyel tehditleri tespit etmek adına kronik olarak uyanık bir durumdayken aynı zamanda benlik saygısına olan bağımlılıklarını tatmin etmek için olumlu öz görüşlerini onaylama fırsatlarına odaklandığı görülmektedir (Baumeister ve Vohs, 2001).

Narsisistik bireylerde var olan büyüklenmeci tepkilerin altta yatan kusurluluk ve duygusal yoksunluk hislerini telafi etme hedefiyle ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Bu noktada hak görme/büyüklik örüntüleri de bir aşırı telafi olarak değerlendirilmektedir (Üzümcü, 2016). Narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerin sıklığı az bir biçimde karşılaşılabilecek şekilde sadece kendi çocuklarından sevgi alıp, verebildikleri görülmektedir. Diğer insanlara karşı gerçek bir sevgi ise alıp veremedikleri literatürde yer bulmaktadır. Bu nedenle duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemaların yaşam boyu süregelen hale gelmesi olası olmaktadır. Narsisizmin çekirdek olan şemaları, duygusal yoksunluk ve kusurluluktur. Bu şemalar yalnız çocuk modunun bir parçası olarak yer almaktadır. Büyüklenmeci modun bir parçası olan haklılık şeması ise bahsedilen şemalar için aşırı telafi konumunda yer almaktadır (Jeffrey ve ark., 2009).

Şema Kuramı'na göre (Young ve ark, 2003), bireyde mevcut olan erken dönem uyumsuz şemaların tam aksine düşünme ve davranışlarda bulunma başa çıkma biçimlerinden aşırı telafiye girmektedir. Kişilerin şemalarını tetikleyen süreçler meydana geldiğinde şema kazanımının gerçekleştiği dönemden daha farklı bir birey haline gelebilmektedirler. Örneğin, erken çocukluk döneminde ebeveynleri ya da bakım verenlerinin değersiz hissettirdiği mesajını alan bireyler ileriki yaşantılarında aşırı telafi göstererek narsistik eğilimler sergileyebilmektedirler. Bireyler erken dönemde yaşantıladıkları başarısız olacağı düşüncesi ile baş edebilmek için aşırı telafi stratejisi geliştirdiğinde ileriki dönemlerinde bu duruma mükemmeliyetçilik ile yanıt verebilmektedirler. Bu kişiler dışarıya karşı özgüvenli bir tutumda kendilerini gösterebilirler bile içten içe kendilerini yetersiz bir durumda hissedebilirler. Bireyler aşırı telafi biçimini kullanarak erken dönem gelişen şemaları ile daha fonksiyonel bir mücadeleymiş gibi hissedebilmektedir. Örneğin, narsisistik özelliklerine sahip ve duygusal yoksunluk şeması aktif olan bir birey, gerçekten yardıma ihtiyaç duysa dahi yakın çevresini kendisine karşı belli bir mesafede tutarak bu durum da mağdurun

kendisi olduğunu düşünebilir ve kişiler kimseye yardım etmek isteseler bile narsisist birey bu teklifi geri çevirebilir (Tunçel, 2019).

1.2.3.1 Baş Etme ve Narsisistik Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki İçin Yürütülen Yerel Çalışmalar

Ozan ve arkadaşları (2003), baş etme ve narsisist kişilik arasındaki inceleyen Türk araştırmacılarındandır. Bahsi geçen araştırmacılara göre narsisistik kişilikte kişi kendini son derece önemli ve benzersiz bir varlık gibi hissetmekte ve takdir edilmeye ihtiyaç duyup, başkalarına karşı empati kurmamaktadır. Narsisistik kişilikler, hayatlarının büyük bir bölümünde kriz durumlarında hayatta kalabilmek için bazı ilkel savunma mekanizmalarını kullanmaya başlamakta ve bu süreçteki baş etme stilleri olumsuz yönde gelişmektedir. En belirgin stil ise kişinin eleştiriyi kaldıramıyor oluşu olmaktadır (Ozan, Kırkpınar, Aydın, Fidan, Oral, 2008).

Erdoğan ve Öztürk'e (2008) göreyse her bireyin hayatında bazı stresli ve tehdit edici olaylar meydana gelebilmektedir. Bu olayların optimum koşullarda travmaya neden olması beklenmemekte ancak söz konusu travmatik durum, narsisist kişilikten kaynaklanıyorsa nesnel tehdit öznel başa çıkma gücü dengesizliğini beraberinde getirebilmektedir. Her ne kadar donma, kaçma veya kavgaya karşı tepkiler böyle tehdit edici bir temelde gözlemlense de buna travmaya uygun bir yanıt olarak "travma paradoksu" denmektedir (Erdoğan ve Öztürk, 2008).

Üzümcü de (2016) narsisist kişilik özelliğine sahip bireylerin baş etmede özellikle agresif tavırlarına değinmekte ve tedavi seçeneği olarak şunları yazmaktadır: "Şema terapide temel olan ihtiyaçlara, şemalara, erken dönem çocukluk yaşantılarına, baş etme biçimlerine ve şema modlarına odaklanılmaktadır. Şema terapi modelinin kişilik bozukluklarının tedavisinde oldukça başarılı olduğu ve narsisistik kişilik yapılanmasına sahip bireyler için oldukça uyumlu bir yaklaşım olarak önerildiği görülmektedir" (Üzümcü, 2016).

Farklı olarak Yılmaz (2014) yılında politik psikoloji üzerine yaptığı bireysel araştırmada, 1990'larda başlayan, 2000'li yılların sonlarına doğru ekonomiyi zarara uğratan kredi çıkmazının, temelde "haz" ile "gerçeklik" ilkesi arasında olan çatışmanın sonucu olduğunu belirterek psikolojik çıkarımlarda bulunmaktadır. Bu

çıkarımlar, şu şekilde kaleme alınmaktadır: “Çatışma, 2007-2008’de trajik biçimde sona erer. İnsanların aslında olduklarından daha varlıklıymış gibi yaşamalarına, “hazlarına” ulaşmalarına imkan veren kolay kredi sistemi patlar. Kredi enflasyonu, narsisizm epidemisinin daha geniş alanlara yayılmasına yardım ederek benlik algısında da “enflasyon”a neden oluyor. Kendine hayranlığı ve maddi gücünüzün yetmediği şeyleri satın alma yoluyla kendine hayranlığı pekiştirme becerisini ekleyin; yani birçok kişi zengin, başarılı ve özel olduklarını düşündürten narsisistik bir yanılsama yaşıyor.” (Yılmaz, 2014).

1.2.3.2. Baş Etme ve Narsisistik Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki İçin Yürütülen Uluslararası Çalışmalar

Chapaux-Morelli ve Couderc (2011), baş etme ile narsisist kişilik bozukluğu arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Chapaux-Morelli ve Couderc’e göre, ikili ilişkilerde sıradanlaşan manipülasyon kavramı, ilişki içerisindeki narsisist bir bireyin varlığıyla probleme dönüşmektedir. Narsisist özelliğe sahip birey, narsisist sapkınlik derecesine vararak olayları manipüle etmekte ve kendi aleyhine olan durumları bile kendi lehine çevirmeye çalışabilmektedir. Bu durum özellikle tartışma hallerinde sorun yaratabilmekte ve narsisist kişilik özelliğindeki bireyle ilişkili olan kişide psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Psikolojik durumu olumsuz yönde etkilenen birey, narsisist özellikteki bireye karşı haklı bir eleştiride bulunduğu ya da yardım talep ettiğinde narsisist kişilikteki birey, karşısındaki kişiye karşı büyüklenmeci bir tavır sergileyebilmektedir (Chapaux-Morelli ve Couderc, 2011).

Bijttebier ve Vertommen’enin araştırma sonuçlarına göre (1997), başa çıkmanın kişilik bozukluklarına neden olup olmadığı veya bunun bir sonucu olup olmadığı tespit edilememektedir. Bu sebeple başa çıkmanın kişilik bozukluğunun hem nedeni hem de sonucu olabileceğini vurgulanmaktadır (Bijttebier ve Vertommen, 1997). Kelsey, Ornduff, McCann ve Reiff (2001) ise çalışmalarında baş etmedeki zorlukların kişilik bozukluğunun bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunmaktadır (Kelsey, Ornduff, McCann ve Reiff, 2001).

1.3. Mizah Kavramı

Cousins (1979) ciddi hastalıkların dahi mizah ve kahkahalar ile iyileştiğini açıkladığından beri, popüler medyada mizahın fiziksel ve psikolojik sağlık için önemi daha fazla dikkat çekmeye başladı (Cousins, 1979). Yıllar boyunca Rollo May, Gordon Allport ve Norman Dixon da dahil olmak üzere birçok psikoloji alanı ile ilgilenen teorisyen, mizah, sağlık ve refah arasındaki olası ilişkileri inceledi. Bu yazarlar, kişinin, sorunlarına mizahi bir bakış açısıyla stresin azalabildiğini gözlemlediler. Martin (1989), mizahın değerlendirme odaklı, duygu odaklı ve sorun odaklı başa çıkma gibi çeşitli farklı süreçlerle stresi azaltabileceğini varsaymıştır.

Bununla birlikte, oldukça yakın zamana kadar, mizah ve refah arasındaki ilişki üzerine çok az ampirik araştırma yapılmıştır. Burada, Martin ve ekibinin çalışmaları (Lefcourt ve Martin, 1986; Martin, 1989) ilk araştırma hattını temsil etmektedir. Moderatör değişken bir paradigma kullanan bu araştırma, mizah faktörünün stresin çeşitli olumsuz sonuçları üzerindeki bloke edici etkilerini incelemiştir. Bu mizah moderatörü araştırmasının bir örneği olarak, Lefcourt ve Martin (1986) sonuç değişkenini, kendini tebliğ etmiş duygudurum bozukluğu kullanan bir dizi çalışma ile tanımladılar (Lefcourt ve Martin, 1986).

Benzer bir araştırma stratejisi Martin ve Dobbin (1988) tarafından mizah anlayışının stresin bağışıklık sistemi üzerindeki baskılayıcı etkisini araştırmak için kullanılmıştır. Bu çalışmada, mizah, her bir katılımcı tarafından bildirilen günlük güçlüklerin sayısına göre belirlenen stres düzeyleriyle ve dört adet kendi kendini bildirme önemiyle birlikte değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, daha yüksek mizah seviyelerinin vücutta oluşan viral ve bakteriyel enfeksiyonları önleme yeteneğine fayda sağlayabileceğini düşündürmektedir (Martin ve Dobbin, 1988).

Bu ılımlı etkinin her zaman elde edilemediği de söz konusudur (Porterfield, 1987). Bu nedenle, Martin (1989) tarafından önerildiği gibi, mizahın rolünü incelemek için daha ayrıntılı, araştırmalar gerekmektedir. Belirli bir örnek olarak, moderatör çalışmaları, bireylerin günlük hayatlarında mizahı gerçekten nasıl kullandıkları hakkında bilgi sağlamamaktadır. Bu noktada mizahın türü de önem teşkil etmektedir (Martin, 1989).

1.3.1. Mizahın Gelişimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Literatür araştırıldığında mizah değişkeninin subjektif olarak hissedilen iyilik hali ile ilintili olduğu görülmektedir (Celso, Ebener, ve Burkhead, 2003; İlhan, 2005; Panish, 2002). Maslow'a (1954) göre, mizah anlayışı kendini gerçekleştirmiş olan bireylerin özellikleri arasında yer almaktadır. Raskin 1998'e göre ise, mizah duygusu espriden anlam çıkarma, haz alma ve algılama yetisidir. Kişilik araştırmalarının temel amaçlarından biri olan mizah ile ilgili kişilik tanımlayıcıları göz ardı edilirse bireyin kapsamlı tanımlaması gerçekleştirilememektedir (Kant 1951; Kretschmer 1925; Webb, 1915).

Tarih boyunca kişilik araştırmaları, mizahı çeşitli şekillerde ele almıştır. 20.yüzyılın sonunda başlayan kişilik psikolojisi araştırmalarına faktörel analitik çalışmalar dahil edilmemiştir. Bu sebeple Hofstee ve Van Heck (1990), araştırmaların nicel verilerden uzak kaldığını belirtmiştir. Ek olarak Eysenck (1942) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin üstünlük kuran mizah tarzlarını benimsediğini ortaya koymuştur (s: 297). Kant ise mizahı aktarırken ses tonunun dahi bireylerdeki iyi oluşu etkileyebileceğini öne sürmüştür (s: 332). Bu bilginlerin birçoğu, bu sınıflandırma veya kişilik sorununun dışındaki mizahı da incelemiştir (Eysenck 1942; Heymans 1896; Kant 1951).

Kişilik araştırmalarında ikinci bir gelenek, mizah alanındaki kişilik yapılarının onaylanması anlamına gelmiştir. Tipik olarak, araştırmacılar, ilgi özelliğini (örn. dışadönüklük, kontrol odağı, muhafazakârlık, kaygı, dogmatizm gibi özellikler) farklı mizah türlerinin (zararsız, cinsel ve agresif şakaların üçlemesi) ile ilişkilendirmiştir. Mizah ve kişilik arasında tutarlı ve oldukça yüksek ilişkiler elde edildiğinden, bu yaklaşım, kişilik özelliklerinin dolaylı değerlendirilmesi için bir araç olarak mizah testleri kullanılarak genişletilmiştir (Ruch, 2007).

Üçüncüsü, kişilik kuramcılarının mizah anlayışının kendisinin tanımlanması, boyutlandırılması ve ölçülmesi üzerinde daha spesifik olan çalışmalarını kapsamıştır. Allport gibi bazı akademisyenler, bir mizah anlayışının doğasına işaret eden tanımlar verirken Cattell ve Eysenck gibi araştırmacılar, mizah malzemesinin taksonomilerini türetmeyi amaçlayan bir dizi faktör analizi gerçekleştirmiştir (Eysenck, 1952; Craik ve ark. 1996).

1.3.2. Mizah Tarzları

Mizah tarzları, kişilik psikolojisi alanında çalışan insanların, gündelik yaşamda mizah kullanımlarında farklılık gösterme biçimleriyle ilgili bir araştırma konusudur. Mizah her yaş döneminde ve sosyokültürel yapıda araştırılan bir konu olmakta ancak kullanım şekilleri büyük ölçüde değişebilmektedir (Ruch, 1998). Bahsi geçen bu kullanım şekillerini, mizah tarzları başlığı altında toplamak mümkündür. Bu türler: Saldırgan; katılımcı; kendini yıkıcı ve kendini geliştirici mizahtır.

1.3.2.1. Saldırgan Mizah

Saldırgan ya da diğer adıyla agresif mizah, başkalarına karşı potansiyel olarak zararlı olan bir mizah tarzıdır. Bu tür mizah, alay etme, erteleme ve eleştiri ile karakterizedir. Agresif mizah genellikle başkaları üzerinde büyük etki yaratmaktadır. Irkçılık ve cinsiyetçilik gibi önyargılı söylemler, saldırgan mizah tarzı olarak kabul edilmektedir. Saldırgan mizah, yüksek nevrotiklik seviyeleri; düşük uyumluluk ile vicdan düzeyleri ile ilişkilendirilmektedir (Rod ve ark., 2003).

Daha yüksek düzeyde saldırgan mizah sergileyen bireyler, düşmanlık ve genel saldırganlık eğilimindedir. Buna ek olarak erkekler, agresif mizahı kadınlardan daha sık kullanma eğilimindedir. Bu mizah çeşidinde şakalar anlatılırken veya komik şeyler söylenirken insanların duyguları incitebilmektedir, bu sebeple bu mizah tarzının kullanımında klinik düzeyde psikolojik tehlikeler söz konusu olabilmektedir (Rod ve ark., 2003).

1.3.2.2. Katılımcı Mizah

Katılımcı mizah, kişinin başkalarıyla ilişkilerini olumlu bir şekilde geliştirmek için kullanılan mizah tarzı olarak tanımlanmaktadır. Bu mizah tarzı, tipik olarak kendini kabul eden bir şekilde görülmektedir. Bu mizah tarzını benimseyen kişiler, şakaları genellikle etrafı sakinleştirmek ya da bireysel gerginliği azaltmak için kullanmaktadırlar (Rod ve ark., 2003).

Yüksek düzeyde katılımcı mizahı bildiren bireylerin arkadaşlık başlatma olasılığı daha yüksektir (Yip ve Rod, 2006). Örgütsel bir ortamda, katılımcılığın mizahının

grup uyumluluğunu artırdığı ve işyerinde yaratıcılığı artırdığı gösterilmiştir (Romero ve Kevin, 2006). Bu mizah aynı zamanda (açık) benlik saygısı, psikolojik iyi oluş, duygusal istikrar ve sosyal yakınlık düzeyleriyle de ilişkili bulunmaktadır (Stieger ve ark., 2011).

1.3.2.3. Kendini Yıkıcı Mizah

Kendini yıkıcı mizah, başkalarından onay almak için kendine zarar verici mizahın kendine doğru kullanılmasıyla karakterize edilen mizah tarzıdır. Bu boyutta yüksek olan bireyler, kendini küçümseyen bir mizahla uğraşırlar. Kendini yıkıcı mizah genellikle başkalarını memnun etmek için kullanılmaktadır. Bu mizah tarzı bazen, mizahın benlik hakkındaki olumsuz duyguları gizlemek için bir savunma mekanizması olarak kullanıldığı bir inkâr biçimi olarak görülmektedir (Rod ve ark., 2003).

Kendini yıkıcı mizah, çeşitli değişkenler ilişkilidir. Kendini yenen mizahı daha sık kullanan bireylerde artmış depresif belirtiler görülmektedir (Frewen ve ark., 2008). Bu mizah tarzını kullanan bireyler daha yüksek nevrotiklik seviyelerine ve daha düşük uyumluluk ve vicdan seviyelerine sahip olma eğilimindedir. Kendini yıkıcı mizah, daha yüksek depresyon, anksiyete ve psikiyatrik semptomlarla ilişkilidir (Rod ve ark., 2003).

1.3.2.4. Kendini Geliştirici Mizah

Kendini geliştirici mizah, yaşama karşı iyi huylu bir tavır sergilemek, yapıcı olmak, ve zararsız bir şekilde gülme yeteneğine sahip olmakla ilgili bir mizah tarzıdır (Rod ve ark., 2003). Bu tür mizah, bireyler açısından olumsuz olarak algılanan bir durumun bile iyi tarafına bakmak ve deneme sürelerinde bile olumlu bir tutum sürdürmek için kullanılmaktadır (Rod, 2001).

Kendini geliştirici mizah, psikolojik, fiziksel ve sağlıkla ilgili sonuçların yanı sıra bir dizi kişilik değişkeniyle de ilişkilidir. Kendini geliştiren mizah tarzında daha fazla meşgul olan bireylerin depresif belirtiler gösterme olasılığı daha düşüktür (Frewen ve ark., 2008). Örgütsel bir ortamda, kendini geliştiren mizahın yaratıcılığı teşvik ettiği ve işyerindeki stresi azalttığı gösterilmiştir (Romero ve Kevin, 2006).

1.4. Mizahın Narsistik Kişilik Özelliği ve Baş Etme ile İlişkisi

Mizahın ilişkilerinde oynadığı rolü inceleyerek narsisizm ve stres arasındaki bağlantı hakkında bilinenleri genişletilmektedir. Örneğin, narsisizmin stresle ilişkili olduğu literatürde kendine yer bulmaktadır (Edelstein ve ark., 2010; Kelsey ve ark., 2001; Sommer ve ark., 2009).

Narsisizmin patolojik formları ile mizah tarzları arasındaki bağlantı, odak noktası oluşturmaktadır. Büyüklenmeci narsisizmin mizahın uyumsal biçimleriyle (Kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah) ilişkilendirilmesini beklenmektedir, ancak uyumsuz mizah biçimleriyle de (Kendini yıkıcı mizah ve agresif mizah) uyumlu olması söz konusu olabilmektedir. Bunun altında yatan mantık, yüksek seviyede narsisizmi olan bireylerin, başkalarının onayını almak için uyarlanabilir mizah biçimlerini kullanabilmeleri olmaktadır (Veselka ve ark., 2010).

Savunmasız narsisizmin, özeleştirici yapma ve yetki duyguları ihlal edildiğinde yoğun öfke yaşama eğilimi ile karakterize olmasından ötürü, yine bu anlarda yapılan espirilerin de çoğunlukla saldırgan ve kendini yıkıcı olduğu görülmüştür (Besser ve Priel, 2009, 2010; Cooper, 1998; Gabbard, 1989; 1998; Gersten, 1991; Wink, 1991).

Mizah stillerinin narsisizmin patolojik biçimleri ile algılanan stres arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğini incelendiğinde, bireylerin benimsediği mizah stillerinin, stres algıları için en azından kısmi bir açıklama sağlayabildiği gözlemlenmiştir (Abel, 1998; 2002; Kuiper ve Martin, 1998; Labott ve ark., 1990; Martin ve ark., 1993).

Yerlikaya'nın (2009) yaptığı araştırmada uyumlu mizah tarzlarından olan katılımcı (sosyal) mizah, kendini geliştirici mizah ve mizahı etkin bir şekilde kullanarak baş etme stratejileri geliştirmek ile birtakım zorlayıcı psikolojik semptomlar arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırmada uyumlu olmayan bir mizah stili olan saldırgan mizah bazı psikolojik semptomlar ile ilgili bulunmazken, kendini yıkıcı mizah ve psikolojik semptomlar arasında ilişki örüntüleri saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin de dahil olduğu bir araştırmada, narsisizmin patolojik biçimleri (büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm) ile mizah tarzları arasındaki ilişkiye

bakılmış ve büyüklenmeci narsisizmin uyumlu mizah tarzları ile pozitif ilişkili olduğu, kırılğan narsisizmin uyumlu mizah tarzları ile negatif ilişkili olduğu, uyumsuz mizah tarzları ile de pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Besser, A.ve Zeigler-Hill, V. 2011).

Mizahın uyumlaştırmaya olası katkısı ile ilgili fikirler, sosyal bilim literatüründe Hobbes'tan beri yaygın olarak görülmüştür (1651). Spencer (1860) ve Darwin (1872), aşırı duygu, gerginlik ve rahatlamanın kolaylaştırılmasını mizaha yormuştur. Grotjahn (1957) mizah duygusunun duygusal olgunluğu temsil ettiğini ve kullanımının adaptif gerilemeyi ve bastırılmış enerjilerin olumlu bir şekilde serbest bırakılmasını kolaylaştırdığını öne sürmüştür ve Bergler (1956) mizahın bilinçsiz bir itici araç olduğunu ileri sürmüştür. Gestalt psikolojisi, şakayı problem çözme faaliyeti olarak gören mizahın bilişsel kalitesini vurgulamıştır (Schiller, 1938).

Yaklaşımların bir bütünleşmesinde Dixon (1980), mizahtan zevk alma kapasitesinin, strese karşı ilkel adrenerjik yanıtı alternatif bir mekanizmanın geliştirilmesinin sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Bu mekanizma, modern insanların başa çıkması gereken stres türlerine uymakta, karmaşık bilgi alanlarını analiz etme ve uyaranlarda birden fazla anlam bulma yeteneği ile ilgili olduğunu öne sürmüştür. Ampirik çalışmalar, mizah ve baş etme ile ilgili değişkenler arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. Fry (1982), mizah ve fiziksel refah arasındaki pozitif ilişkiye ve Smith (1971) kaygıyı azaltmadaki rolüne işaret etmiştir. Ayrıca mizahın daha etkili başa çıkmaya yol açabilecek bir dizi kişilik özelliğiyle ilişkili olduğu da bulunmuştur. Böylece, mizah ve iç kontrol odağı arasında pozitif korelasyonlar bulunmuştur (Lefcourt, Sordoni ve Sordoni, 1974). Mizahın belirsizlikle baş etme kabiliyeti (Ziegler, Levine ve Gould, 1967) ve bilişsel yeniden yapılanma yeteneği (Berger, 1976) ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Martin ve Lefcourt (1983) ve Lefcourt, Antrobus ve Hogg'un (1974) üretken mizah rolü üzerindeki çalışmaları ile birlikte aktivitenin stresle başa çıkma kalitesi (Gal ve Lazarus, 1975) üzerindeki olumlu etkileri hakkında kanıtlar sunmuştur (McGhee, 1979). Ampirik araştırmaların çoğu, saldırgan mizahın adaptasyon ve başa çıkma üzerindeki zararlı etkisine işaret etmektedir (Avneri, 1982; Coser, 1960; Zillman ve Stocking, 1976).

Olumsuz hayat şartları, duygusal yönden oluşan açmazlar, zorluklar ve stresli durumlar bireylerin yaşam deneyimlerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Birçok birey için, olumsuzluğun sonuçları hem fiziksel hem de zihinsel sağlığı olumsuz yönde etkilemektedir. Bazı bireyler zorluklarla baş ederken uyum bozucu başa çıkma yöntemleri geliştirebilmektedir. Bu kişilerin bir kısmında narsisist kişilik özellikleri gözlemlenebilmektedir.

Mizah tarzları, bireylerin zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkmalarını ve duygusal yönden baskı altında kaldıklarında oluşturdıkları tepkileri gözlememize olanak sağlayan önemli bir bireysel fark faktörü olarak ele alınmaktadır. Ancak bu süreçte bireylerin sahip olduğu kişilik sorunları, mizah tarzlarını etkileyebildiğinden başa çıkma davranışları da uyum bozucu şekilde gelişebilmektedir. Bu tezde narsisizmin etkileri üzerinde literatür oluşturularak şemaların yaşattığı strese karşı oluşan baş etme tepkileri (aşırı telafi ve kaçınma) araştırılmakta ve literatüre sunulmaktadır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Araştırmanın yönteminde, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ve araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan analiz tekniklerinin neler olduğuna dair bilgiler verilmiştir.

2.1. Veri Toplama Teknikleri

Google Surveys tarafından tamamlanan ölçekler, katılımcılara sunulduktan sonra veri girişleri sağlanmıştır. Toplanan veriler, SPSS 20.0 programı ile analiz edilmiştir. Bu süreçte tüm veriler, gizlilik unsuruyla saklanacaktır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini internet üzerinden ulaşılmış olan ve ankete katılma gönüllüğü göstermiş olan katılımcılar oluşturmuştur. Örneklemde 463 doğru çözülmüş anket kabul edilmiş ve veri girişleri sağlanmıştır. Katılımcıların yaş ortaması 32,02 olup, 268'i kadın, 195'i erkektir. Eğitim düzeyine bakıldığında ise 276 bireyin lisans, 145 bireyin lisansüstü ve 42 bireyin ilköğretim/lise mezunu olduğu belirtilmiştir. Bireylerin çalışma durumlara bakıldığında 307 kişinin çalıştığı ve 156 bireyin çalışmadığı görülmüştür. Gelir seviyesi göz önüne alındığında 172 bireyin yüksek gelir grubuna, 165 bireyin orta gelir grubuna ve 126 kişinin düşük gelir grubunda olduğu saptanmıştır. Bireylerin yaşadığı yere bakıldığında 354 bireyin büyükşehirde, 84 bireyin şehirde ve 25 kişinin kırsalda yaşadığı belirtilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu; Young Kaçınma Ölçeği; Young Telafi Ölçeği; Narsisistik Kişilik Envanteri; Kırılgan Narsisizm Ölçeği (KNÖ); Mizah Tarzları Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklere ait bilgiler, aşağıda yer almaktadır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durumları, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, aylık gelirleri, yaşadıkları yerlerin, şu an ve geçmişte geçirdikleri psikolojik rahatsızlıkların, gördükleri psikolojik tedavilerin sorulduğu sosyo-demografik form, kişisel bilgi formu olarak katılımcılara sunulmuştur.

2.3.1.1. Young Kaçınma Ölçeği

Young ve Rygh tarafından (1994) geliştirilen ölçek, erken dönem gelişen uyumsuz şemalarla başa çıkabilmek amacıyla kullanılan çeşitli savunma mekanizmalarını içermektedir. Kendini öz bildirime dayanan ölçeğin kuramsal olarak önerilen 14 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutlar şunlardır: Üzüntü veren olaylarla ilintili kasıtlı olarak düşünmekten kaçınma, alkol-madde kullanımı, mutsuz olma hissinin inkarı, olağandan çok mantıksallaştırma ve kontrol, öfke duygusunun bastırılması, psikosomatik semptomlar, bireylerden sosyal açıdan uzaklaşma, hatıraların inkar edilmesi, uyku yoluyla kaçınma/enerji azlığı, aktiviteyle zihinden uzaklaştırma, öz yatıştırma (yiyerek, alışverişle...), aktif olmayarak zihinden uzaklaştırma (hayal kurma, dizi izleme), endişe verici duyguların pasif bir şekilde engellenmesi, keder verici durumlardan kaçınma.

Ölçek katılımcı bireylerin, 1 (“benim için tamamıyla yanlış”) ile 6 (beni mükemmel şekilde tanımlıyor”) arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinde derecelendirilmesiyle puanlanmaktadır. Ölçekte herhangi bir kesim noktası belirlenmemiş olmakla birlikte, ölçekte olan yüksek puanlar daha fazla kaçınma davranımını göstermektedir.

Ölçeğin Türkiye’deki geçerlik- güvenirlik çalışmaları üniversite örnekleminde Soygüt (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 6 boyut ve 26 maddeden oluşan yapının ölçek için uygun olduğu görülmüştür. Türk üniversite örneklemindeki çalışma sonrası oluşan boyutlar şunlardır: Psikosomatizm, sıkıntıyı yok saymak, duygu kontrolü, içe çekilme, aktiviteyle zihinden uzaklaştırma ve hissizlik/duyguları bastırma. Tüm ölçek için iç tutarlık katsayısı $\alpha=.77$ bulunmuş, alt boyutların iç tutarlık katsayılarının ise $\alpha=.45-.76$ arasında değiştiği gözlenmiştir. Yarıya bölme güvenirliği Spearman- Brown eşit olmayan yarılar katsayısı $.67$ ’dir (Soygüt, 2007).

2.3.1.2. Young Telafi Ölçeği

Young (1995) tarafından geliştirilen YTÖ öz bildirime dayanmakta ve 48 maddeden oluşmaktadır. Ölçek öfke/düşmanlık, baskın olma, aşırı iddialı olma, ün ya da statüye karşı olağandan fazla düşkün olma, manipülatif olma, pasif-agresif tutumlarda bulunma, olağandan fazla buyurganlığa ilişkin erken dönem gelişen şema örüntülerini sürdürücü başa çıkma davranımlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Ball ve Young, 2000). Ölçek 1 (“benim için tamamı ile yanlış”) ile 6 (“beni mükemmel şekilde tanımlıyor”) arasında değişmekte olan Likert tipi bir ölçek üzerinden katılımcıların öz değerlendirmelerine dayanmaktadır. Ölçek için belirlenmiş bir kesim noktası bulunmamakla birlikte ölçekten alınan yüksek puanlar daha fazla telafi davranımını göstermektedir. Ölçeğin özgün formuyla ilişkili psikometrik çalışmaların süreğenliliği sağlanmaktadır. Ülkemizdeki geçerlik-güvenirlik çalışması ise üniversite örnekleminde Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır tarafından yürütülmüştür (2008). Ölçeğin Türkçe formu üzerinde yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucu statü düşkünlüğü, aşırı titizlik, asilik, eleştirelilik/haklılık, aşırı bağımsızlık, kontrol edicilik/manipülatif olma, mesafelilik, kendi yönelimlilik, aşırı tepkisellik/saldırganlık ve eleştiriye tahammülsüzlük boyutlarının oluştuğu görülmüştür.

2.3.1.3. Narsistik Kişilik Envanteri

Ölçeğin orijinal formu, Ames ve arkadaşları tarafından 16 maddelik olarak geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlama çalışması ise Atay (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda teşhircilik, üstünlük, otorite, hak iddia etme, sömürücülük ve kendine yeterlilik olmak üzere 6 faktör yer almaktadır. Atay (2009) ölçeğin Cronbach Alfa katsayısını 0,65 olarak hesaplamıştır. Mevcut araştırma kapsamında yapılan güvenirlik analizinde ölçek geneline ilişkin Cronbach Alfa katsayısı 0,83 olarak hesaplanmıştır. Faktör bazında yapılan değerlendirmede ise Cronbach Alfa katsayıları teşhircilik boyutunda 0,70, üstünlük boyutunda 0,75, otorite boyutunda 0,71, hak iddia etme boyutunda 0,83, sömürücülük boyutunda 0,78 ve kendine yeterlilik boyutunda 0,80 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar narsistik eğilime işaret etmektedir. Ölçek ikili ifadeler içermekte olup ifadelerden biri narsistik eğilimi yansıtmaktadır.

2.3.1.4. Kırılğan Narsisizm Ölçeği (KNÖ)

KNÖ (Hypersensitive Narcissism Scale -HSNS) narsisizmin kırılğan kişilik örüntüsünün belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Sekiz maddeden oluşmaktadır. Hendin ve Cheek tarafından 1997 yılında geliştirilmiş olan bu ölçek narsisistik kişilik özelliğinin kırılğan ve aşırı duyarlı olan alt boyutunu ölçme amacıyla kullanılmaktadır. Ölçeğin orijinal formu 10 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa değeri .63; yapısal geçerlilik katsayısı ise .63 olarak bulunmuştur (Hendin ve Cheek, 1997). Bireyin kendi bildirimine dayanan ölçeğin yönergesinde katılımcılardan her bir maddeyi kendi duygu, düşünce ve davranışlarını tanımlama gücüne göre 1 (Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (Oldukça tanımlıyor /Doğru/ Kesinlikle katılıyorum) arasında derecelendirmeleri talep edilmiştir. Yüksek puanlar aldıkça kırılğan narsisizm düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik- güvenirlik çalışması Şengül ve arkadaşları (2015) tarafından sağlanmıştır. Yapılan faktör analizleri sonucunda iki maddenin ölçeğin faktör yapısına katkı sağlamadığı tespit edilmiştir ve ölçeğin sekiz madde üzerinden değerlendirilmesi uygun bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin “aşırı duyarlık” denilen tek bir faktörden oluştuğu görülmüştür. KNÖ’nün Türkçe formu ve NKE arasında ise sıfıra yakın bir korelasyon elde edilmiştir. KNÖ’nün kırılğan narsisizmi büyüklenmeci narsisizmde ayırma konusunda faydalı bir araç olduğu belirtilmektedir.

2.3.1.5. Mizah Tarzları Ölçeği (Humor Styles Questionnaire)

Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ); dört farklı mizah tarzını ölçmek amacıyla Martin ve Puhlik- Doris tarafından 1999 yılında geliştirilmiştir. Geliştirildiğinde ilk olarak 60 maddeden oluşmaktaydı. Daha sonra Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir tarafından 2003 yılında güncellenerek soru sayısı 32’ye indirilmiştir. MTÖ’nün Türkçe “ye uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları araştırmacı Yerlikaya tarafından 2003 yılında yapılmıştır. Ölçekte iki tanesi olumlu, iki tanesi olumsuz olmak üzere dört farklı mizah tarzını ölçmeyi amaç edinen dört adet alt ölçek bulunmaktadır. Bu alt ölçekler; Katılımcı mizah, Kendini geliştirici mizah, Saldırgan mizah ve Kendini yıkıcı mizah olarak adlandırılmıştır. Olumlu mizah alt ölçekleri; katılımcı ve kendini

geliştirici iken olumsuz mizah alt ölçekleri; saldırgan ve kendini yıkıcı mizah alt boyutlarıdır (Yerlikaya, 2003; Aslan, 2006). 2003 yılında güncellenen Mizah Tarzlar Ölçeği, 32 sorudan oluşan 7'li likert tipi bir ölçektir. 7'li likert tipine sahip olan ölçekte her bir soru için verilecek cevap olarak; (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Biraz Katılmıyorum, (4) Kararsızım, (5) Biraz Katılıyorum, (6) Katılıyorum ve (7) Tamamıyla Katılıyorum şeklinde değerlendirme cümleleri yer almaktadır. Alt boyutların soru dağılımları ise; Katılımcı Mizah (1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29), Kendini Geliştirici Mizah (2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30), Saldırgan Mizah (3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31) ve Kendini Yıkıcı Mizah (4,8,12,16,20,24,28,32)'tir. Her alt ölçek 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 11 madde (1, 7, 9, 15, 16, 17, 22, 23, 25, 29, 31) ters puanlanmaktadır. Her bir alt ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar 7 ile 56 arasında değişmektedir. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksek olması ilgili mizah tarzının kullanım sıklığını göstermektedir (Yerlikaya, 2003).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS-22 Paket Programı kullanılmıştır. Öncelikle, katılımcıların değişkenlerin dağılımları kategorik değişkenler için frekans (yüzde) ve sürekli değişkenler için ortalama±standart sapma şeklinde tanımlanmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogrow-Smirnov testi ve basıklık-çarpıklık değerleri ile test edilmiştir. Basıklık katsayısının -7 ile 7 arasında ve çarpıklık katsayısının -2 ile 2 arasında olması literatür temeline dayanarak normal dağılıma uygun kabul edilmiştir Finney, S. J., & DiStefano, C. (2006). Katılımcıların Young Telafi Ölçeği, Young Kaçınma Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri ve Mizah Tarzları Ölçeği'nin skorlarının birden fazla grup arasında farklılığını test etmek için gerekli varsayımların değerlendirilmesinden sonra MANOVA (Çok Değişkenli Varyans Analizi) kullanılmıştır. Gruplar arası farklılığı tespit için küçük örneklem sayısı, varyans homojenliğinin sağlandığı durumlarda Wilks Lambda Testinden ve sağlanamadığı durumlarda Pillai's Trace Testinden yararlanılmıştır. Farklılığın tespiti durumunda, farklılığın kaynağını tespit ANOVA testi kullanılmıştır. MANOVA Testinin anlamlı, ANOVA Testinin anlamsız çıkması sonucunda Diskriminant (Ayrıcı) Analiz Testi uygulanmıştır. Ayrıca analizlerde, bağımsız

değişkenin bağımlı değişken üzerinde ki etkisi etki büyüklüğü (η^2 /eta kare) ile incelenmiştir. İki sürekli değişken arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Tüm analizlerde $p \leq 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Çalışmaya katkı sağlayan 463 katılımcının yaş ortalaması $32,02 \pm 9,49$ yıl olarak bulunmuştur. Katılımcıların %57,9'u (n=268) kadın ve %42,1'i (n=195) erkektir. Medeni durum dağılımı %25,3'ü (n=117) evli, %64,8'i (n=300) bekar, %7,6'sı (n=35) boşanmış ve %2,4'ü (n=11) birlikte yaşıyor olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

Değişken	
Yaş (yıl; Ort. SS (min-mak))	32,02 9,49 (18-65)
Cinsiyet; n(%)	
Kadın	268 (%57,9)
Erkek	195 (%42,1)
Medeni Durum; n(%)	
Evli	117 (%25,3)
Bekar	300 (%64,8)
Boşanmış	35 (%7,6)
Birlikte yaşıyor	11 (%2,4)
Eğitim Durumu; n(%)	
İlköğretim-Lise	42 (%39,6)
Lisans	276 (%59,6)
Lisansüstü	145 (%31,8)
Çalışma Durumu; n(%)	
Çalışıyor	307 (%66,3)
Çalışmıyor	156 (%33,7)
Gelir Seviyesi; n(%)	
Düşük	126 (%27,2)
Orta	165 (%35,7)
Yüksek	172 (%37,1)
Yaşadığı Yer; n(%)	
Kırsal	25 (%5,4)
Şehir	84 (%18,1)
Büyükşehir	354 (%76,5)
Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, min-max: minimum-maksimum, n (%):sayı (%)	

Katılımcıların eğitim durumları %39,6 (n=42) ilköğretim-lise, %59,6 (n=276) lisans ve %31,8 (n=145) lisansüstü olarak bulunmuştur. Örneklem %66,3'ü (n=307) çalışıyor ve %33,7'si (n=156) çalışmıyor olarak bulunmuştur. Gelir durumu dağılımı %27,2 (n=126) düşük, %35,7 (n=165) orta ve %37,1 (n=172) yüksek olarak bulunmuştur. Katılımcıların %5,4'ü (n=25) kırsal bölgelerde, %18,1'i (n=84) şehir ve %76,5 (n=354) büyükşehirlerde yaşamakta oldukları bulunmuştur. Çalışmaya dahil edilen bireylerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Psikolojik Durum Özellikleri

Değişken	Değer
Geçmiş psikolojik rahatsızlık; n(%)	
Hayır	343 (%74,1)
Evet	120 (%25,9)
Mevcut psikolojik rahatsızlık; n(%)	
Hayır	392 (%84,7)
Evet	71 (%15,3)
Mevcut psikolojik tedavi; n(%)	
Hayır	411 (%88,8)
Evet	52 (%11,2)

n (%): sayı (%).

Örneklem psikolojik durum özellikleri Tablo 2'de sunulmuştur. Katılımcıların %25,9'u (n=120) geçmişte psikolojik rahatsızlık yaşamış oldukları bulunmuşken %74,1'i (n=343) psikolojik rahatsızlık yaşamamıştır. %15,3'ünün (n=71) mevcut psikolojik rahatsızlığı varken %84,7'ünün (n=392) mevcut psikolojik rahatsızlığı bulunmamıştır. Halen psikolojik tedavi gören katılımcılar, tüm katılımcıların %11,2'sini (n=52) oluştururken, katılımcıların %88,8'i (n=411) psikolojik tedavi almamıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının dağılımı

Değişken	Değer		
	Ort.	SS	Min-mak
Mizah Tarzları Ölçeği			
Katılımcı mizah	42,72	8,62	9-56
Kendini geliştirici mizah	35,73	9,22	12-56
Kendini yıkıcı mizah	27,80	8,92	8-56
Saldırgan mizah	20,15	7,30	8-42
Narsistik Kişilik Envanteri; Ort.±SS (min-max)			
Otorite	0,91	0,81	0-2
Teşhircilik	1,04	1,10	0-3
Sömürücülük	1,20	0,94	0-3
Hak iddia etme	0,40	0,61	0-2
Kendine yeterlilik	0,85	0,81	0-3
Üstünlük	1,11	1,05	0-3
Toplam	5,54	3,15	0-15
Kırılgan Narsizm Ölçeği	23,55	4,52	9-37
Young Telafi Ölçeği			
Statü düşkünlüğü	18,21	6,31	6-36
Asilik	16,04	5,24	5-30
Kontrol	29,38	6,71	10-48
Aşırı bağımsızlık	21,63	4,29	6-30
Manipülatif olma	15,76	4,99	5-30
Kendini yönelimlilik	6,44	2,48	2-12
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,49	3,40	4-23
Young Kaçınma Ölçeği			
Psikosomatizm	17,19	6,98	7-39
Sıkıntıyı yok saymak	12,52	3,92	4-24
Duygu kontrolü	16,37	3,36	6-24
Sosyal çekilme	13,08	3,12	3-18
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9,58	3,10	3-18
Hissizlik duyguları bastırma	7,57	2,47	3-16

Ort.: Ortalama, SS:Standart sapma, min-mak: minimum-maksimum

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının cinsiyete göre değerleri Tablo 4'te ve cinsiyete göre karşılaştırılmaları ise Tablo 5'te sunulmuştur. İki grup arasında Mizah Tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Pillai's Trace Testi

= 0,059, $F(4, 458) = 7,161$ $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,059$). Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre Kendini yıkıcı mizah ($p = 0,013$) ve Saldırgan Mizah ($p < 0,001$) alt ölçekleri skorlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyetin, Narsistik Kişilik Envanteri ve Kırılgan Narsisizm Ölçeği skoru üzerine istatistiksel olarak anlamlı etkisi olmadığı gösterilmiştir. Cinsiyet grupları arasında Young Telafi Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks' Lambda Testi = 0,904, $F(7, 455) = 6,905$, $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,096$). Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre Asilik ($p < 0,001$) ve Manipülatif olma ($p < 0,001$) alt ölçekleri skorlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İki grup arasında Young Kaçınma Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve orta etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Pillai's Trace Testi = 0,124, $F(6, 456) = 10,748$ $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,124$). Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre Psikosomatizm ($p < 0,001$) ve Aktiviteyle zihinden uzaklaşma ($p < 0,001$) alt skorlarının; Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre ise Hissizlik duyguları bastırma ($p < 0,001$) skorlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının cinsiyete göre değerleri

Değişken	Kadın (n=268)		Erkek (n=195)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği				
Katılımcı mizah	42,86	9,23	42,52	7,72
Kendini geliştirici mizah	35,60	9,32	35,92	9,09
Kendini yıkıcı mizah	26,92	9,49	29,01	7,95*
Saldırgan mizah	18,73	6,77	22,10	7,56*
Narsistik Kişilik Envanteri				
Otorite	0,92	0,81	0,90	0,81
Teşhircilik	1,07	1,10	1,00	1,10
Sömürücülük	1,15	0,97	1,28	0,91
Hak iddia etme	0,40	0,61	0,40	0,61
Kendine yeterlilik	0,80	0,78	0,92	0,86
Üstünlük	1,06	1,07	1,18	1,02
Toplam	5,42	3,14	5,69	3,18
Kırılgan Narsizm Ölçeği	23,55	4,61	23,55	4,42
Young Telafi Ölçeği				
Statü düşkünlüğü	18,13	6,23	18,32	6,44
Asilik	15,19	5,27	17,20	4,98*
Kontrol	29,26	6,72	29,55	6,72
Aşırı bağımsızlık	21,61	4,20	21,67	4,42
Manipülatif olma	15,04	4,76	16,74	5,14*
Kendini yönelimlilik	6,29	2,41	6,64	2,57
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,72	3,22	11,18	3,61
Young Kaçınma Ölçeği				
Psikosomatizm	18,38	6,99*	15,56	6,65
Sıkıntıyı yok saymak	12,26	3,72	12,88	4,15
Duygu kontrolü	16,17	3,35	16,65	3,35
Sosyal çekilme	13,38	2,90	12,66	3,37
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	10,14	3,06*	8,81	3,01
Hissizlik duyguları bastırma	7,08	2,38	8,24	2,44*

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma.

Tablo 5. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	13,140	1	13,140	,176	,675	,000
Kendini geliştirici mizah	11,727	1	11,727	,138	,711	,000
Kendini yıkıcı mizah	494,806	1	494,806	6,277	,013*	,013
Saldırgan mizah	1281,035	1	1281,035	25,298	,000*	,052
Pillai's Trace Testi = 0,059, F (4, 458) = 7,161 p<0,001, η^2 = 0,059						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	,041	1	,041	,061	,804	,000
Teşhircilik	,693	1	,693	,567	,452	,001
Sömürücülük	1,773	1	1,773	1,970	,161	,004
Hak iddia etme	,000	1	,000	,001	,978	,000
Kendine yeterlilik	1,648	1	1,648	2,464	,117	,005
Üstünlük	1,658	1	1,658	1,500	,221	,003
Wilks' Lambda Testi = 0,986, F (6, 456)=1,076, p=0,376, η^2 =0,014						
Toplam	8,127	1	8,127	,815	,367	,002
Kırılğan Narsizm Ölçeği	,051	1	,051	,002	,960	,000
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	4,021	1	4,021	,101	,751	,000
Asilik	454,823	1	454,823	17,130	,000*	,036
Kontrol	9,422	1	9,422	,208	,648	,000
Aşırı bağımsızlık	,477	1	,477	,026	,872	,000
Manipülatif olma	326,283	1	326,283	13,434	,000*	,028
Kendini yönelimlilik	13,936	1	13,936	2,256	,134	,005
Eleştiriye tahammülsüzlük	31,754	1	31,754	2,755	,098	,006
Wilks' Lambda Testi = 0,904, F (7, 455)=6,905, p<0,001, η^2 =0,096						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	897,752	1	897,752	19,104	,000*	,040
Sıkıntıyı yok saymak	43,704	1	43,704	2,854	,092	,006
Duygu kontrolü	25,165	1	25,165	2,235	,136	,005
Sosyal çekilme	58,740	1	58,740	6,076	,014	,013
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	199,702	1	199,702	21,577	,000*	,045
Hissizlik duyguları bastırma	151,603	1	151,603	26,079	,000*	,054
Pillai's Trace Testi = 0,124, F (6, 456) = 10,748 p<0,001, η^2 = 0,124						
*:İstatistiksel olarak anlamlı.						

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının medeni durum gruplarına göre değerleri Tablo 6’da ve gruplara göre karşılaştırılmaları ise Tablo 7’de sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah Tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Pillai’s Trace Testi = 0,067, $F(12, 1374) = 2,596$ $p=0,002$, $\eta^2 = 0,022$). Buna göre Bekar ve Boşanmış olan katılımcıların Kendini yıkıcı mizah ($p=0,002$) skorlarının Evli olan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca Bekar olan katılımcıların Saldırgan mizah ($p=0,002$) skorlarının Evli olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Medeni durum grupları arasında, Narsistik Kişilik Envanteri skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,090, $F(18,1284)=2,354$, $p=0,001$, $\eta^2 =0,030$). Uygulanan diskriminant analizi sonrası Bekar olan katılımcıların Hak iddia etme alt ölçeği skorlarının Evli olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0,016$). Kırılğan Narsizm Ölçeği skorlarının medeni durum grupları arasında karşılaştırılmasında istatistiksel olarak farklılık saptanmamıştır ($p=0,818$). Medeni Durum grupları arasında Young Telafi Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Pillai’s Trace Testi=0,073, $F(21, 1365)=1,630$, $p=0,036$, $\eta^2 =0,024$). Diskriminant analizi sonucunda Boşanmış olanların, Aşırı bağımlılık alt ölçek skorlarının Evli olanlara göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dört grup arasında Young Kaçınma Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Pillai’s Trace Testi = 0,064, $F(18, 1368) = 1,648$ $p=0,042$, $\eta^2 = 0,021$). Buna göre partnervleriyle birlikte yaşayan katılımcıların Hissizlik duyguları bastırma skorunun Boşanmış olan katılımcılara göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0,025$).

Tablo 6. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının medeni hallerine göre değerleri

Değişken	Evli (n=117)	Bekar (n=300)	oşanmış (n=35)	Birlikte yaşıyor (n=11)
	Ortanca (IR)	Ortanca (IR)	Ortanca (IR)	Ortanca (IR)
Mizah Tarzları Ölçeği				
Katılımcı mizah	43 (35-48)	45 (39-50)	45 (40-49)	44 (30-53)
Kendini geliştirici mizah	34 (27-40)	37 (30-43)	40 (30-45)	39 (34-46)
Kendini yıkıcı mizah	24 (19-29)	28 (22-35) ^β	30 (21-39) ^β	26 (25-33)
Saldırgan mizah	17 (14-21)	20 (15-26) ^β	19 (16-24)	22 (17-25)
Narsistik Kişilik Envanteri				
Otorite	1 (0-1)	1 (0-2)	0 (0-1)	0 (0-1)
Teşhircilik	1 (0-2)	1 (0-2)	1 (0-2)	0 (0-3)
Sömürücülük	1 (1-1)	1 (1-2)	1 (0-2)	1 (0-2)
Hak iddia etme	0 (0-0,5)	0 (0-1) ^β	0 (0-0)	1 (0-1)
Kendine yeterlilik	1 (0-1)	1 (0-1)	1 (0-2)	1 (0-1)
Üstünlük	1 (0-2)	1 (0-2)	2 (0-2)	1 (0-3)
Toplam	4 (3-7)	6 (3-8)	5 (3-8)	4 (2-9)
Kırılğan Narsisizm Ölçeği	23 (21-26,5)	24 (20-27)	25 (21-27)	24 (24-26)
Young Telafi Ölçeği				
Statü düşkünlüğü	17 (13,5-22)	18 (14-22)	16 (13-24)	22 (16-28)
Asilik	15 (12-19)	16 (12-20)	17 (14-21)	19 (12-19)
Kontrol	29 (25-34,5)	30 (24-34)	30 (25-35)	28 (23-31)
Aşırı bağımsızlık	21 (18-24)	22 (19-25)	23 (20-26) ^β	20 (17-21)
Manipülatif olma	15 (12-18,5)	15,5 (13-19)	15 (12-20)	14 (9-19)
Kendini yönelimlilik	6 (4-8)	6 (5-8)	2 (4-8)	8 (4-9)
Eleştiriye tahammülsüzlük	11 (9-14)	11 (9-13)	11 (8-15)	13 (11-15)
Young Kaçınma Ölçeği				
Psikosomatizm	16 (12-21)	16 (12-22)	14 (11-19)	17 (15-17)
Sıkıntıyı yok saymak	13 (10-15)	13 (10-15)	12 (10-15)	13 (9-15)
Duygu kontrolü	17 (14-19)	16 (14-18)	17 (10-15)	17 (12-19)
Sosyal çekilme	14 (12-15)	13 (11-15)	14 (13-15)	13 (9-15)
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9 (7,5-11)	10 (8-12)	10 (7-12)	9 (8-12)
Hissizlik duyguları bastırma	7 (5-9)	8 (6-9)	6 (5-9)	10 (7-10) ^μ

IR: Çeyrekler arası aralık, ^β: &evli: p<0,05, ^μ: &bekar: p<0,05, ^μ: &boşanmış.

Tablo 7. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının medeni hallerine göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	781,028	3	260,343	3,558	,014	,023
Kendini geliştirici mizah	696,111	3	232,037	2,760	,042	,018
Kendini yıkıcı mizah	1211,375	3	403,792	5,203	,002*	,033
Saldırgan mizah	779,127	3	259,709	4,999	,002*	,032
Pillai's Trace Testi = 0,067, F (12, 1374) = 2,596 p=0,002, η^2 = 0,022						
Narsistik Kişilik Envanteri **						
Otorite	7,071	3	2,357	3,589	,014	,023
Teşhircilik	2,658	3	,886	,724	,538	,005
Sömürücülük	5,162	3	1,721	1,919	,126	,012
Hak iddia etme	3,878	3	1,293	3,495	,016*	,022
Kendine yeterlilik	2,525	3	,842	1,256	,289	,008
Üstünlük	7,283	3	2,428	2,213	,086	,014
Wilks' Lambda Testi =0,090, F (18,1284)=2,354, p=0,001, η^2 =0,030						
Toplam	55,597	3	18,532	1,869	,134	,012
Kırılgan Narsizm Ölçeği	19,183	3	6,394	,310	,818	,002
Young Telafi Ölçeği **						
Statü düşkünlüğü	107,180	3	35,727	,895	,444	,006
Asilik	182,967	3	60,989	2,237	,083	,014
Kontrol	112,428	3	37,476	,829	,478	,005
Aşırı bağımsızlık	132,800	3	44,267	2,425	,065*	,016
Manipülatif olma	116,284	3	38,761	1,560	,198	,010
Kendini yönelimlilik	33,730	3	11,243	1,825	,142	,012
Eleştiriye tahammülsüzlük	24,357	3	8,119	,700	,552	,005
Pillai's Trace Testi=0,073, F (21, 1365)=1,630, p=0,036, η^2 =0,024						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	161,183	3	53,728	1,101	,348	,007
Sıkıntıyı yok saymak	11,298	3	3,766	,244	,866	,002
Duygu kontrolü	74,488	3	24,829	2,216	,085	,014
Sosyal çekilme	27,226	3	9,075	,928	,427	,006
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	17,265	3	5,755	,594	,619	,004
Hissizlik duyguları bastırma	57,030	3	19,010	3,145	,025*	,020
Pillai's Trace Testi = 0,064, F (18, 1368) = 1,648 p=0,042, η^2 = 0,021						
*: İstatistiksel olarak anlamlı. **: Diskriminant analizi uygulanmıştır.						

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının eğitim durumlarına göre değerleri Tablo 8’de ve gruplara göre karşılaştırmaları ise Tablo 9’da sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah Tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve orta etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Pillai’s Trace Testi = 0,957, $F(8, 914) = 2,566$ $p=0,009$, $\eta^2 = 0,22$). Lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların Katılımcı mizah ($p=0.009$, Şekil 5) skorlarının Lise mezunu katılımcılara kıyasla istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim durumu gruplarına göre Kırılğan Narsisizm Ölçeği ve Narsistik Kişilik Ölçeği skorlarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak fark saptanmamıştır. Eğitim grupları arasında, Young Telafi Ölçeği (Wilks’ Lambda Testi = 0,942, $F(14, 908)=1,630$, $p=0,017$, $\eta^2 =0,029$) ve Young Kaçınma Ölçeği (Wilks’ Lambda Testi =0,940, $F(12, 910)=2,363$, $p=0,005$, $\eta^2 =0,030$) skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve orta etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Buna göre Lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların Kendini yönelimlilik skorlarının Lise mezunu katılımcılardan daha düşük olduğu bulunmuştur ($p=0,015$). Ayrıca Lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların Sıkıntıyı yok sayma ($p=0,006$) ve Hissizlik duyguları bastırma ($p=0,003$) alt ölçek skorlarının Lise ve Lisans eğitim seviyesine sahip katılımcılardan daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının eğitim durumuna göre değerleri

Değişken	İlköğretim-Lise (n=42)		Lisans (n=276)		Lisansüstü (n=145)	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	39,28	8,87	42,64	8,33	43,88	8,88 ^β
Kendini geliştirici mizah	34,35	10,71	35,26	8,83	37,04	9,39
Kendini yıkıcı mizah	29,73	9,33	27,16	8,54	28,45	9,44
Saldırgan mizah	21,45	7,46	20,19	7,30	19,71	7,25
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	0,97	0,78	0,89	0,81	0,93	0,83
Teşhircilik	0,92	1,09	1,00	1,09	1,15	1,13
Sömürücülük	1,02	0,86	1,22	0,91	1,24	1,03
Hak iddia etme	0,59	0,70	1,22	0,91	0,33	0,55
Kendine yeterlilik	0,69	0,74	0,89	0,81	0,82	0,83
Üstünlük	1,38	0,98	1,03	1,05	1,19	1,04
Toplam	5,59	2,99	5,46	3,24	5,68	3,04
Kırılğan Narsizm Ölçeği	24,45	4,35	23,55	4,34	23,28	4,91
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	16,85	6,57	18,10	6,48	18,82	5,87
Asilik	17,64	5,61	16,05	5,15	15,56	5,24
Kontrol	28,69	6,51	29,41	6,93	29,53	6,38
Aşırı bağımsızlık	22,45	5,18	21,76	4,06	21,15	4,41
Manipülatif olma	16,95	4,46	15,97	5,23	15,01	4,56
Kendini yönelimlilik	7,23	2,82	6,53	2,43	6,04	2,42 ^β
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,76	2,80	11,58	3,42	11,25	3,51
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	18,23	6,32	16,90	7,12	17,44	6,90
Sıkıntıyı yok saymak	13,52	3,45	12,80	4,07	11,71	3,61 ^{β¥}
Duygu kontrolü	16,40	3,12	16,42	3,28	16,27	3,57
Sosyal çekilme	13,95	3,16	13,18	3,04	12,64	3,21
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	10,69	3,04	9,46	3,08	9,50	3,13
Hissizlik duyguları bastırma	8,30	2,27	7,73	2,47	7,04	2,45 ^{β¥}
Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma., ^β : &lise: p<0,05, [¥] : &lisans: p<0,05.						

Tablo 9. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	693,097	2	346,548	4,734	,009*	,020
Kendini geliştirici mizah	389,241	2	194,621	2,301	,101	,010
Kendini yıkıcı mizah	330,703	2	165,352	2,084	,126	,009
Saldırgan mizah	98,856	2	49,428	,927	,396	,004
Pillai's Trace Testi = 0,957, F (8, 914) = 2,566 p=0,009, $\eta^2 = 0,22$						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	,305	2	,152	,227	,797	,001
Teşhircilik	2,614	2	1,307	1,071	,344	,005
Sömürücülük	1,632	2	,816	,904	,405	,004
Hak iddia etme	2,190	2	1,095	2,937	,054	,013
Kendine yeterlilik	1,608	2	,804	1,199	,302	,005
Üstünlük	5,729	2	2,864	2,608	,075	,011
Wilks' Lambda Testi =0,955, F (12,910)=1,751, p=0,052, $\eta^2 =0,023$						
Toplam	4,841	2	2,421	,242	,785	,001
Kırılğan Narsizm Ölçeği	44,028	2	22,014	1,073	,343	,005
Young Telafi Ölçeği **						
Statü düşkünlüğü	134,191	2	67,096	1,686	,186	,007
Asilik	140,576	2	70,288	2,575	,077	,011
Kontrol	23,866	2	11,933	,264	,768	,001
Aşırı bağımsızlık	65,849	2	32,924	1,793	,168	,008
Manipülatif olma	153,592	2	76,796	3,107	,046	,013
Kendini yönelimlilik	52,156	2	26,078	4,269	,015*	,018
Eleştiriye tahammülsüzlük	13,484	2	6,742	,582	,559	,003
Wilks' Lambda Testi = 0,942, F (14, 908)=1,630, p=0,017, $\eta^2 =0,029$						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	77,008	2	38,504	,788	,455	,003
Sıkıntıyı yok saymak	157,490	2	78,745	5,215	,006*	,022
Duygu kontrolü	2,220	2	1,110	,098	,907	,000
Sosyal çekilme	61,806	2	30,903	3,192	,042	,014
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	56,594	2	28,297	2,952	,053	,013
Hissizlik duyguları bastırma	69,671	2	34,836	5,802	,003*	,025

Wilks' Lambda Testi =0,940, F (12, 910)=2,363, p=0,005, $\eta^2 =0,030$

*: İstatistiksel olarak anlamlı. **: Diskriminant analizi uygulanmıştır.

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının çalışma durumlarına göre değerleri Tablo 10’de ve gruplara göre karşılaştırılmaları ise Tablo 11’de sunulmuştur. İki grup arasında Mizah Tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve orta etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi = 0,978, $F(4, 458) = 2,599$, $p=0,036$, $\eta^2 = 0,22$). Çalışan katılımcıların Kendini geliştirici mizah ($p=0,017$) ve Kendini Yıkıcı mizah ($p=0,018$) skorlarının çalışmayan katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gruplar arasında, Narsistik Kişilik Envanteri skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi = 0,939, $F(6, 456)=4,904$, $p<0,001$, $\eta^2 = 0,061$). Buna göre çalışmayan katılımcıların Otorite ve Hak iddia etme skorlarının çalışan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0,001$). Ayrıca gruplar arasında Narsistik Kişilik Envanteri toplam skorunun çalışmayan grupta daha yüksek olduğu gösterilmiştir ($p=0,022$). Young Telafi Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi = 0,968, $F(7, 455)=2,132$, $p=0,039$, $\eta^2 = 0,032$). Uygulanan diskriminant analizine göre çalışmayan katılımcıların Eleştiriye tahammülsüzlük skorunun çalışan katılımcılara göre daha yüksek olduğu gösterilmiştir ($p=0,033$). Young Kaçınma Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi = 0,973, $F(6, 456)=2,125$, $p=0,049$, $\eta^2 = 0,027$). Çalışan katılımcıların Psikosomatizm ($p=0,035$) skorunun çalışmayanlara göre daha düşük olduğu ve Duygu kontrolü ($p=0,028$) skorlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 10. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının çalışma durumlarına göre değerleri

Değişken	Çalışıyor (n=307)		Çalışmıyor (n=156)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği				
Katılımcı mizah	43,288,26		41,639,21	
Kendini geliştirici mizah	36,469,27		34,308,96	
Kendini yıkıcı mizah	28,508,79		26,429,04	
Saldırgan mizah	20,137,18		20,217,54	
Narsistik Kişilik Envanteri				
Otorite	0,820,81		1,080,79	
Teşhircilik	1,061,09		1,011,12	
Sömürücülük	1,200,96		1,210,92	
Hak iddia etme	0,330,57		0,530,66	
Kendine yeterlilik	0,800,81		0,950,82	
Üstünlük	1,061,02		1,201,09	
Toplam	5,303,18		6,013,06	
Kırılğan Narsisizm Ölçeği	23,314,54		24,014,47	
Young Telafi Ölçeği				
Statü düşkünlüğü	18,126,22		18,396,50	
Asilik	15,925,24		16,265,25	
Kontrol	29,776,67		28,626,75	
Aşırı bağımsızlık	21,574,40		21,764,07	
Manipülatif olma	15,765,06		15,754,86	
Kendini yönelimlilik	6,332,49		6,662,46	
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,253,47		11,963,21	
Young Kaçınma Ölçeği				
Psikosomatizm	16,716,76		18,157,33	
Sıkıntıyı yok saymak	12,583,94		12,403,87	
Duygu kontrolü	16,623,35		15,893,23	
Sosyal çekilme	12,913,18		13,422,99	
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9,433,07		9,883,16	
Hissizlik duyguları bastırma	7,692,51		7,332,38	

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma.

Tablo 11. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının çalışma durumlarına göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	280,082	1	280,082	3,788	,052	,008
Kendini geliştirici mizah	484,623	1	484,623	5,757	,017*	,012
Kendini yıkıcı mizah	448,295	1	448,295	5,680	,018*	,012
Saldırgan mizah	,683	1	,683	,013	,910	,000
Wilks' Lambda Testi = 0,978, F (4, 458) = 2,599 p=0,036, η^2 = 0,22						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	7,299	1	7,299	11,170	,001*	,024
Teşhircilik	,249	1	,249	,204	,652	,000
Sömürücülük	,001	1	,001	,001	,974	,000
Hak iddia etme	4,125	1	4,125	11,217	,001*	,024
Kendine yeterlilik	2,448	1	2,448	3,669	,056	,008
Üstünlük	1,934	1	1,934	1,751	,186	,004
Wilks' Lambda Testi =0,939, F (6, 456)=4,904, p<0,001, η^2 =0,061						
Toplam	52,127	1	52,127	5,276	,022*	,011
Kırılgan Narsizm Ölçeği	51,634	1	51,634	2,525	,113	,005
Young Telafi Ölçeği **						
Statü düşkünlüğü	7,932	1	7,932	,198	,656	,000
Asilik	12,020	1	12,020	,437	,509	,001
Kontrol	135,322	1	135,322	3,011	,083	,006
Aşırı bağımsızlık	3,971	1	3,971	,215	,643	,000
Manipülatif olma	,016	1	,016	,001	,980	,000
Kendini yönelimlilik	11,129	1	11,129	1,799	,180	,004
Eleştiriye tahammülsüzlük	52,234	1	52,234	4,549	,033*	,010
Wilks' Lambda Testi = 0,968, F (7, 455)=2,132, p=0,039, η^2 =0,032						
Young Kaçınma Ölçeği**						
Psikosomatizm	215,608	1	215,608	4,448	,035*	,010
Sıkıntıyı yok saymak	3,568	1	3,568	,232	,631	,001
Duygu kontrolü	54,327	1	54,327	4,851	,028*	,010
Sosyal çekilme	27,013	1	27,013	2,774	,096	,006
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	21,076	1	21,076	2,186	,140	,005
Hissizlik duyguları bastırma	13,199	1	13,199	2,159	,142	,005
Wilks' Lambda Testi =0,973, F (6, 456)=2,125, p=0,049, η^2 =0,027						
*: İstatiksel olarak anlamlı, **: Diskriminant analizi uygulanmıştır.						

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının gelir seviyelerine göre değerleri Tablo 12’de ve gruplara göre karşılaştırılmaları ise Tablo 13’de sunulmuştur. İki grup arasında Mizah Tarzları Ölçeği ve Young Telafi Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Gruplar arasında, Narsistik Kişilik Envanteri skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,909, F (12, 910)=3,707, $p<0,001$, $\eta^2=0,083$). Gelir durumu Yüksek olan katılımcıların Otorite ($p=0,001$) skorlarının gelir durumu düşük olan katılımcılardan düşük seviyede olduğu gösterilmiştir. Bununla birlikte gelir durumu Düşük olan katılımcıların Hak iddia etme ($p=0,001$) skorlarının gelir durumu Yüksek ve Orta olan katılımcılardan yüksek oranda olduğu; gelir durumu Orta olan katılımcıların ise gelir durumu yüksek olanlara göre daha fazla oranda bulunmuştur. Gelir seviyesi grupları arasında Young Kaçınma Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki değerine sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,925, F (12, 910)=3,018, $p<0,001$, $\eta^2=0,038$). Buna göre gelir durumu Yüksek olan katılımcıların Psikosomatizm skorlarının gelir durumu Düşük olan katılımcılardan daha düşük olduğu bulunmuştur ($p=0,001$). Kırılgan narsisizm skorunda gelir dağılımına göre farklılık bulunmamıştır.

Tablo 12. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının gelir durumuna göre karşılaştırılması

Değişken	Düşük (n=126)		Orta (n=165)		Yüksek (n=172)	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	41,34	8,81	43,27	8,42	43,21	8,61
Kendini geliştirici mizah	34,39	9,34	35,73	9,25	36,72	9,02
Kendini yıkıcı mizah	27,16	8,32	27,76	8,70	28,30	9,56
Saldırgan mizah	21,19	7,50	19,75	7,19	19,78	7,21
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	1,11	0,80	0,93	0,79	0,74	0,81 ^β
Teşhircilik	1,00	1,31	1,11	1,08	1,01	1,10
Sömürücülük	1,23	0,93	1,15	0,94	1,25	0,96
Hak iddia etme	0,60	0,67	0,39	0,63 ^β	0,27	0,50 ^{β*}
Kendine yeterlilik	0,91	0,87	0,81	0,74	0,84	0,84
Üstünlük	1,19	1,06	1,06	1,00	1,10	1,08
Toplam	6,05	3,00	5,47	3,05	5,23	3,33
Kırılğan Narsisizm Ölçeği	24,30	4,56	23,32	4,59	23,22	4,39
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	18,11	6,08	18,62	6,54	17,88	6,27
Asilik	16,43	5,45	15,67	5,21	16,10	5,11
Kontrol	28,95	6,63	29,20	7,14	29,87	6,35
Aşırı bağımsızlık	22,00	4,09	21,39	4,36	21,60	4,36
Manipülatif olma	15,92	5,08	16,10	4,60	15,31	5,27
Kendini yönelimlilik	6,64	2,41	6,31	2,56	6,41	2,47
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,98	3,22	11,58	3,32	11,05	3,56
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	18,51	7,13	17,84	7,32	15,60	6,24 ^β
Sıkıntıyı yok saymak	12,18	3,88	13,25	3,95	12,08	3,83
Duygu kontrolü	15,73	3,29	16,61	3,39	16,62	3,33
Sosyal çekilme	13,62	3,00	13,20	3,11	12,57	3,15
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	10,00	3,07	9,82	3,26	9,04	2,91
Hissizlik duyguları bastırma	7,52	2,47	7,73	2,54	7,44	2,41

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, ^β: & düşük: p<0,05, ^{*}: & orta: p<0,05.

Tablo 13. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telfafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının gelir durumuna göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	332,071	2	166,035	2,244	,107	,010
Kendini geliştirici mizah	392,823	2	196,412	2,323	,099	,010
Kendini yıkıcı mizah	95,164	2	47,582	,596	,552	,003
Saldırgan mizah	184,718	2	92,359	1,738	,177	,008
Wilks' Lambda Testi = 0,972, F (8, 914) = 1,648 p=0,107, η^2 = 0,14						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	10,319	2	5,160	7,958	,000*	,033
Teşhircilik	1,259	2	,629	,514	,598	,002
Sömürücülük	,891	2	,445	,493	,611	,002
Hak iddia etme	7,953	2	3,977	11,039	,000*	,046
Kendine yeterlilik	,728	2	,364	,541	,582	,002
Üstünlük	1,122	2	,561	,506	,603	,002
Wilks' Lambda Testi =0,909, F (12, 910)=3,707, p<0,001, η^2 =0,083						
Toplam	50,493	2	25,246	2,549	,079	,011
Kırılğan Narsisizm Ölçeği	98,437	2	49,219	2,414	,091	,010
Young Telfafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	47,013	2	23,507	,588	,556	,003
Asilik	42,052	2	21,026	,764	,466	,003
Kontrol	70,653	2	35,326	,782	,458	,003
Aşırı bağımsızlık	27,262	2	13,631	,739	,478	,003
Manipülatif olma	56,684	2	28,342	1,137	,322	,005
Kendini yönelimlilik	7,832	2	3,916	,631	,532	,003
Eleştiriye tahammülsüzlük	64,213	2	32,106	2,796	,062	,012
Wilks' Lambda Testi = 0,958, F (14, 908)=1,405, p=0,144, η^2 =0,021						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	725,318	2	362,659	7,640	,001*	,032
Sıkıntıyı yok saymak	136,441	2	68,221	4,504	,012	,019
Duygu kontrolü	72,668	2	36,334	3,249	,040	,014
Sosyal çekilme	83,829	2	41,915	4,350	,013	,019
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	81,857	2	40,929	4,294	,014	,018
Hissizlik duyguları bastırma	7,244	2	3,622	,590	,555	,003
Wilks' Lambda Testi =0,925, F (12, 910)=3,018, p<0,001, η^2 =0,038						
*: İstatistiksel olarak anlamlı						

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının yaşam yerlerine göre değerleri Tablo 14 ve gruplara göre karşılaştırılmaları ise Tablo 15’te sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 14. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının yaşam yerine göre değerleri

Değişken	Kırsal (n=25)		Şehir (n=84)		Büyükşehir (n=354)	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	42,44	7,26	41,858,70	42,95	8,70	
Kendini geliştirici mizah	36,44	8,13	34,729,76	35,92	9,16	
Kendini yıkıcı mizah	26,44	9,22	28,049,82	27,84	8,70	
Saldırgan mizah	22,24	7,56	20,287,09	19,98	7,32	
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	1,04	0,84	0,900,80	0,90	0,82	
Teşhircilik	0,68	0,94	0,981,12	1,08	1,10	
Sömürücülük	1,36	1,11	1,080,90	1,22	0,94	
Hak iddia etme	0,28	0,54	0,410,62	0,41	0,61	
Kendine yeterlilik	1,00	0,81	0,720,71	0,87	0,84	
Üstünlük	1,00	1,04	1,191,05	1,10	1,05	
Toplam	5,36	3,22	5,303,00	5,61	3,19	
Kırılgan Narsisizm Ölçeği	23,08	4,09	23,614,28	23,56	4,62	
Young Telifi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	17,68	5,28	18,026,26	18,29	6,40	
Asilik	14,60	5,11	16,475,60	16,04	5,15	
Kontrol	28,60	6,67	29,076,34	29,51	6,81	
Aşırı bağımsızlık	21,28	4,52	21,574,35	21,68	4,27	
Manipülatif olma	14,44	4,05	15,694,33	15,87	5,19	
Kendini yönelimlilik	7,08	2,88	6,082,43	6,48	2,46	
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,20	3,08	11,613,17	11,48	3,48	
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	18,00	6,27	17,427,33	17,08	6,96	
Sıkıntıyı yok saymak	13,24	3,26	12,404,05	12,50	3,93	
Duygu kontrolü	16,88	2,97	16,573,49	16,29	3,35	
Sosyal çekilme	13,20	3,37	13,173,21	13,05	3,09	
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	10,44	3,17	9,792,85	9,47	3,15	
Hissizlik duyguları bastırma	7,52	2,10	7,632,26	7,55	2,55	

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma.

Tablo 15. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının yaşam yerlerine göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	83,535	2	41,767	,560	,571	,002
Kendini geliştirici mizah	110,900	2	55,450	,651	,522	,003
Kendini yıkıcı mizah	52,004	2	26,002	,325	,723	,001
Saldırgan mizah	120,926	2	60,463	1,135	,322	,005
Wilks' Lambda Testi = 0,986, F (8, 914) = 0,802 p=0,601, η^2 = 0,007						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	,422	2	,211	,315	,730	,001
Teşhircilik	4,162	2	2,081	1,710	,182	,007
Sömürücülük	2,035	2	1,018	1,129	,324	,005
Hak iddia etme	,421	2	,211	,559	,572	,002
Kendine yeterlilik	2,031	2	1,015	1,517	,221	,007
Üstünlük	,848	2	,424	,382	,682	,002
Wilks' Lambda Testi =0,971, F (12, 910)=1,121, p=0,3391, η^2 =0,0145						
Toplam	7,013	2	3,506	,351	,704	,002
Kırılğan Narsizm Ölçeği	6,035	2	3,017	,147	,864	,001
Young Telifi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	12,583	2	6,292	,157	,855	,001
Asilik	67,819	2	33,910	1,235	,292	,005
Kontrol	29,827	2	14,914	,329	,719	,001
Aşırı bağımsızlık	4,224	2	2,112	,114	,892	,000
Manipülatif olma	48,696	2	24,348	,976	,378	,004
Kendini yönelimlilik	21,578	2	10,789	1,747	,175	,008
Eleştiriye tahammülsüzlük	3,481	2	1,740	,150	,861	,001
Wilks' Lambda Testi = 0,977, F (14, 908)=0,775, p=0,697, η^2 =0,012						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	25,085	2	12,543	,256	,774	,001
Sıkıntıyı yok saymak	14,126	2	7,063	,458	,633	,002
Duygu kontrolü	11,788	2	5,894	,521	,594	,002
Sosyal çekilme	1,413	2	,707	,072	,931	,000
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	26,389	2	13,195	1,367	,256	,006
Hissizlik duyguları bastırma	,415	2	,207	,034	,967	,000
Wilks' Lambda Testi =0,990, F (12, 910)=0,377, p=0,972, η^2 =0,005						

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların geçmiş psikolojik rahatsızlık durumlarına göre Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Tablo 16 ve gruplar arasında karşılaştırılmaları Tablo 17’de sunulmuştur. Geçmiş psikolojik rahatsızlık grupları arasında Mizah Tarzları Ölçeği skorları arasında istatistiksel olarak fark saptanmamıştır. Gruplar arasında Narsistik Kişilik Envanteri (Wilks’ Lambda Testi =0,958, F (6, 456)=3,337, p=0,003, η^2 =0,042) ve Young Kaçınma ölçeği (Wilks’

Lambda Testi =0,898, F (6, 456)=8,625, p<0,001, η^2 =0,102) skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur. Geçmiş psikolojik rahatsızlık yaşayan katılımcıların Hak iddia etme (p<0,001) skorlarının geçmiş psikolojik rahatsızlık yaşamayan katılımcılardan istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca geçmiş psikolojik rahatsızlık yaşayan katılımcıların Kırılgan Narsizm Ölçeği skorlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Gruplar arasında Young Telafi Ölçeği skorları arasında istatistiksel fark bulunmamıştır. Young Kaçınma Ölçeği için geçmiş psikolojik rahatsızlık yaşayanların Psikosomatizm (p<0,001) ve Aktiviteyle zihinden uzaklaşma (p=0,006) skorlarının daha yüksek olduğu; Sıkıntıyı yok sayma (p=0,001) skorlarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 16. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının geçmiş psikolojik rahatsızlık durumuna göre değerleri

Değişken	Geçmiş psikolojik rahatsızlık			
	Hayır (n=343)		Evet (n=120)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği				
Katılımcı mizah		42,708,56		42,788,82
Kendini geliştirici mizah		36,149,04		34,559,65
Kendini yıkıcı mizah		27,468,79		28,779,26
Saldırgan mizah		19,987,01		20,658,08
Narsistik Kişilik Envanteri				
Otorite		0,930,84		0,850,74
Teşhircilik		1,021,10		1,101,11
Sömürücülük		1,160,93		1,320,99
Hak iddia etme		0,340,58		0,570,66
Kendine yeterlilik		0,850,81		0,850,83
Üstünlük		1,061,03		1,251,08
Toplam		5,393,10		5,963,27
Kırılğan Narsizm Ölçeği		23,184,54		24,604,33
Young Telafi Ölçeği				
Statü düşkünlüğü		18,186,29		18,286,41
Asilik		15,755,18		16,865,32
Kontrol		29,136,71		30,116,69
Aşırı bağımsızlık		21,504,26		22,034,35
Manipülatif olma		15,564,88		16,325,26
Kendini yönelimlilik		6,482,45		6,302,58
Eleştiriye tahammülsüzlük		11,293,35		12,063,47
Young Kaçınma Ölçeği				
Psikosomatizm		16,056,37		20,457,64
Sıkıntıyı yok saymak		12,873,81		11,524,05
Duygu kontrolü		16,533,27		15,943,57
Sosyal çekilme		13,043,08		13,203,25
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9,34±3,12			10,252,97
Hissizlik duyguları bastırma	7,60±2,44			7,482,56

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma.

Tablo 17. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının geçmiş psikolojik rahatsızlık durumlarına göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	,538	1	,538	,007	,932	,000
Kendini geliştirici mizah	224,845	1	224,845	2,653	,104	,006
Kendini yıkıcı mizah	152,895	1	152,895	1,922	,166	,004
Saldırgan mizah	39,263	1	39,263	,736	,391	,002
Pillai's Trace Testi = 0,015, F (4, 458) = 0,802 p=0,133, η^2 = 0,015						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	,495	1	,495	,741	,390	,002
Teşhircilik	,484	1	,484	,396	,530	,001
Sömürücülük	2,161	1	2,161	2,403	,122	,005
Hak iddia etme	4,624	1	4,624	12,610	,000*	,027
Kendine yeterlilik	,002	1	,002	,002	,961	,000
Üstünlük	3,352	1	3,352	3,045	,082	,007
Wilks' Lambda Testi =0,958, F (6, 456)=3,337, p=0,003, η^2 =0,042						
Toplam	29,196	1	29,196	2,940	,087	,006
Kırılğan Narsizm Ölçeği	178,329	1	178,329	8,840	,003*	,019
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	,783	1	,783	,020	,889	,000
Asilik	109,841	1	109,841	4,023	,045	,009
Kontrol	86,334	1	86,334	1,917	,167	,004
Aşırı bağımsızlık	25,149	1	25,149	1,366	,243	,003
Manipülatif olma	50,874	1	50,874	2,044	,153	,004
Kendini yönelimlilik	2,927	1	2,927	,472	,492	,001
Eleştiriye tahammülsüzlük	52,611	1	52,611	4,582	,033	,010
Wilks' Lambda Testi = 0,976, F (7, 455)=0,775, p=0,140, η^2 =0,024						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	1714,581	1	1714,581	37,916	,000*	,076
Sıkıntıyı yok saymak	162,630	1	162,630	10,802	,001*	,023
Duygu kontrolü	30,835	1	30,835	2,741	,098	,006
Sosyal çekilme	2,495	1	2,495	,255	,614	,001
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	73,371	1	73,371	7,700	,006*	,016
Hissizlik duyguları bastırma	1,222	1	1,222	,199	,656	,000
Wilks' Lambda Testi =0,898, F (6, 456)=8,625, p<0,001, η^2 =0,102						
*:İstatistiksel olarak anlamlı						

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların mevcut psikolojik rahatsızlık durumlarına göre Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Tablo 18 ve gruplar arasında karşılaştırılmaları Tablo 19’de sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve düşük etki gücüne sahip olduğu ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi = 0,977, F (4, 458) = 0,2739, p=0,028, $\eta^2 = 0,023$). Mevcut psikolojik rahatsızlığı bulunmayan grubun Kendini geliştirici mizah skoru daha yüksek bulunmuştur. Gruplar arasında Narsistik Kişilik Envanteri (Wilks’ Lambda Testi =0,957, F (6, 456)=3,434, p=0,003, $\eta^2 =0,043$) ve Young Kaçınma ölçeği (Wilks’ Lambda Testi =0,901, F (6, 456)=8,364, p<0,001, η^2

=0,099) skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur. Narsistik Kişilik Envanteri için mevcut psikolojik rahatsızlığı olanların Hak iddia etme (p<0,001) skorlarının ve Kırılgan narsisizm ölçeği (p=0,010) skorlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Young Kaçınma Ölçeği için Mevcut psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların Psikosomatizm (p<0,001) ve Aktiviteyle zihinden uzaklaşma (p=0,007) skorlarının daha yüksek; Sıkıntıyı yok sayma (p=0,003) ve Duygu Kontrolü (p=0,006) skorlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 18. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik rahatsızlık durumuna göre değerleri

Değişken	Mevcut psikolojik rahatsızlık			
	Hayır (n=392)		Evet (n=71)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği				
Katılımcı mizah	42,678,57		42,98	8,97
Kendini geliştirici mizah	36,178,91		33,30	10,48
Kendini yıkıcı mizah	27,628,91		28,78	9,00
Saldırgan mizah	20,167,21		20,14	7,83
Narsistik Kişilik Envanteri				
Otorite	0,920,82		0,87	0,79
Teşhircilik	1,011,10		1,22	1,09
Sömürücülük	1,210,95		1,19	0,95
Hak iddia etme	0,360,59		0,63	0,68
Kendine yeterlilik	0,880,81		0,67	0,82
Üstünlük	1,081,04		1,26	1,08
Toplam	5,483,17		5,87	3,03
Kırılğan Narsizm Ölçeği	23,324,49		24,81	4,54
Young Telafi Ölçeği				
Statü düşkünlüğü	18,186,16		18,35	7,16
Asilik	15,815,11		17,28	5,78
Kontrol	29,256,66		30,09	7,03
Aşırı bağımsızlık	21,544,22		22,18	4,66
Manipülatif olma	15,544,94		17,00	5,10
Kendini yönelimlilik	6,492,50		6,15	2,38
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,353,38		12,25	3,43
Young Kaçınma Ölçeği				
Psikosomatizm	16,396,63		21,61	7,28
Sıkıntıyı yok saymak	12,753,83		11,26	4,17
Duygu kontrolü	16,563,24		15,36	3,80
Sosyal çekilme	13,033,11		13,33	3,18
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9,423,10		10,49	2,99
Hissizlik duyguları bastırma	7,622,47		7,28	2,49

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma

Tablo 19. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik rahatsızlık durumuna göre değerleri karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği**						
Katılımcı mizah	5,678	1	5,678	,076	,783	,000
Kendini geliştirici mizah	493,815	1	493,815	5,868	,016*	,013
Kendini yıkıcı mizah	81,408	1	81,408	1,021	,313	,002
Saldırgan mizah	,024	1	,024	,000	,983	,000
Wilks' Lambda Testi = 0,977, F (4, 458) = 0,2,739, p=0,028, $\eta^2 = 0,023$						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	,137	1	,137	,204	,652	,000
Teşhircilik	2,717	1	2,717	2,231	,136	,005
Sömürücülük	,013	1	,013	,014	,906	,000
Hak iddia etme	4,350	1	4,350	11,844	,001*	,025
Kendine yeterlilik	2,629	1	2,629	3,944	,048	,008
Üstünlük	1,967	1	1,967	1,781	,183	,004
Wilks' Lambda Testi =0,957, F (6, 456)=3,434, p=0,003, $\eta^2 =0,043$						
Toplam	9,195	1	9,195	,922	,337	,002
Kırılğan Narsizm Ölçeği	134,438	1	134,438	6,633	,010*	,014
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	1,604	1	1,604	,040	,841	,000
Asilik	128,630	1	128,630	4,719	,030	,010
Kontrol	42,510	1	42,510	,942	,332	,002
Aşırı bağımsızlık	24,798	1	24,798	1,347	,246	,003
Manipülatif olma	127,992	1	127,992	5,178	,023	,011
Kendini yönelimlilik	6,948	1	6,948	1,122	,290	,002
Eleştiriye tahammülsüzlük	48,025	1	48,025	4,179	,041	,009
Wilks' Lambda Testi = 0,968, F (7, 455)=2,123, p=0,040, $\eta^2 =0,032$						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	1640,670	1	1640,670	36,154	,000*	,073
Sıkıntıyı yok saymak	133,007	1	133,007	8,797	,003*	,019
Duygu kontrolü	85,846	1	85,846	7,713	,006*	,016
Sosyal çekilme	5,402	1	5,402	,552	,458	,001
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	69,085	1	69,085	7,243	,007*	,015
Hissizlik duyguları bastırma	6,980	1	6,980	1,139	,286	,002
Wilks' Lambda Testi =0,901, F (6, 456)=8,364, p<0,001, $\eta^2 =0,099$						

*: İstatiksel olarak anlamlı, **: Diskriminant analizi uygulanmıştır.

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların mevcut psikolojik tedavi durumlarına göre Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Tablo 20 ve gruplar arasında karşılaştırılmaları Tablo 21’de sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah tarzları Ölçeği, Kırılgan Narsizm Ölçeği ve Young Telifi Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ortaya koyulmuştur. Gruplar arasında Narsistik Kişilik Envanteri (Wilks’ Lambda Testi =0,972, F (6, 456)=2,161, p=0,046, η^2 =0,028) ve Young Kaçınma ölçeği (Wilks’ Lambda Testi =0,901, F (6, 456)=8,364, p<0,001, η^2

=0,099) skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur. Mevcut psikolojik tedavisi olan katılımcıların Hak iddia etme (p=0,004) skorlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca Mevcut psikolojik tedavisi olan katılımcıların Psikosomatizm (p=0,001) skorlarının daha yüksek olduğu; Sıkıntıyı yok sayma (p<0,001) skorlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 20. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik tedavi durumuna göre değerleri

Değişken	Mevcut psikolojik tedavi			
	Hayır (n=411)		Evet (n=52)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği				
Katılımcı mizah	42,71	8,5042,78	9,63	
Kendini geliştirici mizah	35,97	9,0933,84	10,03	
Kendini yıkıcı mizah	27,61	8,7729,28	10,05	
Saldırgan mizah	20,18	7,2019,94	8,09	
Narsistik Kişilik Envanteri				
Otorite	0,93	0,820,75	0,76	
Teşhircilik	1,04	1,091,05	1,17	
Sömürücülük	1,22	0,951,07	0,92	
Hak iddia etme	0,37	0,600,63	0,65	
Kendine yeterlilik	0,87	0,820,71	0,80	
Üstünlük	1,10	1,051,15	1,05	
Toplam	5,56	3,155,38	3,17	
Kırılğan Narsizm Ölçeği	23,49	4,4924,00	4,81	
Young Telafi Ölçeği				
Statü düşkünlüğü	18,24	6,2017,96	7,20	
Asilik	15,92	5,1416,94	5,93	
Kontrol	29,43	6,7428,98	6,53	
Aşırı bağımsızlık	21,62	4,2021,76	4,95	
Manipülatif olma	15,81	4,9915,38	5,02	
Kendini yönelimlilik	6,49	2,486,05	2,50	
Eleştiriye tahammülsüzlük	11,42	3,4212,07	3,15	
Young Kaçınma Ölçeği				
Psikosomatizm	16,80	6,8620,28	7,24	
Sıkıntıyı yok saymak	12,77	3,8710,59	3,77	
Duygu kontrolü	16,51	3,2915,30	3,69	
Sosyal çekilme	13,08	3,1413,11	2,97	
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9,46	3,0910,53	3,09	
Hissizlik duyguları bastırma	7,57	2,457,53	2,65	

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, *:p<0,05, **:p<0,01.

Tablo 21. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telifi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının mevcut psikolojik tedavi durumuna göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	,231	1	,231	,003	,956	,000
Kendini geliştirici mizah	209,327	1	209,327	2,469	,117	,005
Kendini yıkıcı mizah	129,181	1	129,181	1,623	,203	,004
Saldırgan mizah	2,717	1	2,717	,051	,822	,000
Wilks' Lambda Testi = 0,986, F (4, 458) = 1,609, p=0,171, η^2 = 0,014						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	1,568	1	1,568	2,355	,126	,005
Teşhircilik	,009	1	,009	,007	,932	,000
Sömürücülük	1,030	1	1,030	1,142	,286	,002
Hak iddia etme	3,060	1	3,060	8,270	,004*	,018
Kendine yeterlilik	1,174	1	1,174	1,753	,186	,004
Üstünlük	,091	1	,091	,082	,775	,000
Wilks' Lambda Testi =0,972, F (6, 456)=2,161, p=0,046, η^2 =0,028						
Toplam	1,453	1	1,453	,145	,703	,000
Kırılğan Narsizm Ölçeği	11,822	1	11,822	,576	,448	,001
Young Telifi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	3,728	1	3,728	,093	,760	,000
Asilik	47,355	1	47,355	1,726	,190	,004
Kontrol	9,648	1	9,648	,213	,644	,000
Aşırı bağımsızlık	,989	1	,989	,054	,817	,000
Manipülatif olma	8,457	1	8,457	,339	,561	,001
Kendini yönelimlilik	8,686	1	8,686	1,403	,237	,003
Eleştiriye tahammülsüzlük	19,717	1	19,717	1,707	,192	,004
Wilks' Lambda Testi = 0,983, F (7, 455)=1,133, p=0,341, η^2 =0,017						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	560,013	1	560,013	11,734	,001*	,025
Sıkıntıyı yok saymak	218,392	1	218,392	14,623	,000*	,031
Duygu kontrolü	67,102	1	67,102	6,007	,015	,013
Sosyal çekilme	,057	1	,057	,006	,939	,000
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	53,219	1	53,219	5,559	,019	,012
Hissizlik duyguları bastırma	,059	1	,059	,010	,922	,000
Wilks' Lambda Testi =0,930, F (6, 456)=5,715, p<0,001, η^2 =0,070						
*: İstatistiksel olarak anlamlı						

Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorları arasındaki ilişkileri Tablo 22’de sunulmuştur. Narsistik Kişilik Envanteri toplam skoru ile Mizah Tarzları Ölçeği Katılımcı mizah alt ölçeği ($r=0,217$) ve Saldırgan mizah alt ölçek ($r=0,225$) skorları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Kırılğan Narsizm Ölçeği ile Mizah Tarzları Ölçeği Katılımcı mizah alt ölçeği ($r=-0,110$) ve Kendini geliştirici alt ölçek mizah skorları ($r=-0,123$) arasında negatif yönde Kendini Yıkıcı mizah alt ölçeği ($r=0,177$) ve Saldırgan mizah alt ölçek skorları ($r=0,178$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Narsistik Kişilik Envanteri toplam skoru ile Young telafi Ölçeği Statü düşkünlüğü skoru ($r=0,462$), Asilik skoru ($r=0,361$), Kontrol skoru ($r=0,329$), Aşırı Bağımsızlık skoru ($r=0,213$), Manipülatif olma skoru ($r=0,400$), Kendini yönelimlilik skoru ($r=0,283$) ve Eleştiriye tahammülsüzlük skoru ($r=0,221$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Ayrıca Kırılğan Narsizm Ölçeği ile Young Telafi Ölçeğinin tüm bileşenleri ile pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Narsistik Kişilik Envanteri ile Young Kaçınma Ölçeği alt ölçekleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır. Kırılğan Narsizm Ölçeği skoru ile Young Kaçınma Ölçeği Psikosomatizm ($r=0,396$), Sosyal çekilme ($r=0,248$), Aktiviteyle zihinden uzaklaşma ($r=0,300$) ve Hissizlik duyguları bastırma ($r=0,106$) alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar saptanmıştır.

Tablo 22. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri, Kırılgan Narsizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorları arasındaki ilişkileri

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Mizah Tarzları Ölçeği	1. Katılımcı mizah	1																								
	2. Kendini geliştirici	0,484**	1																							
	3. Kendini yıkıcı	0,305**	0,287**	1																						
	4. Saldırgan mizah	0,157**	0,144**	0,329**	1																					
Narsistik Kişilik Envanteri	5. Otorite	0,053	-0,047	-0,085	0,120**	1																				
	6. Teşhircilik	0,266**	0,071	0,008	0,144**	0,342**	1																			
	7. Sömürücülük	0,264**	0,079	-0,033	0,156**	0,325**	0,280**	1																		
	8. Hak iddia etme	-0,195**	-0,135**	0,077	0,148**	0,049	0,008	-0,024	1																	
	9. Kendine yeterlilik	0,098*	0,108*	-0,054	0,063	0,217**	0,120**	0,298	-0,023	1																
	10. Üstünlük	0,131**	-0,001	-0,084	0,154**	0,211**	0,364**	0,351**	0,055	0,208	1															
	11. Toplam	0,217*	0,038	-0,056	0,225**	0,612**	0,677**	0,672**	0,215**	0,512**	0,685**	1														
	12. Kırılgan Narsizm	-0,110*	-0,123**	0,177**	0,178**	0,105*	0,165**	0,052	0,275	0,022	0,133**	0,193**	1													
	13. Statü düşkünlüğü	0,115*	0,002	-0,003	0,088	0,223**	0,638**	0,196**	0,116*	0,042	0,267**	0,462**	0,339**	1												
	14. Asilik	0,023	0,056	0,152**	0,328**	0,234**	0,186**	0,192**	0,184**	0,123**	0,330**	0,361**	0,315**	0,141**	1											
	15. Kontrol	-0,003	-0,080	0,047	0,108**	0,244**	0,256**	0,190**	0,161**	0,107*	0,182**	0,329**	0,372**	0,432**	0,204**	1										
Young Telafi Ölçeği	16. Aşırı bağımsızlık	-0,016	0,001	0,027	0,162**	0,171**	0,040	0,156**	0,150**	0,165**	0,109*	0,213**	0,215**	0,021	0,432**	0,169**	1									
	17. Manipülatif olma	-0,022	-0,089	-0,016	0,219**	0,259**	0,268**	0,307**	0,263**	0,152**	0,169**	0,400**	0,363**	0,363**	0,335**	0,480**	0,242**	1								
	18. Kendini	-0,012	0,055	-0,079	0,274**	0,152**	0,193**	0,170**	0,139**	0,128**	0,196**	0,283**	0,149**	0,255**	0,245**	0,241**	0,323**	0,355**	1							
	19. Eleştiriyi	-0,080	-0,131**	0,062	0,199**	0,163**	0,269**	0,038	0,280**	-0,035	0,085	0,221**	0,457**	0,484**	0,278**	0,417**	0,178**	0,448**	0,252**	1						
	20. Psikosomatizm	-0,104*	-0,168**	0,197**	0,039	0,029	-0,058	-0,082	0,191**	-0,151**	-0,060	-0,059	0,396**	0,033	0,114*	0,131**	0,078	0,133**	-0,051	0,254**	1					
Young Kaçınma Ölçeği	21. Sıkıntıyı yok	-0,019	0,209**	0,102*	0,064	-0,010	-0,018	0,015	0,007	0,006	-0,121**	-0,042	0,093	0,051	-0,027	-0,011	-0,007	0,029	0,114*	0,038	-0,026	1				
	22. Duygu kontrolü	0,005	0,232**	0,018	-0,087	-0,106	-0,064	0,025	-0,182**	0,051	-0,009	-0,067	-0,036	-0,060	-0,045	0,062	-0,041	-0,135**	0,023	-0,150**	-0,056	0,265**	1			
	23. Sosyal çekilme	-0,149**	-0,141**	0,029	-0,100*	-0,024	-0,171	-0,012	0,065	0,007	-0,050	-0,072	0,248**	-0,048	0,082	0,143**	0,191**	0,141**	-0,023	0,078	0,275**	0,081	0,077	1		
	24. Aktiviteyle	-0,029	-0,023	0,168**	0,015	0,075	0,067	-0,111*	0,230**	0,010	-0,062	0,031	0,300**	0,128**	-0,012	0,193**	-0,025	0,144**	-0,008	0,291**	0,406**	0,174**	0,042	0,186**	1	
	25. Hissizlik duyguları	-0,107*	-0,008	0,060	0,171**	0,022	-0,142**	0,076	0,158**	0,004	-0,087	-0,018	0,106*	-0,114*	0,149**	0,039	0,163**	0,140**	0,156**	0,049	0,060	0,312**	0,212**	0,076	0,009	1

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların Kırılğan Narsizm Ölçeği skoru gruplarına göre Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Tablo 23 ve gruplar arasında karşılaştırılmaları Tablo 24’de sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,936, F (4,458)=1,609, $p<0,001$, $\eta^2=0,064$). Buna göre Kırılğan Narsisizm Ölçeği skoru yüksek olan grubun Kendini yıkıcı mizah ve Saldırgan mizah skorları istatistiksel olarak daha yüksek iken Katılımcı mizah ve Kendini geliştirici mizah skorları istatistiksel olarak daha düşük bulunmuştur. Gruplar arasında Narsistik Kişilik Envanteri skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,923, F (6,456)=6,349, $p<0,001$, $\eta^2=0,077$). Buna göre Kırılğan Narsizm Ölçeği skoru yüksek olanların Teşhircilik, Hak iddia etme ve Narsistik Kişilik Envanteri toplam skoru istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Gruplar arasında Young Telafi Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,849, F (7,455)=11,523, $p<0,001$, $\eta^2=0,151$). Kırılğan narsizm ölçeği yüksek olanların Young Telafi Ölçeği alt ölçeklerinin statü düşkünlüğü, asilik, kontrol, aşırı bağımsızlık, manipülatif olma, kendini yönelimlilik ve eleştiriye tahammülsüzlük alanlarında istatistiksel olarak yüksek olarak bulunmuştur. Gruplar arasında Young Kaçınma Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,868, F (4,456)=11,537, $p<0,001$, $\eta^2=0,132$). Buna göre Kırılğan narsisizm ölçeği skoru yüksek olanların Psikosomatizm, Sosyal çekilme, Aktiviteyle zihinden uzaklaştırma ve Hissizlik duyguları bastırma skorları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 23. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Kırılğan Narsisizm Ölçeğine göre değerleri

Değişken	Kırılğan Narsizm Ölçeği			
	Düşük (<24) (n=229)		Yüksek (≥24) (n=234)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Mizah Tarzları Ölçeği; Ort.±SS				
Katılımcı mizah	43,83	7,80	41,64	9,24
Kendini geliştirici mizah	36,86	9,09	34,62	9,22
Kendini yıkıcı mizah	26,70	9,03	28,88	8,70
Saldırgan mizah	19,27	7,03	21,01	7,46
Narsistik Kişilik Envanteri; Ort.±SS				
Otorite	0,86	0,80	0,96	0,82
Teşhircilik	0,91	1,04	1,17	1,14
Sömürücülük	1,19	0,89	1,22	0,99
Hak iddia etme	0,25	0,50	0,55	0,67
Kendine yeterlilik	0,87	0,82	0,83	0,81
Üstünlük	1,03	1,00	1,19	1,04
Toplam	5,12	2,92	5,95	3,32
Young Telafi Ölçeği; Ort.±SS				
Statü düşkünlüğü	16,69	6,01	19,70	6,26
Asilik	14,88	4,76	17,17	5,44
Kontrol	27,69	6,07	31,04	6,91
Aşırı bağımsızlık	20,90	4,19	22,35	4,27
Manipülatif olma	14,48	4,54	17,02	5,10
Kendini yönelimlilik	6,08	2,43	6,79	2,49
Eleştiriye tahammülsüzlük	10,34	3,00	12,62	3,39
Young Kaçınma Ölçeği; Ort.±SS				
Psikosomatizm	14,99	5,82	19,35	7,35
Sıkıntıyı yok saymak	12,21	3,71	12,83	4,10
Duygu kontrolü	16,51	3,25	16,24	3,46
Sosyal çekilme	12,52	3,20	13,63	2,95
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	8,86	2,96	10,28	3,09
Hissizlik duyguları bastırma	7,27	2,34	7,85	2,57

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, *:p<0,05, **:p<0,01.

Tablo 24. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Kırılgan Narsizm Ölçeğine göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	556,624	1	556,624	7,589	,006	,016
Kendini geliştirici mizah	581,129	1	581,129	6,921	,009	,015
Kendini yıkıcı mizah	548,657	1	548,657	6,971	,009	,015
Saldırgan mizah	349,445	1	349,445	6,636	,010	,014
Wilks' Lambda Testi = 0,936, F (4, 458) = 1,609, p<0,001, η^2 = 0,064						
Narsistik Kişilik Envanteri						
Otorite	1,289	1	1,289	1,935	,165	,004
Teşhircilik	7,978	1	7,978	6,614	,010	,014
Sömürücülük	,137	1	,137	,151	,698	,000
Hak iddia etme	10,575	1	10,575	29,893	,000	,061
Kendine yeterlilik	,185	1	,185	,276	,600	,001
Üstünlük	3,190	1	3,190	2,896	,089	,006
Wilks' Lambda Testi = 0,923, F (6, 456) = 6,349, p<0,001, η^2 = 0,077						
Toplam		461	t=-2852		,005	
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	1052,191	1	1052,191	27,897	,000	,057
Asilik	610,858	1	610,858	23,303	,000	,048
Kontrol	1297,622	1	1297,622	30,592	,000	,062
Aşırı bağımsızlık	245,032	1	245,032	13,666	,000	,029
Manipülatif olma	747,284	1	747,284	31,969	,000	,065
Kendini yönelimlilik	57,241	1	57,241	9,407	,002	,020
Eleştiriye tahammülsüzlük	601,092	1	601,092	58,403	,000	,112
Wilks' Lambda Testi = 0,849, F (7, 455) = 11,523, p<0,001, η^2 = 0,151						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	2203,572	1	2203,572	49,900	,000	,098
Sıkıntıyı yok saymak	44,397	1	44,397	2,899	,089	,006
Duygu kontrolü	8,543	1	8,543	,756	,385	,002
Sosyal çekilme	142,204	1	142,204	14,989	,000	,031
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	232,494	1	232,494	25,315	,000	,052
Hissizlik duyguları bastırma	38,295	1	38,295	6,320	,012	,014
Wilks' Lambda Testi = 0,868, F (6, 456) = 11,537, p<0,001, η^2 = 0,132						
*: İstatistiksel olarak anlamlı						

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların Narsistik Kişilik Envanteri skoru gruplarına göre Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Tablo 25 ve gruplar arasında karşılaştırılmaları Tablo 26’de sunulmuştur. Gruplar arasında Mizah tarzları Ölçeği skorlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,917, F (4,458)=10,395, $p<0,001$, $\eta^2=0,046$). Buna göre Narsistik Kişilik Envanteri skoru yüksek olan grubun Katılımcı mizah ve Saldırgan mizah skorları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Gruplar arasında Kırılgan Narsisizm Ölçeği skorlarının gruplar arasında istatistiksel olarak fark saptanmamıştır. Gruplar arasında Young Telafi Ölçeği skorlarının tüm alanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,764, F (7,455)=20,093, $p<0,001$, $\eta^2=0,236$). Narsistik Kişilik Envanteri skoru yüksek olanların Young Telafi Ölçeği alt ölçeklerinin ölçeklerinin statü düşkünlüğü, asilik, kontrol, aşırı bağımsızlık, manipülatif olma, kendini yönelimlilik ve eleştiriye tahammülsüzlük alanlarında istatistiksel olarak yüksek olarak bulunmuştur (Wilks’ Lambda Testi =0,764, F (7, 455)=20,093, $p<0,001$, $\eta^2=0,236$). Gruplar arası Young Kaçınma Ölçeği skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır.

Tablo 25. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Narsistik Kişilik Envanterine göre değerleri

Değişken	Narsistik Kişilik Envanteri			
	Düşük (<6) (n=239)		Yüksek (≥6) (n=224)	
Mizah Tarzları Ölçeği; Ort.±SS				
Katılımcı mizah	40,92	8,89	44,64	7,90
Kendini geliştirici mizah	35,11	8,98	36,40	9,44
Kendini yıkıcı mizah	28,12	9,08	27,45	8,77
Saldırgan mizah	19,10	6,50	21,28	7,92
Kırılğan Narsizm Ölçeği; Ort.±SS				
Young Telafi Ölçeği; Ort.±SS	22,87	4,67	24,27	4,26
Young Telafi Ölçeği; Ort.±SS				
Statü düşkünlüğü	15,98	5,41	20,59	6,35
Asilik	14,37	4,76	17,82	5,14
Kontrol	28,00	6,29	30,86	6,85
Aşırı bağımsızlık	20,88	4,08	22,44	4,36
Manipülatif olma	14,41	4,44	17,20	5,15
Kendini yönelimlilik	5,98	2,18	6,93	2,69
Eleştiriye tahammülsüzlük	10,99	3,31	12,03	3,41
Young Kaçınma Ölçeği; Ort.±SS				
Psikosomatizm	17,60	6,98	16,76	6,98
Sıkıntıyı yok saymak	12,64	3,79	12,39	4,05
Duygu kontrolü	16,47	3,46	16,27	3,24
Sosyal çekilme	13,25	2,93	12,90	3,31
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	9,48	2,91	9,68	3,30
Hissizlik duyguları bastırma	7,70	2,34	7,42	2,60
Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, *:p<0,05, **:p<0,01.				

Tablo 26. Katılımcıların Mizah Tarzları Ölçeği, Narsistik kişilik Envanteri, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Young Telafi Ölçeği ve Young Kaçınma Ölçeği skorlarının Narsistik Kişilik Envanterine göre karşılaştırılması

Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Mizah Tarzları Ölçeği						
Katılımcı mizah	1594,945	1	1594,945	22,435	,000	,046
Kendini geliştirici mizah	192,064	1	192,064	2,265	,133	,005
Kendini yıkıcı mizah	51,242	1	51,242	,642	,423	,001
Saldırgan mizah	547,824	1	547,824	10,489	,001	,022
Wilks' Lambda Testi = 0,917, F (4, 458) = 10,395, p<0,001, η^2 = 0,046						
Kırılğan Narsizm Ölçeği		461	t=-1,824		,069	
Young Telafi Ölçeği						
Statü düşkünlüğü	2457,867	1	2457,867	70,897	,000	,133
Asilik	1379,069	1	1379,069	56,181	,000	,109
Kontrol	944,091	1	944,091	21,862	,000	,045
Aşırı bağımsızlık	279,569	1	279,569	15,658	,000	,033
Manipülatif olma	895,220	1	895,220	38,831	,000	,078
Kendini yönelimlilik	104,305	1	104,305	17,435	,000	,036
Eleştiriye tahammülsüzlük	126,048	1	126,048	11,132	,001	,024
Wilks' Lambda Testi = 0,764, F (7, 455)=20,093, p<0,001, η^2 =0,236						
Young Kaçınma Ölçeği						
Psikosomatizm	81,416	1	81,416	1,670	,197	,004
Sıkıntıyı yok saymak	7,297	1	7,297	,474	,491	,001
Duygu kontrolü	4,843	1	4,843	,428	,513	,001
Sosyal çekilme	14,445	1	14,445	1,479	,224	,003
Aktiviteyle zihinden uzaklaşma	4,531	1	4,531	,468	,494	,001
Hissizlik duyguları bastırma	8,704	1	8,704	1,421	,234	,003
Wilks' Lambda Testi =0,987, F (6, 456)=1,013, p=0,416, η^2 =0,013						
*: İstatiksel olarak anlamlı						

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Bu bölümde analiz edilen bulguların tartışmasına yer verilmektedir. Ardından araştırmacılar ve alanda var olan bireylere yönelik bazı öneriler sunulmaktadır.

Narsisistik kişilik örüntüsüne sahip bireyler, kendilerine aşırı odaklanmaları ve başkaları için endişe duymamaları nedeniyle saldırganlıklarının başkaları üzerindeki psikolojik etkilerinden habersiz olma eğilimindedir. Bazen bu saldırganlık saldırgan mizah biçimini alabilmektedir, bu da başkalarının saldırgan tepki vermesine neden olabilmekte, hatta sözel ve fiziksel saldırganlığın artmasına neden olabilmektedir (Dozois, Martin, ve Faulkner, 2013). Paralel olarak “erkek katılımcılar, kendini yıkıcı mizah ve saldırgan mizahı kadın katılımcılara göre daha fazla kullanmaktadır.” öngörüsü, Sevim (2011) tarafından da desteklenmektedir. Bu araştırmada saldırgan mizah tarzının erkek katılımcılarda daha yüksek olarak görüldüğünü vurgulanmaktadır.

(Tamres, 2002) çalışmasında erkek bireylerin sorun odaklı ve aktif bir şekilde kaçınmacı tepkilerle baş ettiğini kadın bireylerin ise sosyal destek arayarak, kendini sözel olarak ifade ederek ve duygusal olarak baş ettiğini bulmaktadır. Bu araştırmada hissizlik duyguları bastırma baş etme biçiminde erkek bireyler daha yüksek olarak bulunmaktadır. Bunun bir nedeninin de kadın bireylerin stres karşısında duygusal ve sözel tepkileri daha sık kullanıyor olması ve erkek bireylerin duygularını daha çok bastırıyor olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada asilik ve manipülatif olma erkek bireylerde kadın bireylere göre daha sık olarak kullanılan bir başa çıkma biçimi olarak bulgulanmaktadır. (Körük, 2017) çalışmasında erkek bireylerin asilik ve manipülatif olmayı kadın bireylerden daha yüksek oranda kullandıklarını ve erkek bireylerin sahip oldukları erken dönem uyumsuz şemalara karşı aşırı telafi baş etme biçimini daha sık olarak kullandıkları bulgulanmaktadır. Araştırma bulgusu desteklenmektedir.

Araştırmada kendini geliştiren mizah kullanımının çalışan bireylerde çalışmayan bireylere göre daha yüksek olduğu bulgulanmaktadır. Farklı bir bakış açısı olarak Ünal (2014) mizahın uyumlu olarak kullanıldığında yardımcı olabilecek bir başa

çıkma mekanizması olacağına dair sonuçları liderlerin kendini geliştiren mizahı kullandığında çalışanlarının iş motivasyonlarını olumlu bir şekilde etkilediği bulgusuyla desteklemektedir.

Araştırmada çalışmayan bireylerin otorite, hak iddia etme ve narsisistik toplam değerleri çalışan bireylere göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Timuroglu ve İşcan'a (2008) göre bir iş yerinde yönetici olan bireylerin narsisistik örüntülere büyük ölçüde sahip oldukları bulgulanmaktadır. Bu farklılığın Timuroglu, İşcan'ın (2008) çalışmasının endüstriyel bir alanda yapılan bir araştırma olmasından kaynaklandığı ve bu araştırmanın spesifik olarak yönetici bireylerle çalışılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada otorite ve hak iddia etmenin gelir seviyesi düşük olan katılımcılarda gelir seviyesi yüksek oranlara göre daha sık görülmekte olarak bulgulanmaktadır. Farklı olarak (Ng, Pong, Shu, 2011) araştırmasında ise sosyal medyada güçlü gözükmeyen hem kırılgan hem de büyülenmeci narsisist örüntüye sahip bireyler için imajları nedeniyle önemli olduğu ve gelir varlığının sosyal medya görünümünün narsisist örüntüye sahip bireyler açısından ödüllendirici olduğu görülmektedir. Bu farklılığın kaynaklanma nedeninin bu araştırmada narsisist bireylerin sosyal olarak imajlarını yordayan bir değişkene yer verilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Masiak, Kuşpit, Surtel ve Jarosz (2014) tarafından sunulan çalışmanın sonuçlarına göre, sınırda eğilimlerin yaygınlığı, narsisistik kişilik özelliği ve şizotipal örüntülerde, tıp öğrencilerinin kırsal veya kentsel kökenlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bahsedilen tüm örüntüler, büyük şehir kökenli tıp öğrencilerinde önemli ölçüde yaygın olarak bulunmektedir. Bu örüntülerde en az rastlanan eğilimler, incelenen kırsal bölgede yaşayan öğrencilerde gösterilmektedir (Masiak, Kuşpit, Surtel ve Jarosz, 2014). Bu araştırma içerisinde lokasyon verilerine dayalı karşılaştırma bulgusunda anlamlı bir farklılık elde edilememektedir ancak Masiak ve ekibinin (2014) araştırmasına bakarak bireylerin yaşadığı bölgelerin kişilik özellikleri üzerinde etkili olabileceği kanısına varılabilmektedir.

Araştırmada mevcut rahatsızlığı olan bireylerin olmayan bireylere göre hak iddia etme ve kırılğan narsisizm örüntülerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. (Besser, Hill, Pincus, Neria, 2013) bir patlamaya maruz kalmış ve travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gösteren bireylerle gerçekleştirdiği araştırmasında narsisistik kişilik örüntüsüne sahip bireylerin akut anksiyete semptomları geliştirme konusunda risk altında olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulgusu desteklenmektedir.

Araştırmada mevcut psikolojik rahatsızlığı olan bireylerin olmayan bireylere göre aktiviteyle zihinden uzaklaşma ve psikosomatizm baş etme stratejisini yüksek oranda kullandığı bulgulanmaktadır. (Venta, Sharp, Hart, 2011) çalışmasında anksiyeteye sahip olan bireylerin bu duruma tepki olarak kaçınma baş etme stratejisini daha sık olarak kullandıkları görülmektedir. Kaçınma, psikolojik rahatsızlıklar da başvuru olan işlevsiz bir baş etme tepkisi olmakta olduğu bulgusu desteklenmektedir.

Araştırmada olan mevcut psikolojik tedavinin varlığı ve kaçınma tepkisi arasındaki anlamlı yönde farklılığa ve psikosomatizmin tedavi alan bireylerde olmayan bireylere göre yüksek oranda var olmasına farklı bir perspektiften değerlendirme ise Kushner, Sher (1989) çalışmasında desteklenmektedir. Bireylerin tedavi edilme ile korku yaşamalarının psikolojik sıkıntıyı yaşama oranını arttırdığı görülmektedir. Korkuyla bağlantılı olarak ise bireylerin kaçınma tepkisi motivasyonu arttığı bulgulanmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre narsisistik kişilik özelliği yüksek düzeyde olan bireylerin saldırgan mizah ve katılımcı mizah tarzını daha çok kullandığı görülmektedir. Veselka ve arkadaşlarının (2010) çalışması araştırmada bulunan bulguları destekleyici niteliktedir. Veselka ve arkadaşları, katılımcı mizah bulgularının yüksek karanlık üçlü olarak adlandırılan “Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopatinin” kişilik özelliklerine değinmektedir. Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati genellikle bireylerle olan ilişkilerinde hassasiyet göstermeden, benmerkezci davranımlar gösterdikleri için “kara” olarak nitelendirilmektedir. Araştırmalarında dört mizah stili ile karanlık üçlü özellikleri araştırıldığında, narsisistik kişilik özellikleri yüksek düzeyde olan bireylerin pozitif ilişki kurmaya yatkın oldukları ve saldırgan mizah kadar olumlu mizah stillerini de kullanabildikleri desteklenmiştir. Araştırma bulgularına göre yazarlar, narsisistik

bireylerin mizah tarzlarını kullanarak başkalarıyla ilişkiler kurabileceğini, benlik saygılarını artırabileceklerini ve popülerite kazanabileceklerini öne sürmektedir. Farklı olarak Mededović ve Bulut'un (2017) araştırmasında sinizm ve agresif mizah, karanlık üçlünün özelliklerine ampirik olarak bağlanmaktadır. Agresif mizah, Makyavelizm ve psikopati ile ilişkili iken, sinizm ve narsisizm arasında pozitif ilişkiler bulunmaktadır.

Araştırmanın “narsisistik kişilik özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler, saldırgan mizah tarzını diğer bireylere göre daha fazla kullanmaktadır.” öngörüsü alan yazı olarak desteklenmektedir. Zeigler-Hill ve Besser'e göre de (2011), benlik saygılarında sorun yaşayan narsisistler, narsisist özelliklerini kontrol etmekte güçlük çekmektedir. Bu güçlüğü ise narsisizm formlarının paylaştığı patolojik özelliklerden kaynaklandığını savunmaktadırlar. Yüksek düzeyde savunmasız narsisizmi olan bireyler, sadece mizahı uyarlanabilir bir şekilde kullanmaktan kaçınmakla kalmazlar, aynı zamanda mizahı hem kendilerine (yani kendi kendini yenen mizahlara) hem de çevredekilere (yani, agresif mizah) yöneltirler. Uyumsuz mizah biçimlerinin kullanılması, başkalarının onayını ve kabulünü kazanmak için yanlış yönlendirilmiş bir girişimden kaynaklanabilmektedir.

Araştırmanın “kırılgan narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizahı diğer bireylere göre daha az kullanmaktadır.” öngörüsüne farklı görüş bulunmaktadır. Ford ve Banos (2017) farklı olarak stresli bir olaya tepki olarak kendini geliştiren mizahla meşgul olmanın psikolojik sonuçlarını incelediği araştırmasına göre, kendini geliştiren mizahla meşgul olmanın, stresli bir olayla ilişkili durum kaygısını azalttığını ortaya koymaktadır. Kontrol grubuna göre yalnızca kendini geliştiren karikatürler ve şakaları görebilen katılımcıların, yaklaşan matematik testini daha az ciddiye aldıkları görülmektedir. Bu farklılığın kaynaklanma nedeninin narsisizm örüntüsünün stresle ilişkisi olduğu bulgusunu destekleyen çalışmalar olsa da (Edelstein, 2010) söz konusu çalışmada spesifik olarak kırılgan narsisizmin ele alınmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada aşırı telafi ve narsisistik kişilik özelliği ilişkisine bakıldığında ise narsisistik özelliğin arttıkça bireylerin aşırı telafiyi daha sık kullandıkları görülmektedir. Araştırmanın “ narsisist kişilik özellikleri yüksek düzeyde olan

bireyler, aşırı telafi baş etme biçimini diğer bireylere göre daha yüksek oranda kullanmaktadır.” öngörüsü alan yazın olarak desteklenmektedir. Şengül, Ünal, Akça, Denizci, Canbolat ve Baştuğ’a göre (2015) büyüklenmeci narsisist kişilik örüntüsüne sahip bireyler kişilik özelliğinin neden olduğu strese karşın aşırı telafiyi başa çıkma biçimi olarak kullanabilmektedirler. Bu bulgu ışığında, Young’un (2003; 2017) “*Şema Terapi*” yaklaşımına atıfta bulunarak, bu terapi sayesinde işlevsel baş etme biçimlerinin geliştirilebileceğine vurgu yapmaktadır. Bulguyu destekler nitelikte bir diğer literatür alan yazında Young (2009) tarafından kaleme alınmaktadır. Young narsisizmin çekirdek şemalarının duygusal yoksunluk ve kusurluluk olduğunu ileri sürmekte ve bu şemaların yalnız çocuk modunun bir parçası olarak literatürde yerini aldığını belirtmektedir. Büyüklenmeci modun bir parçası olan haklılık şemasının ise bahsedilen şemalar için aşırı telafiyi temsil etmektedir.

Araştırmanın “kırılgan narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireyler, aşırı telafi baş etme biçimini diğer bireylere göre daha yüksek oranda kullanmaktadır.” öngörüsü de alan yazında desteklenmektedir. Aynı zamanda araştırmada eleştiriye tahammülsüzlüğün arttıkça kırılgan narsisizm özelliklerinin arttığı görülmektedir. Üzümcü’nün (2016) araştırmasına göre de kırılgan narsisist kişilik örüntülerine sahip bireylerin çevredeki bireylerden gelen eleştirilere karşı hassas bir tepkide oldukları (Wink, 1991) ve eleştirilerle baş edebilmek için boyun eğici bir tutum sergiledikleri (Ronningstam, 2005) görülmektedir. Aynı zamanda Eldoğan ve Tunçel’in (2017) çalışmasında da yüksek kırılgan narsisizm özelliği gösteren bireylerin düşük kırılgan narsisizm özelliği gösteren bireylere göre aşırı telafi başa çıkma biçiminin tüm alanlarını kullanabildiği desteklenmektedir. Rhodewalt, Tragakis ve Finnerty’e (2005) göre de kırılgan narsisist özelliğe sahip olan bireyler, aşırı telafi baş etme biçimini kullanmaktadır.

Araştırmanın “bireylerin saldırgan mizahı kullanma oranı arttıkça, aşırı telafi baş etme biçimleri artmaktadır.” öngörüsü, alan yazında desteklenmektedir. Abel’e (2002) göre de stresli yaşam olaylarında saldırgan mizah kullanımı arttıkça aşırı telafi baş etme biçimi de artmaktadır. Bu gibi durumlarda bireyler, daha fazla risk almakta ve baş etme stratejilerinin tümünü kullanmaktadır. Araştırmada katılımcı mizahın arttıkça statüye olan düşkünlüğün de arttığı görülmektedir. Bitterly, Brooks

(2016) araştırmasında mizahın başarılı ve uyumlu bir şekilde kullanımının bireylerin statüsünü arttırdığı ve bireylerin kendini yeterli hissetmesini sağladığı bulgusuyla sonuçlar desteklenmektedir.

Araştırmada aşırı telafi baş etme biçimi ile kendini yıkıcı mizah arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde asiliğin arttıkça kendini yıkıcı mizahın arttığı görülmektedir. Literatürde bu bulgu farklı bir şekilde desteklenmektedir. Kendini yıkıcı mizah bireyin kendi hissettiklerini ve gereksinimlerini göz ardı ederek kendine karşı yıkıcı bir davranımda bulunduğu bir mizah tarzı olarak literatürde yer almaktadır. Kirsh (2003) sosyal yaşamda dışlanmanın kendini yıkıcı mizahı yüksek oranda kullanmayla ilgili olabileceğini ileri sürmektedir (Kirsh ve Kuiper, 2003). Asiliğin ise bu konuda dışlanmanın hem nedeni hem de sonucu olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada narsisistik kişilik özelliği ve kaçınma baş etme biçimi arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, araştırmanın “bireylerin kırılğan narsisist özellikleri arttıkça, psikosomatizm, duyguları bastırma, sosyal çekilme ve aktiviteyle zihinden uzaklaştırma şeklindeki baş etme biçimleri artmaktadır” öngörüsü alan yazıda desteklenmektedir. Narsisizm, olumsuz duygular ve somatik meşguliyetler ile ilişkilidir. Somatoform, anksiyete, depresyon veya uyum bozuklukları olan hastaların narsisistik kişilik örüntülerini daha sık olarak kullandıkları gözlemlenmektedir (Daig, Klapp & Fliege, 2009). Young (2009) göre narsisistik kişilik örüntüsünün erken dönem gelişen şemalarından biri haklılık şemasıdır. Söz konusu şemanın yarattığı strese kaçınma baş etme tepkisiyle yanıt verdiklerinde ise narsisist örüntü gösteren bireyler kendilerini ortalama hissettikleri ve haklı olmadıklarını düşündüren durum ve ortamlardan kaçınabilmektedirler. Aynı zamanda Şengül (2015) göre de kırılğan narsisizm özellikleri taşıyan bireylerin kaçınma başa çıkma stratejisine başvurdıkları görülmekte ve araştırma bulguları desteklenmektedir.

Araştırmanın “bireylerde hak iddia etme arttıkça, hissizlik duyguları bastırma, psikosomatizm ve aktiviteyle zihinden uzaklaştırma artmaktadır” öngörüsü de alan yazıda desteklenmektedir. Narsisizm ölçüleri, hak iddia etme ile ilişkilidir. Daha net bir ifadeyle, narsisist örüntünün artmasıyla hak iddia etme özelliği de yükselmektedir. Ortaya çıkan etki büyükenmeci davranışlarındaki tutarsızlık ile de ilintili bulunmaktadır. Aşırı iddialı önyargı, büyükenmeci narsisizmle ilgili olarak

kırılgan narsisizmden daha güçlü olarak bulunmaktadır. Bu bulgu, narsisizmin çeşitli boyutları arasında ayırım yapmanın önemli olduğu argümanını desteklemektedir (Grosz, Lösch ve Back, 2020). Narsisizmin rekabetçi doğası, proaktif anlamda savunuculuğun davranışsal bir yansıması olabilmektedir. (Raskin ve Terry, 1988; Smith, 2015) Katılımcıların ideal öz imgelerini incelerken, narsisizmde yüksek değer alanların daha rekabetçi olduklarını ve narsisistik örüntülere sahip olduğunu bulgulamaktadır, bu sonuç baskın ve güçlü olarak görülmek için aşırı bir motivasyonu desteklemektedir. Empati disfonksiyonu narsisizmin merkezi olarak kabul edilir ve bilişsel empatinin duygusal empatiden daha az azaldığı düşünülmektedir. Narsisizm örüntüsü olan bireylerin, başka birinin nasıl hissettiğini anladıkları, ancak uygun şekilde yanıt veremedikleri görülmektedir. Narsisizm, laboratuvar görevlerinde daha az duygusal empati ile ilişkilendirildiği için kişilerde hissizlik de gözlenmektedir. Bilişsel empati etkilenmez, ancak motivasyon eksikliği empati kurma yeteneğini azaltabilmektedir. Fonksiyonel bir MRI çalışması, narsisistik özellikleri yüksek olan kişilerin bir empati görevi sırasında sağ anterior insulada azalmış aktivasyon sergilediğini göstermektedir. (Dimaggio, 2012). Özellikle savunmasız narsisizmden muzdarip kişilerin zor ama imkansız olmayan bir görevi vardır: Bu da duygularını bastırmadır. Bu durumda ise duygusal acıyı sağlıklı bir şekilde yönetmek anahtar olmaktadır. Kendine şefkat burada güçlü bir araçtır. Alta yatan gelişimsel travma, depresyon, anksiyete ve ilgili psikiyatrik hastalığı ele almak, tekrarlayan olumsuz düşünceyi kesmeyi öğrenmek ve olumlu yeniden değerlendirme yapmak önemli olmaktadır. Depresif görüş, herhangi bir iyimser bakış açısından daha gerçek ve daha geçerli olduğu için, herhangi bir ilgi görmesi zor bir problemdir. Gerçekte, umut genellikle güvensizlik ve kibirle karşılaşılır ve umut verenler yetersiz, hatta düşmanca veya daha kötü olarak görülmektedir. Dayanıklılığı teşvik etmek, mümkünse kendine inanmak için bir inanç sıçraması yapmak, yardım almak ve kabul etmek için olumsuz öz imajını aşmak, travma sonrası büyüme yaklaşımını benimsemek, utançla yüzleşmek ve nihayetinde bir güvenlik ve eylemlilik duygusu oluşturmak, önem teşkil etmektedir (Brenner, 2020).

Araştırmada kaçınma baş etme biçimi ile mizah tarzları arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde katılımcı mizah arttıkça psikosomatizmin, sosyal çekilmenin ve hissizlik duyguları bastırmanın azaldığı görülmektedir. Katılımcı mizah ile sosyal

çekilme ilişkisi Yip ve Rod (2006) çalışmasında ileri sürülmektedir. Katılımcı mizah yüksek düzeyde kullanılmaya başladığında arkadaşlığı başlatan faktörlerden biri haline geldiği ve ilişki başlatma olasılığının daha yüksek olduğunu ileri sürmektedir. Hissizlik duyguları bastırmanın azalmasına paralel bir alan yazın olarak ise söz konusu mizah stili aynı zamanda açık (benlik) saygısı ile de ilintili bulunmaktadır (Stieger ve ark., 2011). Psikosomatizm arttıkça ise katılımcı mizahın ve kendini geliştirici mizahın azaldığı görülmektedir. Kendini yıkıcı mizah ise artmaktadır. Bu bulgu Porterfield (1987) tarafından desteklenmemektedir. Porterfield'in araştırmasında ise uyumlu mizah kullanımının depresyonu azalttığını ama yaşamın olağan stresi ve duygu durum bozukluğu konusunda bir ilişki göstermediğini ve mizah kullanımının fiziksel ve psikolojik hastalığın iyileşmesine ilişkin etkisine dair bir bulguya rastlanılmamaktadır. Bu farklılığın, söz konusu çalışmanın spesifik olarak kaçınma baş etme biçimini ele almamasından ve klinik düzeyde psikolojik ve fizyolojik patolojilere odaklanılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada hem uyumlu mizah tarzlarının (kendini geliştirici ve katılımcı mizah) hem de uyumsuz mizah tarzlarının (saldırgan ve kendini yıkıcı mizah) kaçınma baş etme tepkisiyle ilişkili olduğu görülmektedir. (Ford, McCreight, Richardson, 2014) çalışmasına göre bireylerin kaçınma baş etme tepkisiyle mizahı kullandıklarında kendilerine zarar veren bir stratejiyle hareket ettiği bulgulanmaktadır. Bu bulgular ışığında mizah tarzları kullanımının bireylerin baş etme stratejilerinde önem taşıdığı desteklenmektedir. Araştırmanın "bireylerde psikosomatizm ve sosyal çekilme arttıkça kendini geliştirici mizah daha az kullanılmaktadır." öngörüsü alan yazıda desteklenmektedir. Koning ve Weiss (2010) evli bireylerde gerçekleştirdiği araştırmasında, kendini geliştirici mizahı az kullanan bireylerin sosyal çekilmeyi daha yüksek oranda kullandığını desteklemektedir.

Araştırmada kırılğan narsisizm ile narsisistik kişilik özelliği arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, araştırmanın "kırılğan narsisist özellikleri yüksek düzeyde olan bireylerin, teşhircilik, hak iddia etme ve narsistik kişilik özellikleri daha fazladır." öngörüsü de farklı bir perspektifte desteklenmektedir. Wang (2016) sosyal medya kullanımı üzerine yaptığı araştırmasında hoş gözüken öz çekimlerin komik olanlara göre daha dikkat çekici olduğunu ancak komik öz çekimler sergileyen bireylerin

teşhircilik amacı güttüğünü ve kırılgan narsisizm özelliği gösterdiğini vurgulamaktadır. Araştırmada otorite, teşhircilik, hak iddia etme, üstünlük ve narsisistik özelliklerin arttıkça kırılgan narsisizmin özelliğinin de arttığı görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde Jauk (2017) çoğu kişilik araştırmacısının büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm özelliklerini birbirinden bağımsız özellikler olarak gördüğünü ancak narsisistik kişilik bozukluğunda iki özelliğinin birlikte var olmasının ortak bir zemine dayandığını ileri sürmektedir. Bu bakımdan alan yazın bulunan bulguları desteklemektedir. Çalışmada farklı olarak içe dönük ve dışa dönük bireylerin sosyal yanıt verme bakımından farklılığına değinilmiştir. Bu farklılığın kaynaklanma nedeninin büyüklenmeci narsisist özellikler taşıyan bireylerin bu örüntülerini devam ettirebilmeleri için sosyal olarak da etkin olmaları olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada büyüklenmeci narsisist örüntüye sahip bireylerin katılımcı ve saldırgan mizahı daha çok kullandığı görülürken, kırılgan narsisist örüntüye sahip bireylerin olumlu mizah tarzlarını az ve olumsuz mizah tarzlarını daha çok kullandıkları görülmektedir. Aynı zamanda büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmin narsisistik kişilik özelliğinin iki ayrı alt boyutu olsa da birbirleriyle ilişkili olduğunu düşündüren bulgular elde edilmiştir. Araştırmada büyüklenmeci narsisist örüntüye sahip olan bireylerin aşırı telafi baş etme biçimini, kırılgan narsisist örüntüye sahip bireylerin hem aşırı telafi hem de kaçınma baş etme biçimini daha çok kullanabildikleri görülmüştür. Araştırma, literatürde narsisistik kişilik özelliği, mizah tarzları ve baş etme biçimlerini konu alarak alan yazına katkı yaptığı ve yeni çalışma alanlarının oluşmasını sağladığı düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada narsisistik kişilik özelliğinin mizah tarzları ve baş etme ile ilişkisi irdelenmiştir. Anket uygulaması sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

Narsisistik kişilik özelliği arttıkça katılımcı mizah ile saldırgan mizahın arttığı görülmüştür.

Narsisistik kişilik özelliği arttıkça statü düşkünlüğü, asilik, kontrol, aşırı bağımsızlık, manipülatif olma, kendini yönelimlilik ve eleştiriye tahammülsüzlüğün arttığı görülmüştür.

Narsisistik kişilik envanterinin toplam alt skoru ile Young kaçınma ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kırılgan narsisizm örüntüsünün arttıkça saldırgan ve kendini yıkıcı mizahın arttığı, kendini geliştirici ve katılımcı mizahın azaldığı görülmüştür.

Kırılgan narsisizm örüntüsünün arttıkça statü düşkünlüğü, asilik, kontrol, aşırı bağımsızlık, manipülatif olma, kendini yönelimlilik ve eleştiriye tahammülsüzlüğün arttığı görülmüştür.

Kırılgan narsisizm örüntüsünün arttıkça psikosomatizm, sosyal çekilme, aktiviteyle zihinden uzaklaşma ve hissizlik duyguları bastırmanın arttığı görülmüştür.

Kırılgan narsisizm örüntüsünün arttıkça teşhircilik, hak iddia etme ve narsisistik kişilik özelliğinin arttığı görülmüştür.

Bulunan sonuçlarla ise bağlantısı bu şekilde düşünülebilmektedir: Narsisistik kişilik özelliği ve alt boyutları, şema sürdürücü başa çıkma biçimleriyle ilişkili bulunurken aynı zamanda mizah tarzları ise hem narsisistik kişilik örüntüsü hem de baş etme araştırmalarında kendine yer bulmuştur (Zeigler-Hill, Z. ve Besser, A. (2011), (Abel, 1998; 2002; Kuiper ve Martin, 1998; Labott ve ark., 1990; Martin ve ark., 1993).

Narsisistik özellikler sergileyen bireylerin çekirdek şemalarının duygusal yoksunluk ve haklılık olduğu bilinmektedir (Young ve ark, 2019). Bu araştırma sonucunda büyülenmeci narsisist örüntüye sahip bireylerin, erken dönem gelişen şema örüntülerinin tetiklenmesini önlemek ve telafi etmek için hem saldırgan hem de katılımcı mizahı kullandıkları görülürken, kırılgan narsisist bireylerin ise olumsuz mizah tarzlarını daha fazla olumlu olan mizah tarzlarını daha az kullanarak yetersizlik ve değersizlik düşüncelerini telafi ettikleri ve aynı zamanda kaçınma baş etme biçimini kullandıkları düşünülmektedir. Bu durumda işlevsiz baş etme biçimlerinin kullanımı, narsisistik bir paradoks yaratıp bireylerin narsisistik örüntüsünü arttırdığı düşünülmektedir. Olumlu olan mizah tarzlarının kullanımı ise (katılımcı ve kendini geliştirici mizah) kırılgan narsisistik örüntüde var olan eleştiriye karşı tahammülsüz olma özelliğini sosyal paydada kırdığı düşünülmektedir. Olumlu mizah tarzlarından biri olan katılımcı mizahın bireylerde statüyü arttırdığı bulunan sonuçlar arasındadır. Narsisist örüntüye sahip bireyin katılımcı mizahı daha çok kullanarak statüsünü ve grup popülaritesini arttırabileceği ve psikolojik kazanım elde edebileceği düşünülmektedir.

Bulgular doğrultusunda, narsisist kişilik özellikleri yüksek düzeyde olan kişilerin, baş etmeyi, diğer bireylere göre daha çok kullandığı tespit edilmektedir. Segal, Hook ve Coolidge (2001), tüm kişilik bozukluklarını, baş etme açısından ele almaktadır. Sınırdaki kişilik özelliği örüntüsü gösteren bireylerin olumsuz yönde etkilendiği izlenimini güçlendirse de sonuçlar, sınırdaki semptomlarda genel bir düşüşün yanı sıra diğer olgunlaşmamış ve yıkıcı kişilik tiplerinin (örneğin antisosyal, narsisistik, histrionik ve sadist kişilikler) bir resmini çizmektedir. Bulguyu destekler nitelikteki bu çalışmada, narsisist kişilik özelliği gösteren bireylerin baş etmeyi daha çok kullandığı fark edilmektedir; farklı olarak olarak Vollrath, Alnaes ve Philos (1995), sadece üç kişilik bozukluğunun: Histrionik, narsisistik ve antisosyal, hastaların alışılmış başa çıkma stillerinden etkilenmediğini vurgulamaktadır. Histrionik veya narsisistik kişilik bozukluğu olan hastalar, diğer kişilik bozukluğu olan hastalardan daha iyi çalışmaktadır. Araştırmalarında histrionik ve narsisistik kişilik bozukluğunun nispeten daha fonksiyonel ve daha az işlevsiz baş etme stilleri kullanma eğiliminde olduğu saptanmaktadır. Bu farklılık, araştırmanın farklı bir evrende ve farklı bir örnekleme ile ilerlemesinden kaynaklanabilmektedir.

Araştırmadaki bulgulara bakıldığında narsisist kişilik özelliği olan bireylerin saldırgan ve katılımcı mizah tarzı ile birlikte baş etmeyi daha fazla kullanması, araştırmanın sonucu olarak değerlendirilebilmektedir. Araştırma hem kümülatif açıdan literatüre katkı sunarken hem alan yazını desteklemesi hem de farklı olduğu yönleri vurgulaması bakımından literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

İnternet üzerinden anket uygulaması yapılan bu araştırmanın örnekleminde 463 doğru çözülmüş anket kabul edilmiş ve veri girişleri sağlanmıştır. Bu girişlerde 18 yaş, alt sınır olarak kabul edilmiştir.

Araştırmaya sınırlı sayıda katılımcı dahil olmuştur, geniş bir örneklem grubu ile çalışıldığında daha kapsamlı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılımcılar Türkiye sınırları içerisinde eşit olmayan bir şekilde katılım sağlamıştır, Türkiye sınırları içinde yer alan bütün bölgelerden eşit katılımcı sağlanması, kültürel farklılıklardan ortaya çıkan sonuçların karşılaştırma imkanı sağlayacaktır.

Araştırmanın internet ortamında yapılmış olması, soruların net bir şekilde anlaşılamamış ya da dikkatli cevaplanamamış olmasına sebebiyet vermiş olabilir. Çalışmanın yüz yüze olarak da gerçekleştirilmesi, literatüre farklı sonuçlar ile katkı sağlayabilir.

Araştırmada kullanılmış demografik bilgiler yanı sıra, daha fazla sayıda demografik bilgi sorusu ile katılımcılardan değişkenlere etki etmesi öngörülen bilgiler elde edilmesi sağlanabilir.

Öneriler

Narsisistik kişilik özelliğinin ise şema terapi yaklaşımının ele aldığı ve şema terapinin faydalı olabildiği kişilik örüntülerinden biri olduğu bilinmektedir. Bireylerin şema sürdürücü başa çıkma biçimleri ise var olan şema örüntülerini devam ettirmektedir. Bu araştırma narsisistik kişilik özelliğine sahip bireylerin şema terapi

yönünden başa çıkma davranışlarını göstererek kişilik özelliği hakkında daha fazla bilgiyi kazandırdığı düşünülmektedir. Gelecek çalışmalarda şema terapi yaklaşımının başa çıkma biçimleri ile diğer kişilik özellikleri araştırabilir ve literatüre katkı sunulabilir.

Bu araştırma klinik anlamda danışan tarafından terapistte aktarılan mizahı kullanma stili, baş etme ve kişilik örüntüleri hakkında danışmanlara ve ruh sağlığı alanında çalışan bireylere bilgi ve gözlem sağlamaktadır. Gelecek çalışmalarda bireyler tarafından kullanılan mizah tarzları, benlik saygısı ve erken dönem gelişen uyumsuz şemalar çalışılıp literatüre kazandırabilir.

Şema terapide; erken dönem uyumsuz şemalara karşı kullanılan başa çıkma biçimlerinin şemayı sürdürdüğü bilinmektedir (Young ve ark, 2019). Gelecek çalışmalarda erken dönem gelişen şema örüntüleri, çocukluk çağı travmaları, ilişkileri sürdürme stratejileri ve baş etme biçimleri çalışılarak bu konu hakkında literatüre daha çok bilgi kazandırabilir.

Bu çalışmada kendini yıkıcı ve saldırgan mizahın arttıkça kırılğan narsisizmin de arttığı görülmektedir. Gelecek çalışmalarda mizah tarzları, mizaç örüntüleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler araştırabilir.

Bu çalışmada saldırgan mizah arttıkça narsisistik kişilik özelliği ve aşırı telafi baş etme biçiminin arttığı görülmektedir. Gelecek çalışmalarda; şema terapi yaklaşımında olan baş etme biçimlerinin saldırgan mizah tarzı ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisi çalışılıp literatüre katkı sağlanabilir.

Bu çalışmada kırılğan narsisist kişilik özelliği arttıkça aşırı telafi ve kaçınma baş etme biçiminin arttığı görülmektedir. Gelecek çalışmalarda kırılğan narsisist örüntüye sahip bireylerin, stres algısı ve stres yönetimi ile ilişkisi çalışılarak literatüre katkı sağlanabilir.

Bu çalışmada büyülenmeci narsisist kişilik özelliği arttıkça aşırı telafi baş etme biçiminin arttığı görülmektedir. Gelecek çalışmalarda narsisistik kişilik özelliğinin psikolojik kontrol, anne- baba tutumları ve baş etme biçimleri ile ilişkisi çalışılabilir.

Bu araştırmada büyüklenmeci narsisist kişilik özelliğinin arttıķa saldırgan ve katılımcı mizahın arttığı görülmektedir. Gelecek araştırmalarda narsisistik kişilik özelliğinin, grup dinamiği ve statü ile ilişkisi araştırabilir ve literatüre katkı sağlanabilir.

Araştırma kapsamında narsistik kişilik özelliğinin mizah tarzları ve baş etme ile ilişkisi konu alınmıştır. İleriki çalışmalarda bu kavramlar ile ilişkili olduğu düşünülen psikolojik belirtiler, duygu regülasyonu ve diğer kişilik özelliklerinin de analiz edilmesi önerilmektedir. Böylece bu araştırmanın konusu olmayan bir alanda alanyazısı çıkarılabilir.

KAYNAKÇA

- Abel, M. H. (1998). Interaction of humor and gender in moderating relationships between stress and outcomes. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 132, ss. 267–276.
- Abel, M. H. (2002). Humor, stress, and coping strategies. *Humor: International Journal of Humor Research*, 15, ss. 365–381
- Adler, A. (1917). *Nervous and mental disease monograph series. Study of organ inferiority and its psychical compensation* (S. E. Jelliffe, Trans.). Washington, DC, US: Nervous and Mental Disease Publishing Co.
- American Psychiatric Association / Amerikan Psikiyatri Birliği APA (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th ed., Text revision)*. Washington, DC: Author.
- Anlı, İ. & Bahadır, F. (2012). Anlı, İ , Bahadır, G. (2012). Kendilik psikolojisine göre narsisistik ve sınır kişilik bozukluğu. *Psikoloji Çalışmaları*, 27(0), 1-12. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iupcd/issue/9406/117941> Erişim Tarihi: 15.01.2020.
- Avneri, A. (1982). *Adjustment patterns of prisoners of war: description and analysis*. Hebrew University, Jerusalem.
- Akın, A., Şahin, M., & Gülşen, M. (2015). Çocukluk çağı narsisizm ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 203-215
- Ayvazoğlu, A. (2017). Psikologların kullandığı mizah tarzları ile sosyotropik otonomik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. s. 25.
- Ar, Y. (2014). Büyüklenmecilik ya da İncinebilirlik: Narsisistik Kişilik Örgütlenmesinin Şema Terapi Yaklaşımı Çerçevesinde Ele Alınması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(3), 29-43.

- Ball, S. A. ve Young, J. E. (2000). Dual focus therapy for personality disorders and substance dependence: Case study results. *Cognitive and Behavioral Practice*, 7, 270-281.
- Baumeister, R. F. & Vohs, K. D. (2001). Narcissism as addiction to esteem. *Psychological Inquiry*, 12, 206–210.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. & Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford Press.
- Beck, A. T., Freeman, A. ve Davis, D. D. (2004). *Cognitive therapy of personality*. New York: The Guilford Press.
- Beck, A. T., Davis, D. D., Freeman, A. (2015). *Cognitive Therapy of Personality Disorders Third Edition*. Personality Disorders.
- Behary, W. T., Siegel, D., Young, J. (2013). *Disarming the Narcissist: Surviving and Thriving with the Self-Absorbed*. New Harbinger Publications: Oakland, CA.
- Bender, D.S. (2005). The therapeutic alliance in the treatment of personality disorders. *Journal of Psychiatric Practice*, 11(2), 73–87.
- Benedict, R. (1938). Continuities and discontinuities in cultural conditioning. *Psychiatry* 2:161-70.
- Berger, A. (1976). *Anatomy of the joke*. J. Commun. 26, 113-115.
- Bergler E. (1956) *Laughter and the Sense of Humor*. Intercontinental Medical Book Corp., New York.
- Besser, A. & Priel, B. (2009). Emotional responses to a romantic partner's imaginary rejection: The roles of attachment anxiety, covert narcissism, and self-evaluation. *Journal of Personality*, 77, 287–325.
- Besser, A. & Priel, B. (2010). Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: Emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29, 874–902.

- Besser, A. ve Zeigler-Hill, V. (2011). Pathological Forms of Narcissism and Perceived Stress During the Transition to the University: The Mediating Role of Humor Styles. *International Journal of Stress Management*. American Psychological Association. Vol. 18, No. 3, 197–221. 1072-5245/11/\$12.00 DOI: 10.1037/a0024826
- Besser, A. Hill, Z. Pincus, A.ve Neria, Y. (2013). Pathological Narcissism and Acute Anxiety Symptoms After Trauma: A Study of Israeli Civilians Exposed to War. *Interpersonal and Biological Processes*. Volume 76
- Brenner, G. H. (2020). Why Are Narcissistic People Prone to Depression? <https://www.psychologytoday.com/us/blog/experimentations/202002/why-are-narcissistic-people-prone-depression> Erişim Tarihi: 21.12.2020.
- Brogaard, B. (2019). Vulnerable Vs Grandiose Narcissism: Which Is More Harmful? <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-mysteries-of-love/201906/vulnerable-vs-grandiose-narcissism-which-is-more-harmful> Erişim Tarihi: 20.01.2020.
- Bushman, B. J. & Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology* 75. 219–229.
- Byrne, D. (1964). *Repression–sensitization as a dimension of personality*. In B A Maher (Ed). *Progress in Experimental Personality Research* (ss. 169–220). New York, Vol. 1: Academic Press.
- By Bitterly, T. Bradford, Brooks, Alison Wood, Schweitzer, Maurice E. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 112(3), Mar 2017, 431-455
- Cain, N. M., Pincus, A. L., Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review*, 28, 638–656.

- Campbell, W. K. & Baumeister, R. F. 2006, Narcissistic Personality Disorder, *Practitioner's Guide to Evidence-Based Psychotherapy* Sf. 423 – 431.
- Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2011). *İkili İlişkilerde Duygusal Manipülasyon*. Çevirmen: Işık Ergüden. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Cooper, A. M. (1998). *Further developments in the clinical diagnosis of narcissistic personality disorder*. In E. Ronningstam (Ed.), *Disorders of narcissism: Diagnostic, clinical, and empirical implications* (pp. 53–74). Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Coser, R. L. (1960) Laughter among colleagues. *Psychiatry* 23, 81-99. Cousins, N. (1979). *Anatomy of an illness*. New York: Norton.
- Craik, F. I. M., Govoni, R., Naveh-Benjamin, M., Anderson, N. D. (1996). The Effects of Divided Attention on Encoding and Retrieval Processes in Human Memory. *Journal of Experimental Psychology: General*. Vol. 125, No. 2, ss. 159-180. Çakır, Z. (2007). *Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri Ve Şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. Hacettepe Üniversitesi.
- Daig, I., Klapp, B. F. ve Fliege, H. (2009). Narcissism Predicts Therapy Outcome in Psychosomatic Patients. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. Volume 31, ss. 368–377.
- Darwin, C. (1872). *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. Murray, London.
- Demirci, İ. & Füsün, E. (2017). Büyüklenmeci narsisizmin iki farklı yüzü: Narsisistik Hayranlık ve rekabetin mutlulukla ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46: 37-58 (ISSN 1300-8889). DOI: 10.15285/maruaebd.330008

- Dervin, D. (1982). Steve and Adam and Ted and Dr. Lasch: The new culture and the culture of narcissism. *The Journal of Psychohistory*, 9, 355-371.
- Dijkstra, M. T. ve Homan, A. C. (2016). Engaging in rather than disengaging from stress: effective coping and perceived control. *Front Psychol* 7:1415. doi:10.3389/fpsyg.2016.01415
- Dimaggio, G. (2012). Narcissistic Personality Disorder: Rethinking What We Know. Narcissistic Personality Disorder: Rethinking What We Know. *Psychiatric Times*. Vol 29 No 7, Volume 29, Issue 7.
- Dixon, N. F. (1980). *Humor: a cognitive alternative to stress? In Stress and Anxiety* (Edited by Sarason I. G. and Spielberger C. D.), Vol. 7, ss. 281-289. Hemisphere, Washington, D.C.
- Dozois, R. Martin, A. ve Faulkner, B. (2013). Early maladaptive schemas, styles of humor and aggression. *Humor*; 26(1): 97–116.
- DSM-5 (2013). Tanı Kriterleri. Amerikan Psikiyatri Birliği.
- Edelstein, R. S., Yim, I. S., Quas, J. A. (2010). Narcissism predicts heightened cortisol reactivity to a psychosocial stressor in men. *Journal of Research in Personality*, 44, 565–572.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi Narsizm? Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gözden Geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (37), ss. 1-10.
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 52, No. 1. ss. 11-17 American Psychological Association, Inc. 0022-3514/87/S00.75
- Eriksen, C. W. (1966). *Cognitive responses to internally cued anxiety*. In C D Spielberger. *Anxiety and Behavior* (ss. 327–360). New York: Academic Press.

- Eysenck, H. J. (1942). *The Appreciation of Humour: An Experimental and Theoretical Study*. Psychological Laboratory, University College, London.
- Eysenck, H. J. (1952). *The Effects of Psychotherapy: An Evaluation*. Institute of Psychiatry, Maudsley Hospital. University of London.
- Fichten, C. S. (1984). See it from my point of view: Videotape and attributions in happy and distressed couples. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 2, ss. 125-142.
- Finney, S. J., & DiStefano, C. (2006). Non-normal and categorical data in structural equation modeling. *Structural equation modeling: A second course*, 10(6), 269-314.
- Folkman, S. & Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21, ss. 219–239.
- Ford, T. E. ve Banos, N. C. (2017). Manipulating humor styles: Engaging in self-enhancing humor reduces state anxiety. *Humor - International Journal of Humor Research* 30(2).
- Ford, Thomas E.; McCreight, Katelyn A.; Richardson, Kyle (2014). *Affective Style, Humor Styles and Happiness*. *Europe's Journal of Psychology*, 10(3), 451– 463. doi:10.5964/ejop.v10i3.766
- Frewen, P., Jaylene, B., Rod, M., Dozois, D. (2008). "Humor styles and personality-vulnerability to depression". *Humor*. 21 (2): 179–195. doi:10.1515/humor.2008.0094
- Fry, W. F. (1982). Humor and the cardiovascular system. *A paper presented at the International Conference on the Study of Humor and Laughter*, Los Angeles, Calif.
- Gabbard, G. O. (1989). Two subtypes of the narcissistic personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53, 527–532.

- Gabbard, G. O. (1998). *Transference and countertransference in the treatment of narcissistic patients*. In E. Ronningstam (Ed.), *Disorders of narcissism: Diagnostic, clinical, and empirical implications* (pp. 53–74). Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Gal, K. & Lazarus, R. S. (1975) The role of activity in anticipating and confronting stressful situations. *J. Human Stress*. 1, 4-20.
- Galloway, G. (2010). Individual differences in personal humor styles: Identification of prominent patterns and their associates. *Personality and Individual Differences*, 48, 563–567.
- Gersten, S. P. (1991). Narcissistic personality disorder consists of two distinct subtypes. *Psychiatric Times*, 8, 25–26.
- Greenwald, A. G. (1980). The totalitarian ego: Fabrication and revision of personal history. *American Psychologist*, 35. 603-618.
- Grosza, M. P., Löscha, T. ve Back, M. D. (2017). The Narcissism-Overclaiming Link Revisited. Research Gate Online Publication.
https://www.researchgate.net/publication/317278909_The_Narcissism-Overclaiming_Link_Revisited Erişim Tarihi: 22.12.2020.
- Grotjahn, M. (1957). *Beyond Laughter*. McGraw-Hill, New York.
- Gurtman, M. B. (1992). Construct validity of interpersonal personality measures: The interpersonal circumplex as a nomological net. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 105–118.
- Hampes, V.P. (2006). The Relation Between Humor Styles and Empathy. *Europe's Journal of Psychology*. 6.3, 34-45.
- Harvey, J. H. & Weary, G. (1984). Current issues in attribution theory and research. *Annual Review of Psychology*, 35, 427-459.

- Heymans, G. (1896). Quantitative Untersuchungen über das "Optischen Paradoxen." *Zeitschrift für Psychologie* 9, 221-255. Hobbes, T. (1651). *Leviathan*. Crooke, London.
- Hofmann, S. G. ve Hay, A. C. Rethinking avoidance: toward a balanced approach to avoidance in treating anxiety disorders. *J Anxiety Disord.* 25:14–21.
- Hofstee, K. B. & Van Heck, G. L. (1990). Special Issue: Personality Language. *European Journal of Personality*. Volume 4, Issue 2, ss. 75-76.
- Jeffrey , E., Klosko, J., & Weishaar, M. (2009). *Şema Terapi*. Litera Yayıncılık.
- Janis, I. L. (1983). *Stress inoculation in health care: Theory and research*. In D Meichenbaum and M Jaremko. *Stress Reduction and Prevention* (ss. 67–99). New York: Plenum.
- Jauk, E., Weigle, E., Lehmann, K., Benedek, M., Neubauer, A. C. (2017). "The Relationship between Grandiose and Vulnerable (Hypersensitive) Narcissism," *Front Psychol.* 8:1600.
- Kant, I. (1951). *Critique of Judgment*, Translated by J. H. Bernard, New York: Hafner Publishing.
- Kathleen, M., Simon, B., Wayne, W. (2014). How important is temperament? The relationship between coping styles, early maladaptive schemas and social anxiety. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, vol. 14, no. 2, ss. 171-190.
- Kelsey, R. M., Ornduff, S. R., McCann, C. M., Reiff, S. (2001). Psychophysiological characteristics of narcissism during active and passive coping. *Psychophysiology*, 38, ss. 292–303.
- Kernberg, O. (1976). *Borderline conditions and pathological narcissism*. New York: Jason Aronson.
- Kernberg, O. (1980). *Internal world and external reality*. New York: Jason Aronson.

- Kernis, M. H. & Sun, C. R. (1994). Narcissism and reactions to interpersonal feedback. *Journal of Research in Personality*, 28, 4–13.
- Kohut, H. (1976). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.
- Koning, E. D. ve Weiss, R. L. (2010). The Relational Humor Inventory: Functions of Humor in Close Relationships, *The American Journal of Family Therapy*, 30:1, 1-18, DOI: 10.1080/019261802753455615
- Körük, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Riskli Davranışların Ortaya Çıkmasında Yordayıcı Bir Etken Olarak Uyumsuz Şemaların Telafileri, *Nesne Psikoloji Dergisi*, (NPD), Cilt 5, Sayı 9, Volume 5, Issue 9
- Kretschmer, E. (1925). *Physique and Character*. Harcourt, Brace.
- Kirsh, G. A. ve Kuiper, N. A. (2003). Positive and negative aspects of sense of humor: Associations with the constructs of individualism and relatedness. *Humor: International Journal of Humor Research*, 16 (1) , 33-62.
- Kushner, M. Sher, K. (1989). Fear of Psychological Treatment and Its Relation to Mental Health Service Avoidance. *Professional Psychology: Research and Practice* 1989, Vol. 20, No. 4, 251-257
- Krohne, H. W. (1978). *Individual differences in coping with stress and anxiety*. In C D Spielberger and I G Sarason. *Stress and Anxiety* (ss. 233–260). Washington, DC, Vol. 5: Hemisphere.
- Krohne, H. W. (1993). *Vigilance and cognitive avoidance as concepts in coping research*. In H W Krohne. *Attention and Avoidance. Strategies in Coping with Aversiveness* (ss. 19–50). Seattle, WA: Hogrefe & Huber.
- Krohne, H. W. (1996). *Individual differences in coping*. In M Zeidner and N S Endler (Eds). *Handbook of Coping: Theory, Research, Applications* (ss. 381– 409). New York: Wiley.

- Krueger, N., McCormick, R. A., Schulz, S. C. & Grueneir, R. (1993). Impulsivity coping styles, and triggers for craving in substance abusers with borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*. 7. 214-222.
- Kuiper, N. A. & Martin, R. A. (1998). *Is sense of humor a positive personality characteristic?* In W. Ruch (Ed.), *The sense of humor: Explorations of a personality characteristic* (ss.159–178). Berlin, Germany: Walter de Gruyter.
- Labott, S. M., Ahleman, S., Wolever, M. E., Martin, R. B. (1990). The physiological and psychological effects of the expression and inhibition of emotion. *Behavioral Medicine*, 16, ss. 182–189.
- Lancer, D. (2018). Understanding the Mind of a Narcissist. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/toxicrelationships/201804/understand-the-mind-narcissist>. Erişim Tarihi: 04.01.2020.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lazarus, R. S. & Launier, R. (1978). *Stress related transactions between person and environment*. In L. A. Pervin & M. Lewis (Eds.), *Perspectives in interactional psychology* (ss. 287-327). New York: Plenum.
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and Adaptation*. New York: Oxford University Press.
- Lefcourt, H. M. & Martin, R. A. (1986). *Humor and life stress: Antidote to adversity*. New York: Springer/Verlag.
- Lefcourt, H. M., Antrobus, P., Hogg, E. (1974). Humor response and humor production as a function of locus of control, field dependence and type of reinforcement. *J. Person*. 42, ss. 632-654.
- Lefcourt, H. M., Sordani, C., Sordani, C. (1974). Locus of control and the expression of humor. *J. Person*. 42, 130-143.
- Malkin, C. (2015). *Rethinking narcissism: The secret to recognizing and coping with narcissists*. New York: Harper Perennial.

- Martin, R. A. & Lefcourt, H. M. (1983). Sense of humor as a moderator of relation between stressors and moods. *J. Person. sot. Psychol.* 45, 1313-1324.
- Martin, R. A. (2007). *The psychology of humor: An integrative approach*. Burlington, MA: Elsevier.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37, 48–75.
- Martin, R. A. (1989). *Humor and the mastery of living: Using humor to cope with the daily stresses of growing up*. In McGhee, P.E. (ed.). *Humor and children's development: A guide to practical applications* (ss.135-154). New York: Haworth Press.
- Martin, R. A. & James P. Dobbin (1988). Sense of humor, hassles, and immunoglobulin A: Evidence for a stress-moderating effect of humor. *International Journal of Psychiatry in Medicine*, 18, (2), 93-105.
- Martin, R. A., Kuiper, N. A., Olinger, L. J., Dance, K. A. (1993). Humor, coping with stress, self-concept, and psychological well-being. *Humor: International Journal of Humor Research*, 6, 89–104.
- Masiak, J., Kuśpit, M., Surtel, W. ve Jarosz, M. J. (2014). Stress, coping styles and personality tendencies of medical students of urban and rural origin. *Ann Agric Environ Med.* 21(1): 189–193.
- McCrae, R. R., Costa, T., Hrebickova, M., Ostendorf, F., Alois, A., Avia, M. D., Sanz, J., Bernardos, S., Kusdil, M., Woodfiels, R., Saunders, P. R., Smith, P. B. (2000). Nature over nurture: Temperament, personality, and life span development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 173-186. doi: 10.1037//0022-3514.78.1.173

- McGhee, P. E. (1979). *Humor: Its Origin and Development*. Freeman, San Francisco, Calif.
- Mechanic, D. (1974). *Social structure and personal adaptation: Some neglected dimensions*. ss. 32-44 in G. V. Coehlo, D. A. Hamburg and J. E. Adams (eds.), *Coping and Adaptation*. New York: Basic Books.
- Mededović, J. ve Bulut, T. (2017). Expanding The Nomological Network Of Dark Tetrad: The Case Of Cynicism, Aggressive Humor And Attitudes Towards Immigrants. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja Vol. XXXVI / 3 / 7-19* Originalni naučni rad UDK: 316.647.8:314.151.3-054.73
- Miller, J. D. & Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76, 449–476.
- Miller, J. D., & Campbell, W. K. (2011). *Addressing criticisms of the narcissistic personality inventory (NPI)*. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder, theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (ss. 146–152). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Miller, S. M. (1980). *When is little information a dangerous thing? Coping with stressful events by monitoring versus blunting*. In S Levine and H Ursin (Eds), (1980). *Health and Coping* (ss. 145–169). New York: Plenum.
- Miller, S. M. (1987). Monitoring and blunting: Validation of a questionnaire to assess styles of information seeking under threat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, ss. 345-353.
- Millon, T. (1981). *Disorders of Personality*. DSM-III: Axis II. New York: Wiley.
- Millon, T., Grossman, S., Million, C., Meagher, S., Ramnath, R. (2004). *Personality Disorders in Modern Life*. Wiley. s. 343. ISBN 978-0-471-23734-1.

- Ng, H. Tam, K. Shu, T. (2011). The money attitude of covert and overt narcissists. *Personality and Individual Differences*. 51(2):160-165
- Ozan, E., Kırkpınar, İ., Aydın, N., Fidan, T., Oral, M. (2008). Narsisistik Kişilik Bozukluğu: Gelişim Süreçleri ve Yaşamı. RCHP, *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar Dergisi / Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry*. ISSN 1307-2099
- Özbay, Palancı, Kandemir, & Çakır. (2012). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal öz-yeterlilik ve başa çıkma davranışları ile yordanması. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Özdolap, M. (2015). *Mizah Tarzları ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı.
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. C., Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 21, 365–379.
- Pincus, A.L. & Roche, M.J. (2011). *Narcissistic Grandiosity and Narcissistic Vulnerability*. The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings and Treatments, John Wiley& Sons: New Jersey.
- Porterfield, A. L. (1987). Does sense of humor moderate the impact of life stress on psychological and physical well-being? *Journal of Research in Personality*, 21, 306-317.
- Rafaeli, E., Bernstein, D.P., Young, J. (2011). *Schema Therapy: The CBT Distinctive Features Series*. Routledge: New York.
- Raskin, V. (1998). *The Sense of Humor and The Truth. The sense of humor: exploration of a personality characteristic*. Edited by Willibald Ruch. Ss. 4-6. Berlin; New York: Mouton de Gruyder.

- Raskin, R. ve Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890-902.
- Rhodewalt, F. & Morf, C. C. (1998). On self-aggrandizement and anger: A temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 672–685.
- Rhodewalt, F., Tragakis, M. ve Finnerty, J. (2005). Narcissism and self-handicapping: Linking self-aggrandizement to behavior. *Journal of Research in Personality* 40, ss. 573–597.
- Rod, M. (2001). "Humor, laughter, and physical health: Methodological issues and research findings". *Psychological Bulletin*. 127 (4): 504–519. doi:10.1037/0033-2909.127.4.504.
- Rod, M. ve Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., Weir, K. (2003). "Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire". *Journal of Research in Personality*. 37 (1): 48–75. doi:10.1016/S0092-6566(02)00534-2
- Romero, E. & Kevin, C. (2006). "The Use of Humor in the Workplace". *Academy of Management Perspectives*. 20 (2): 58–69. doi:10.5465/amp.2006.20591005
- Ronningstam, E. (2012). Alliance building and narcissistic personality disorder. *Journal of Clinical Psychology*, 68(8), 943–953.
- Roth, S. & Cohen, L. J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American Psychologist*, 41, ss. 813–819.
- Roy-Byrne, P. P., Vitaliano, P. P., Cowley, D. S., Luciano, G., Zheng, Y., Dunner, D. L. (1992). Coping in panic and major depressive disorder: Relative effects of symptom severity and diagnostic co morbidity. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 180. 179-183.

- Ruch, G. (2007). 'Thoughtful' practice: child care social work and the role of case discussion. *Child & Family Social Work*. Volume 12, Issue 4, ss. 370-379.
- Ruch, W. (1998). *Explorations of a Personality Characteristic*. De Gruyter Mouton. ss. 159–178. ISBN 9783110804607.
- Ruch, W. (2007). *Foreword and overview for: The sense of humor : A new look at an old concept*. In: Ruch, Willibald. *The sense of humor: explorations of a personality characteristic*. Berlin: De Gruyter, 3-14.
- Ruiz, J. M., Smith, T. W., Rhodewalt, F. (2001). Distinguishing narcissism and hostility: Similarities and differences in interpersonal circumplex and five-factor correlates. *Journal of Personality Assessment*, 76, 537–555.
- Russ, E., Shedler, J., Bradley, R., Westen, D. (2008). Refining the construct of narcissistic Personality disorder: Diagnostic criteria and subtypes. *American Journal of Psychiatry*, 165(11), 1473–1481.
- Schiller, P. (1938). A configurational theory of puzzles and jokes. *J. Genet. Psychol.* 18, 217-234.
- Schroevers, M. J., Kraaij, V., Garnefski, N. (2011). Cancer patients' experience of positive and negative changes due to the illness: relationships with psychological well-being, coping, and goal reengagement. *Psychooncology* 20(2):165-72. doi:10.1002/pon.1718
- Segal, D. L., Hook, J. N. ve Coolidge, F. L. (2001). Personality Dysfunction, Coping Styles, and Clinical Symptoms in Younger and Older Adults. *Journal of Clinical Geropsychology*, Vol. 7, No. 3.
- Selvi, K. (2018). Narsisistik Kişilik Bozukluğunun, Adler'in Aşağılık ve Üstünlük Kompleksleri Açısından Analizi: Bir Olgu Çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 2018, 5(1), 1-20.

- Şengul, B. Z., Unal, E., Akça, S., Canbolat, F., Denizci, M., & Bastuğ, G. (2015). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS). *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 28, 231-241doi: 10.5350/DAJPN2015280306
- Sevim, B. (2011). *Roles Of Attachment Styles On Personality Traits, and Anger On Relationship and Life Satisfaction: Mediator Roles of Humor, Intimacy, and Psychological Problems*. A Thesis Submitted to the Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University.
- Sherman, E. D., Miller, J. D., Few, L. R., Campbell, W. K., Widiger, T. A., Crego, C., Lynam, D. R. (2015). Development of a short form of the Five-Factor Narcissism Inventory: The FFNISF. *Psychological Assessment*, 27(3), 1110–1116.
- Smith, R. E. (1971). Humor, anxiety and task performance. *J. Person. sot. Psychol.* 19, 243-246.
- Smith, M. F. (2015). *Narcissism As Defensive-Compensation: A Thesis Examining Competitive Behaviors & Psychological Defensiveness*. Shippensburg University.
- Sommer, K. L., Kirkland, K. L., Newman, S. R., Estrella, P., Andreassi, J. L. (2009). Narcissism and cardiovascular reactivity to rejection imagery. *Journal of Applied Social Psychology*, 39, 1083–1115.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., Çakır, Z. (2008). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Faktör Yapısının İncelenmesi: *Çalışma II*. Değerlendirmme Aşamasında, Akt. Çakır, 2008.
- South, C.S., Eaton, N.R., & Krueger, R.F. (2012). *Narcissism in Official Classification Systems*. In Campbell, W.K. & Miller, J.D. (Eds), *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings and Treatments*, John Wiley& Sons: New Jersey.

- Spencer, H. (1860). The physiology of laughter. *McMilkan's Magazine* 1, 395402.
- Stieger, S., Formann, A. K., Burger, C. (2011). "Humor styles and their relationship to explicit and implicit self-esteem". *Personality and Individual Differences*. Elsevier. 50 (5): 747–750. doi:10.1016/j.paid.2010.11.025
- Symington, N. (1993). *Narcissism: A New Theory*. H. Karnac Ltd. ss. 6-7. ISBN 9781855750470.
- Snyder, M. L., Stephan, W. G., Rosenfield, D. (1978). *Attributional egotism*. In J. H. Harvey, W. Ickes, & R. F. Kidd (Eds.), *New directions in attribution research* (Vol. 2, ss. 91-117). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Tamres, K. (2002). Sex Differences in Coping Behavior: A Meta-Analytic Review and an Examination of Relative Coping. *Personality and Social Psychology Review*, Vol. 6, No. 1, 2-30
- TDK – Türk Dil Kurumu (2020). Narsisizm sözlük anlamı. Güncel Türkçe Sözlük. <https://www.sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.01.2020.
- Timuroğlu, K. İşcan, F. (2008). İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 22 Sayı: 2
- Tunçel, T. (2019). Evli bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri, şema sürdürücü başa çıkma davranışları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı. Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Ünal, M. (2014). Influence of Leaders' Humor Styles on the Employees' Job Related Affective Well-Being. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, Vol. 4, No.1, pp. 201–211

- Üzümcü, E. (2016). Büyüklenmeci ve kırılgan narsistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörlerin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı. Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Venta, A., Sharp, C., & Hart, J. (2012). The relation between anxiety disorder and experiential avoidance in inpatient adolescents. *Psychological Assessment*, 24(1), 240– 248. <https://doi.org/10.1037/a0025362>
- Vollrath, M., Alnaes, R. A. ve Philos, T. (1995). Coping Styles Predict Change In Personality Disorders. *Journal of Personality Disorders*, 9(4), 371-385, The Guilford Press.
- Vernon, P. A., Martin, R. A., Schermer, J. A., Mackie, A. (2008). A behavioral genetic investigation of humor styles and their correlations with the Big-5 personality dimensions. *Personality and Individual Differences*, 44, 1116– 1125.
- Veselka, L., Schermer, J. A., Martin, R. A., Vernon, P. A. (2010). Relations between humor styles and the Dark Triad traits of personality. *Personality and Individual Differences*, 48, 772–774.
- Vitaliano, P. P., Maiuro, R. D., Russo, J., DeWolfe, D. & Hall, G. (1990). Coping profiles associated with psychiatric physical health, work, and family problems. *Health Psychology*. 9. 348-376.
- Vollrath, M., Alnaes, R., Torgersen, S. (1994). Coping and MCMI-II personality disorders. *Journal of Personality Disorders*. s. 53-64.
- Wallach, M. A. & Wallach, L. (1983). *Psychology's sanction for selfishness: The error of egoism in theory and therapy*. San Francisco: Freeman.
- Wang, C. C. (2016). *Exploring the Effects of Gratifications, Narcissism, Sense of Humor and Sensation-seeking on the Sharing Humorous Selfies Online*. The Chinese University of Hong Kong.

- Webb, E. (1915). Character and intelligence. *British Journal of Psychology Monographs*, 1(3), 1–99.
- White, R. W. (1974). *Strategies of adaptation: An attempt at systematic description*. ss. 47-68 in G. V. Coehlo, D. A. Hamburg and J. E. Adams (eds.), *Coping and Adaptation*. New York: Basic Books.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 590–597.
- Yerlikaya, E. E. (2003). *Mizah Tarzları Ölçeği'nin uyarlama çalışması (Yüksek lisans tezi)*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yılmaz, M. T. (2014). Kapitalist Hegemonya İlişkilerinin Sürekliliği: Narsisizm. Online Erişim: KongreKara Burun. http://kongrekaraburun.org/wp-content/uploads/2014/08/images_2014_TamMetinler_A1_03_MTakiYilmazEtAl.pdf Erişim Tarihi: 06.04.2020.
- Yip, J. & Rod, M. (2006). "Sense of humor, emotional intelligence, and social competence". *Journal of Research in Personality*. 40 (6): 1202–1208. doi:10.1016/j.jrp.2005.08.005
- Young, J. E. (1990). *Cognitive Therapy for Personality Disorders*. Sarasota, FL: Professional Resources Press.
- Young, J. E. (1995). Young telafi ölçeği. Basılmamış rapor. Akt. Çakır, 2007.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Sarasota FL: Professional Resource Press.
- Young, J. E., Klosko, J., Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A Practitioner's guide*. New York: Guilford Press.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2017). *Şema Terapi*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

- Zeidner, M. & Endler, N. S. (1996). *Handbook of Coping: Theory, Research, Applications*. New York: Wiley.
- Zeigler-Hill, Z. ve Besser, A. (2011). Humor style mediates the association between, pathological narcissism and self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 50(8), 1196–1201. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.02.006>
- Ziegler, E., Levine, J., Gould, L. (1967). Cognitive challenge as a factor in children's humor appreciation. *J. Person. sot. Psychol.* 6, 332-336.
- Zillman, D. & Stocking, S. H. (1976). Putdown humor. *J. Commun.* 26, 154-163.
- Zuern, J. D. (1998), "Freud: On Narcissism", *Critica Link*, University of Hawaii. Reading Guide for I: 73-76.

EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Tez Anket Çalışması Değerli katılımcı;

Bu araştırma, İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Selin Uçar tarafından Dr. Öğr. Üyesi Burcu Sevim danışmanlığında tez çalışması kapsamında yürütülmektedir.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılmayı kabul etmeniz halinde uğrayabileceğiniz bir fiziksel/ruhsal zarar riski bulunmamaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Anketi doldururken yanıt vermek istemediğiniz, size kendinizi rahatsız hissettiren sorular olursa herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilme hakkına sahipsiniz.

Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı altında olmadan size en uygun gelen cevapları içtenlikle cevaplamanızdır. Anketi doldurma süresi yaklaşık 15 dakikadır. Araştırma sonuçları ile ilgili bilgi almak istemeniz halinde mail adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Araştırmaya katılım koşullarını okudum ve çalışmada yer almayı kabul ediyorum.

Evet, kabul ediyorum.

Ek 2. Sosyodemografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaşınız:....

3. Eğitim Seviyeniz: ☐ Okuryazar

☐ İlköğretim ☐ Lise

☐ Lisans

☐ Yüksek Lisans ve üstü

4. Medeni Durumunuz: ☐ Evli

☐ Bekar

☐ Boşanmış

☐ Birlikte yaşıyor

5. Çalışma Durumunuz:

☐ Çalışıyor

☐ Çalışmıyor

6. Aylık Geliriniz:

☐ 0-1500

☐ 1500-2500

☐ 2500-3500

☐ 3500-4500

☐ 4500 ve üzeri

7. Şu anda yaşadığınız yer ☐ Köy

☐ Kasaba ☐ Şehir

☐ Büyükşehir

8. Geçmişte herhangi bir psikolojik rahatsızlık geçirdiniz mi? ☐ Evet ☐ Hayır

9. Şu anda herhangi bir psikolojik rahatsızlığınız var mı? ☐ Evet ☐ Hayır

10. Herhangi bir psikolojik tedavi görüyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

Ek 3. Young-K Ölçeği

Aşağıda kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Daha sonra 1 den 6 ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek dereceyi seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. Beni üzen konular hakkında düşünmemeye çalışırım.
2. Sakinleşmek için alkol alırım.
3. Çoğu zaman mutluyumdur.
4. Çok nadiren üzgün veya hüznü hissedirim.
5. Akklı duygulara üstün tutarım.
6. Hoşlanmadığım insanlara bile kızmamam gerektiğine inanırım.

7. İyi hissetmek için uyuşturucu kullanırım.
8. Çocukluğumu hatırladığımda pek bir şey hissetmem.
9. Sıkıldığımda sigara içerim.
10. Sindirim sistemim ile ilgili şikayetlerim var (Örn: hazımsızlık, ülser, bağırsak bozulması).
11. Kendimi uyuşmuş hissederim.
12. Sık sık baş başım ağrır.
13. Kızginken insanlardan uzak dururum.
14. Yaşıtlarım kadar enerjim yok.
15. Kas ağrısı şikayetlerim var.
16. Yalnızken oldukça fazla TV seyredirim.
17. İnsanın duygularını kontrol altında tutmak için aklını kullanması gerektiğine inanırım.
18. Hiç kimseden aşırı nefret edemem.
19. Bir şeyler ters gittiğindeki felsefem, olanları bir an önce geride bırakıp yola devam etmektir.
20. Kırıldığım zaman insanların yanından uzaklaşıyorum.
21. Çocukluk yıllarımı pek hatırlamam.
22. Gün içinde sık sık şekerleme yaparım veya uyurum.
23. Dolaşırken veya yolculuk yaparken çok mutlu olurum.
24. Kendimi önümdeki işe vererek sıkıntı hissetmekten kurtulurum.
25. Zamanımın çoğunu hayal kurarak geçiririm.

26. Sıkıntılı olduğumda iyi hissetmek için bir şeyler yerim.
27. Geçmişimle ilgili sıkıntılı anıları düşünmemeye çalışırım.
28. Kendimi sürekli bir şeylerle meşgul edip düşünmeye zaman ayırmazsam daha iyi hissederim.
29. Çok mutlu bir çocukluğum oldu.
30. Üzgünken insanlardan uzak dururum.
31. İnsanlar kafamı sürekli kuma gömdüğümü söylerler; başka bir deyişle, hoş olmayan düşünceleri görmezden gelirim.
32. Hayal kırıklıkları ve kayıplar üzerine fazla düşünmemeye eğilimliyim.
33. Çoğu zaman, içinde bulunduğum durum güçlü duygular hissetmemi gerektirse de bir şey hissetmem.
34. Böylesine iyi ana-babam olduğu için çok şanslıyım.
35. Çoğu zaman duygusal olarak tarafsız/ nötr kalmaya çalışırım.
36. İyi hissetmek için, kendimi ihtiyacım olmayan şeyler alırken bulurum.
37. Beni zorlayacak veya rahatımı kaçırarak durumları girmemeye çalışırım.
38. İşler benim için iyi gitmiyorsa hastalanırım.
39. İnsanlar beni terk ederse veya ölürse çok fazla üzülmem.
40. Başkalarının benim hakkımda ne düşündükleri beni ilgilendirmez.

Ek 4. Young –T Ölçeği

Aşağıda kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Eğer isterseniz ifadeyi size en yakın gelecek şekilde yeniden yazıp derecelendirebilirsiniz. Daha sonra 1 den 6 ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek dereceyi seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor beni gözetmeyeceklerinden

A: Örnek: ---4---İnsanların benden hoşlanmayacaklarından ☐ endişe duyarım

1. Kırıldığımı çevremdeki insanlara belli ederim.
2. İşler kötü gittiğinde sıklıkla başkalarını suçlarım.
3. İnsanlar beni hayal kırıklığına uğrattığında veya ihanet ettiğinde çok fazla öfkelenir ve bunu gösteririm.
4. İntikam almadan öfkem dinmez.
5. Eleştirildiğimde savunmaya geçerim.
6. Başarılarımı veya galibiyetimi başkalarının taktir etmesi önemlidir.
7. _Pahalı araba, elbiseler, ev gibi başarının görünür ifadeleri benim için önemlidir.

8. En iyi ve en başarılı olmak için çok çalışırım.
9. Tanınmış olmak benim için önemlidir.
10. Başarı, ün, zenginlik, güç veya popülerite kazanma ile ilgili hayaller kurarım.
11. İlgi odağı olmak hoşuma gider.
12. Diğer insanlardan daha cilveli / baştan çıkarıcı bir insanımdır.
13. Hayatımda düzen olmasına çok önem veririm (Organizasyon, düzenlilik, planlama, gündelik işler).
14. İşler kötü gitmesin diye çok çaba harcarım.
15. Hata yapmamak için karar verirken kılı kırk yararım.
16. Çevremdeki insanların yaptıklarını fazlasıyla kontrol ederim.
17. Çevremdeki insanlar üzerinde denetim veya otorite sahibi olabildiğim ortamlardan hoşlanırım.
18. Hayatımla ilgili bir şey söyleyen, bana karışan insanlardan hoşlanmam.
19. Uzlaşmakta veya kabullenmekte çok zorlanırım.
20. Kimseye bağımlı olmak istemem.
21. Kendi kararlarımı almak ve kendime yeterli olmak benim için hayati önem taşır.
22. Bir insana bağlı kalmakta veya yerleşik bir düzen kurmakta güçlük çekerim.
23. İstedikimi yapma özgürlüğüm olması için “bağımsız biri” olmayı tercih ederim.
24. Kendimi sadece bir iş veya kariyerle sınırlamakta zorlanırım, hep başka seçeneklerim olmalıdır.
25. Genellikle kendi ihtiyaçlarımı başkalarınınkinden önde tutarım.
26. İnsanlara sık sık ne yapmaları gerektiğini söylerim. Her şeyin doğru bir şekilde yapılmasını isterim.

- 27.Diğer insanlar gibi önce kendimi düşünürüm.
- 28.Bulunduğum ortamın rahat olması benim için çok önemlidir (örn: ısı, ışık, mobilya).
- 29.Kendimi asi biri olarak görürüm ve genellikle otoriteye karşı koyarım.
- 30.Kurallardan hoşlanmam ve onları çiğnemekten mutlu olurum.
- 31.Hoş karşılanmasa veya bana uymasa da alışılmışın dışında olmayı severim.
- 32.Toplumun standartlarında başarılı olmak için uğraşmam.
- 33.Çevremdekilerden hep farklı oldum.
- 34.Kendimden bahsetmeyi sevmem ve insanların özel yaşamımı veya hislerimi bilmelerinden hoşlanmam.
35. Kendimden emin olmasam da veya kendimi kırılmış hissetsem de başkalarına hep güçlü görünmeye çalışırım.
- 36.Değer verdiğim insana yakın dururum ve sahiplenirim.
37. Hedeflerime ulaşmak için sık sık çıkarlarım doğrultusunda yönlendirici davranışlarda bulunurum.
- 38.İstedikimi elde etmek için açıkça söylemektense dolaylı yollara başvururum
39. İnsanlarla aramda mesafe bırakırım; bu sayede benim izin verdiğim kadar beni tanırılar.
- 40.Çok eleştiririm.
41. Standartlarımı korumak ve sorumluluklarımı yerine getirmek için kendimi yoğun bir baskı altında hissederim.
- 42._Kendimi ifade ederken sıklıkla patavatsız veya duyarsızımdır.
- 43._Hep iyimser olmaya çalışırım; olumsuzluklara odaklanmama izin vermem.
44. Ne hissettiğime aldırmadan çevremdekilere güler yüz göstermem gerektiğine inanırım.

45. Başkaları benden daha başarılı veya daha fazla ilgi odağı olduğunda kıskanırım veya kötü hissederim.
46. Hakkım olanı aldığımdan ve aldatılmadığımdan emin olmak için çok ileri gidebilirim.
47. İnsanları gerektiğinde şaşırtıp alt edebilmek için yollar ararım, dolayısı ile benden faydalanamazlar veya bana kötülük yapamazlar.
48. İnsanların benden hoşlanması için nasıl davranacağımı veya ne söyleyeceğimi bilirim.

Ek 5. Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ)

İnsanlar mizahı çok farklı biçimlerde yaşar ve dışa vururlar. Aşağıda mizahın yaşanabileceği farklı biçimleri ifade eden cümleler yer almaktadır.

Lütfen her bir cümleyi dikkatle okuyarak o ifadeye ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı belirtin. Lütfen mümkün olduğunca dürüst ve tarafsız olarak yanıtlamaya çalışın. Yanıtlarınız için aşağıdaki değerlendirme ölçeğini temel alın:

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamıyla katılıyorum
1. Genellikle çok fazla gülmem ya da başkalarıyla şakalaşmam.	1	2	3	4	5	6	7
2. Moralim bozuk olduğunda genellikle kendimi mizahla neşelendirebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Birisi hata yaptığında çoğunlukla onunla bu konuda dalga geçerim.	1	2	3	4	5	6	7
4. İnsanların benimle dalga geçmelerine ya da bana gülmelerine gereğinden fazla izin veriyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5. İnsanları güldürmek için çok fazla uğraşmam gerekmez - doğuştan esprili bir insan gibiyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
6. Tek başıma bile olsam çoğunlukla yaşamın gariplikleriyle eğlenirim.	1	2	3	4	5	6	7
7. İnsanlar asla benim mizah anlayışım yüzünden gücenmez ya da incinmezler.	1	2	3	4	5	6	7
8. Kendimi yermem ailemi ya da arkadaşlarımı güldürüyorsa eğer, çoğunlukla bu işi kendimden geçerek yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Başımdan geçen komik şeyleri anlatarak insanları pek güldürmem.	1	2	3	4	5	6	7
10. Üzgün ya da mutsuzsam, kendimi daha iyi hissetmek için genellikle o durumla ilgili gülünç bir şeyler düşünmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Espri yaparken ya da komik bir şey söylerken genellikle karşımdakilerin bunu nasıl kaldıracağını pek önemsemem.	1	2	3	4	5	6	7
12. Çoğunlukla kendi güçsüzlüklerim, gaflarım ya da hatalarımla ilgili gülünç şeylerden söz ederek,	1	2	3	4	5	6	7

13. Yakın arkadaşlarımla çok sık şakalaşır ve gülerim.	1	2	3	4	5	6	7
14. Yaşama karşı takındığım mizahi bakış açısı, benim olaylar karşısında aşırı derecede üzülmemi ya da kederlenmemi önler.	1	2	3	4	5	6	7
15. İnsanların, mizahı başkalarını eleştirmek ya da aşağılamak için kullanmalarından hoşlanmam.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çoğunlukla kendi kendimi kötüleyen ya da alaya alan espriler yapmam.	1	2	3	4	5	6	7
17. Genellikle fıkra anlatmaktan ve insanları eğlendirmekten hoşlanmam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Tek başıyysam ve mutsuzsam, kendimi neşelendirecek gülünç şeyler düşünmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Bazen öyle komik şeyler gelir ki aklıma bunlar insanları incitebilecek, yakışık almaz şeyler olsa bile, kendimi tutamam söylerim.	1	2	3	4	5	6	7
20. Espriler yaparken ya da komik olmaya çalışırken çoğunlukla kendimi gereğinden fazla eleştiririm.	1	2	3	4	5	6	7
21. İnsanları güldürmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Kederli ya da üzgünsem genellikle mizahi bakış açımı kaybederim.	1	2	3	4	5	6	7
23. Bütün arkadaşlarım bunu yapıyor olsa bile, bir başkasıyla alay edip ona gülerlerken asla onlara eşlik etmem.	1	2	3	4	5	6	7
24. Arkadaşlarımla ya da ailemle birlikteyken çoğunlukla hakkında espri yapılan ya da dalga geçilen kişi ben olurum.	1	2	3	4	5	6	7

25. Arkadaşlarımla çok sık şakalaşmam.	1	2	3	4	5	6	7
26. Tecrübelerime göre bir durumun eğlendirici yanlarını düşünmek, sorunlarla başa çıkmada çoğunlukla etkili bir yoldur.	1	2	3	4	5	6	7
27. Birinden hoşlanmazsam çoğunlukla onu küçük düşürmek için hakkında espri yapar ya da alay ederim.	1	2	3	4	5	6	7
28. Sorunlarım varsa ya da üzgünsem, çoğunlukla gerçek duygularımı, en yakın arkadaşlarım bile anlamasın diye, espriler yaparak gizlerim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Başkalarıyla birlikteyken genellikle aklıma söyleyecek esprili şeyler gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
30. Neşelenmek için başkalarıyla birlikte olmam gerekmez, genellikle tek başımayken bile gülecek şeyler bulabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
31. Bir şey bana gerçekten gülünç gelse bile, birini gücendirecekse eğer, buna gülmem ya da bununla ilgili espri yapmam.	1	2	3	4	5	6	7
32. Başkalarının bana gülmesine izin vermek; benim, ailemi ve arkadaşlarımı neşelendirme tarzımdır.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 6. Kırılğan Narsisizm Ölçeği (KNÖ)

Lütfen aşığıdaki soruları, her bir maddenin sizin duygu ve davranışlarınızı ne dereceye kadar tanımladığına karar vererek cevaplandırınız. Altta yazılı derecelendirme ölçeğinden bir rakam seçerek her bir maddenin yanındaki boşluğu doldurunuz.

1 = Hiç tanımlamıyor / Doğru değıl / Kesinlikle katılmıyorum 2 = Yansıtmıyor

3 = Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor / Kararsızım 4 = Yansıtıyor

5 = Oldukça tanımlıyor /Doğru/ Kesinlikle katılıyorum

1. Duygularım, başkalarının alayları veya aşığılayıcı sözleriyle kolayca incinir.
2. Bir mekâna girdiğimde sıklıkla kendimin farkında olur ve başkalarının gözlerinin benim üzerimde olduğunu hissederim.
3. Diğer insanların sorunları hakkında endişelenmeksizin kendimde yeterince sorun olduğunu hissederim.
4. Mizaç olarak çoğu insandan farklı olduğumu hissederim.
5. Sıklıkla başkalarının görüşlerini kişisel olarak yorumlarım.
6. Kendimi kolayca kendi uğraşılarıma kaptırır ve başkalarının varlığını unuturum.
7. Bir gruptaki kişilerin en az biri tarafından takdir edildiğimi bilmezsem, o grupta beraber olmaktan hoşlanmam.
8. Diğer insanlar sorunları için zamanımı ve acılarını paylaşmamı isteyerek bana geldiklerinde içten içe kızgın ya da rahatsız olurum.

Narsistik Kişilik Envanteri

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size en uygun olanı belirtiniz.

1	İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
	İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
2	Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.
	İlgi merkezi olmayı severim.
3	Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
	Özel biri olduğumu düşünüyorum.
4	İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
	Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
5	İnsanları kolayca manipüle ederim.
	İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.
6	Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım.
	Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.
7	Gösterişten kaçınırım.
	Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.
8*	Her zaman ne yaptığımı bilirim.
	Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.
9	Bazen iyi hikaye anlatırım.
	Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır.
10	İnsanlardan çok şey beklerim.
	Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
11	İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
	İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
12	Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.
	İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.
13	Önemli bir insan olacağım.
	Başarılı olmayı umuyorum.
14	İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.
	İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.
15	Kendi kendime yeterim.
	Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.
16	Herkes gibi biriyim.
	Sıra dışı biriyim.

* Ölçekle düşük korelasyon gösteren soruyu belirtmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

Haliç Üniversitesi Psikoloji Bölümünden 2016 yılından mezun oldum. Psikoloji öğrenimine devam ederken Marmara Üniversitesinde Pedagojik Formasyon eğitimine katıldım. Öğrenim hayatım boyunca Balıklı Rum Hastanesi, Uğurlu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Amerikan Hastanesi, Kadıköy Anadolu Lisesi gibi kurumlarda psikolojinin çeşitli alanlarına yönelik olarak staj ve çalışmalarda bulundum. 2018 yılında Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisansı Öğrenimine katıldım. Türk Psikologlar Derneğinden çocuk ile yapılan terapilerde kullanılan, Denver II Gelişim Testi, WISC-R Zeka Testi ve WÇZÖ-IV Zeka Testi uygulaması eğitimi alarak, lisans öğreniminden kısa bir süre sonra Bilinç Psikolojik Danışmanlık Merkezinde gözlem ve süpervizyon eğitimini tamamladım. 2016 yılında özel bir eğitim kurumunda Çocuk ve Ergen Psikoloğu olarak görev aldım. 2017 yılında ise başka bir özel bir okulda okul öncesi bölümünde Psikolog olarak çalışmalarda bulundum. Ailelere yönelik olan “Eğitimde Ailenin Rolü” konulu semineri sunmakta görev aldım. Bir grup psikolog ile birlikte okullarda kullanılan ve çocuklardaki gelişim alanlarına yönelik testler geliştirdim, hemen ardından çalışılan yer ile ortak bir çalışmada bulunarak, çocuklarda bulunan özgüven gelişimini arttırmak amacıyla halen baskı ve dizinde olan bir etkinlik kitapçığı hazırladım. 2019 yılında Kadıköy’de bir anaokulunda psikolog olarak görevimi sürdürmeye başladım. Halen İstanbul Anadolu Yakasında bulunan Ardiç Psikoloji’de düzenli olarak danışan gören psikologlardan biriyim. İnternet üzerinden online olarak yayınlanan sanat ve edebiyat ile ilgili bir dergide yazmaktayım. Otizm’li dergisine de Psikolog- Yazar olarak katkıda bulunmaktayım. 2017 yılında çalışılan kurum tarafından düzenlenen Stanford Binet Uygulayıcı Eğitimini, “Okul Öncesi ve Okul Döneminde Duyu Bütünleme Terapisi” eğitimini, “Duyu Bütünleme” Eğitimini, “Nöroplay Eğitimini” ve “Psikoterapi ve Eğitimlerde Sembollerin, Metaforların, Oyuncakların ve Terapötik Kartların Kullanımının Eğitimini” tamamladım. 2020 yılında Nilüfer Devecigil’den Deneyimsel Oyun Terapisi Eğitimini aldım.